ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

VIII^то ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ,

(ВТОРА РЕДОВНА СЕССИЯ).

LVI засѣдание, Понедѣлникъ, 29-й Януарий, 1896 година.

(Отворено въ 2 часа послѣ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г-нъ Теодоръ Теодоровъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ Секретарьтъ ще направи провѣрка на присѫтствующитѣ и отсѫтствующитѣ г-да прѣдставители.

Секретарь Георги Юруковъ: (Прочита списъка.) Отсѫтствуватъ г-да прѣдставителитѣ: Бончо Радановъ, Георги Добриновичъ, Ганчо Гаврииловъ, Д-ръ Минчо Цачевъ, Дамянъ Ц. Вълчевъ, Д-ръ П. Минчевичъ, Евлогий Георгиевъ, Иванъ Ст. Гешевъ, Иванъ Срѣбърниковъ, Костаки Пѣевъ, Маринъ Стоиловъ, Михаилъ Такевъ, Николай Ненчовъ, Петко В. Горбановъ, Петко Каравеловъ, Риза Хафузъ-Ибишевъ, Стефанъ Хр. Саввовъ, Стефанъ Калѫповъ, Стефанъ С. Бобчевъ, Стоянъ Петковъ, Христо Конкилевъ, Хаджи Яхя Юмеровъ и Янко Чучарковъ.

Прѣдсѣдатель: Отъ общото число на г-да прѣдставителитѣ, отсѫтствуватъ 23 души. Има, значи, нуждното число прѣдставители, за да се счете засѣданието за законно, и да се пристъпи къмъ разглеждание положенитѣ на дневния редъ въпроси.

На дневния редъ имаме слѣдующитѣ въпроси.

I. Второ четение: 1) законопроекта за измѣнение на чл. чл. 96, 97, 156, 158, 162 и 169-й отъ Санитарния законъ; 2) законопроекта за измѣнение на чл. чл. 98, 99, 100, 101 и 102-й отъ Гражданското сѫдопроизводство; 3) проекта за пенсиитѣ на гражданскитѣ чиновници; 4) законопроекта за Търговския законъ; 5) законопроекта за VI-та часть отъ Екзархийския Уставъ, приспособенъ въ Княжеството; 6) законопроектъ за уредбата на еснафството; 7) прѣдложението за отмѣнение на чл. 7-й отъ Закона за направата на желѣзно-пѫтнитѣ линии Ямболъ—Бургазъ—Каспичанъ—Плѣвенъ—София—Кюстендилъ и на портоветѣ Варна—Бургазъ; 8) прѣдложението за допълнение Закона за проектиране и построяване желѣзно-пѫтната мрѣжа и 9) прѣдложението за прибавление на нова алинея къмъ чл. 21-й отъ Закона за въоръженитѣ сили въ Княжество България.

II. Първо четение на законопроектитѣ прѣдложенията: 1) за прѣмѣстване центра на Павликенската околия; 2) за акциитѣ на Българското Застрахователно Дружество „Балканъ“ и „Отечество“; 3) сѫщо само за „Отечество“ отъ П. Папанчевъ; 4) за измѣнение Закона за административното дѣление територията на Княжеството; 5) за измѣнение на чл. 1-й отъ Закона за сѫдопроизводството; 6) за измѣнение на чл. чл. 12 и 20-й отъ допълнението къмъ Врѣм. сѫд. правила; 7) за допълнение въоръжението, снаряжението, припаситѣ и пр. на войската; 8) за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ Закона за тютюна; 9) за амнистия на всички осѫдени по нарушение Закона за тютюна и горитѣ; 10) за присъединение на нѣкои села къмъ Искрецката околия; 11) за дипломитѣ и титлитѣ; 12) за измѣнение на чл. 14-й отъ Вѫтрѣшния правилникъ; 13) за прѣкращаване пенсията на Фонъ-Добнеръ.

III. Докладъ отъ коммисията по Министерството на Земледѣлието и Търговията.

IV. Докладъ отъ коммисията по Министерството на Финанситѣ.

V. Докладъ отъ коммисията по прѣглеждание смѣткитѣ на бившитѣ народни събрания.

VI. Продължение доклада на коммисията по прѣглеждание и провѣряване пенсиитѣ, отпускани отъ бившитѣ народни събрания.

VII. Прѣдложение отъ народния прѣдставитель Пешева, за да се разиска въпросътъ: да ли е съвмѣстима длъжностьта кассиеръ при земледѣлческа касса, съ прѣдставителския мандатъ.

VIII. Докладъ отъ коммисията по проекто-правилника за вѫтрѣшния редъ на Народното Събрание.

IX. Докладъ отъ парламентарната анкетна коммисия.

X. Разисквание направенитѣ запитвания къмъ г-да министритѣ.

Атанасъ Краевъ: Азъ констатирамъ, че има 36 души прѣдставители.

Прѣдсѣдатель: Всичкитѣ сѫ тукъ; сега ще дойдѫтъ. На дневния редъ, прѣди всичко, е първо четение на прѣдложението на г-на Министра на Финанситѣ за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ Закона за тютюна и прибавление нови членове.

Секретарь Никола Козаровъ: Г-нъ Министръ на Финанситѣ, съ отношение отъ 26-й Януарий, подъ № 965, внася едно прѣдложение за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ Закона за тютюна и прибавление нови членове: (Чете.)

„Изложение на мотивитѣ

върху прѣдложението за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ Закона за тютюна и за прибавление на нови членове.

Петгодишната практика на Закона за тютюна отъ 1890 година, както и силното развиване на контрабандата, доказа нуждата за допълнение и измѣнение на нѣкои членове, както и за прибавление на нѣколко нови членове къмъ тоя законъ. Министерството на Финанситѣ като се занима съ тоя въпросъ и като взе мнѣнието по него на компетентни лица, изработи слѣдующето прѣдложение.

По чл. 6-й отъ сега дѣйствующия Законъ за тютюна, сѣянието се позволява всѣкиму на пространство не по-малко отъ единъ декаръ, като при това се допуща посѣванието и на мохорка до 20 стърка, за лѣкувание на добитъка. Отъ практиката, обаче, се доказва, че сѣянието тютюнь на малки пространства фаворизира развиванието на контрабандата съ тютюнь. Освѣнъ това, съ разрѣшение да се посѣватъ до 20 стърка мохорка, се допуща явно нарушение на закона, защото, вмѣсто лѣкувание на добитъка, мохорката се употрѣблява за пушение. Съ измѣнение на тоя членъ, злоупотрѣбленията ще прѣстанѫтъ, защото посѣванието ще се дозволява само на лица, които притѣжаватъ недвижими имоти на стойность, не по-малка отъ 1000 лева, или срѣщу гаранция на сума, каквато мѣстната акцизна власть опрѣдѣли. Сѫщо и сѣянието на мохорката се запрѣщава, а за лѣкувание на добитъка се допуща на общинскитѣ кметове да събиратъ стъблата съ послѣднитѣ листове на обранитѣ тютюни за да ги раздаватъ на нуждающитѣ се лица за лѣкувание на добитъка имъ.

Сѣянието на тютюнь не само у насъ, но и въ всички държави е подложено на строгъ контролъ. Така напримѣръ: въ Руссия не се позволява да се сѣе тютюнь на пространства по-малки отъ 6 декара и то само на едно мѣсто. Въ Англия почвата на земята благоприятствува за обратванието на тютюна, но по причина на строгия контролъ, на който трѣбва да подлѣжи сѣянието и събиранието на тютюна, съвършенно е запрѣтено производството на тоя артикулъ въ територията на Съединеното Кралство.

Съ запрѣщанието сѣянието на тютюнь отъ лица, които непритѣжаватъ недвижими имоти, както и отъ онія, които не прѣставѫтъ надлѣжната гаранция, се е имало прѣдъ видъ да се ограничѫтъ злоупотрѣбленията по тютюневата часть, тъй като до сега лицата, които не отговарѫтъ на тия условия, слѣдъ обиранието и изсушаванието на тютюнитѣ си, сѫ злоупотрѣблявали послѣднитѣ, а такива лица по закона ако и да подлѣжѫтъ на прѣслѣдвание, обаче, оставатъ ненаказани, защото, като несъстоятелни, глобитѣ не могатъ да се съберѫтъ.

Запрѣщава се сѫщо сѣянието на тютюнь на лица, осѫждани за контрабанда, както и на онія, които въ разстояние на три години не сѫ продали тютюньтъ си на търговцитѣ. На първитѣ се отнема правото за сѣяние, защото такива лица сѣятъ тютюни само съ цѣль да ги злоупотрѣбляватъ; а вторитѣ, като производители на недоброкачественни тютюни, които не се купуватъ отъ търговцитѣ, биватъ слѣдъ врѣме заставени да искатъ изгарянието имъ или тайно да ги испушватъ, а съ това навличатъ върху си строгостьта на закона и нанасѫтъ загуби на държавното съкровище.

Измѣнението на чл. 9-й става за това, че досегашния редъ по описванието на зеленитѣ тютюни се оказва недостатъченъ. За по-добръ контролъ прие се да се притеглюватъ тютюнитѣ когато сѫ нанизани и на дизии, по мѣрки опрѣдѣлени отъ акцизната власть.

Чл. чл. 12 и 13-й се отмѣняватъ по нѣмание нужда отъ тѣхъ, понеже тѣ противорѣчѫтъ на горнитѣ членове 9 и 10-й.

Чл. 15-й се измѣнява за това, за да се направи едно улеснение на тютюневата търговия, понеже отъ досегашния редъ се оказа, че съ обезпечаванието на мурурието съ записи за исплащание слѣдъ 12 мѣсеченъ срокъ се побиватъ цѣнитѣ на суровитѣ тютюни до като сѫ още въ ржцѣтѣ на производителитѣ.

Чл. 32-й се отмѣнява, понеже става безцѣленъ щомъ се измѣнява чл. 15-й отъ закона.

Чл. 35-й се измѣнява, за да се направи едно малко подобрѣние на тютюнофабрикантитѣ, защото мнозина търговци продаватъ тютюнь и тютюневи издѣлия на дребно годишно по 10.000—30.000 кгр. съ патентъ само за на дребно като продаватъ до 10 кгр. тютюнь и 10.000 папироси, когато една фабрика едвали може да направи прѣзъ годината такъвъ оборотъ, при всичко, че тя плаща патентъ: 1) за фабрикуване; 2) за продажба на едро и 3) за продажба на дребно.

Съ намаление количеството на продажбата, ще се увеличи приходътъ на държавното съкровище отъ стойность на патенти за правопродаване на едро, каквито до сега бѣхж задължени да вематъ само фабрикантитѣ.

Съ измѣнението на чл. 36-й ще се ограничи що-годѣ контрабандата по селата, която най-повече се извършва въ кръчмитѣ отъ самитѣ кръчмари, или отъ посѣтителитѣ на завѣденията имъ. За да може, обаче, всѣки питиепродавецъ по селата и по пѫтищата да се снабди съ патентъ за правопродаване на тютюнь и за да не почувствуватъ тѣжестьта на тоя патентъ, който ще бѫде задължителенъ за тѣхъ, цѣната му се намалява отъ 20 на 5 лева годишно.

Втората алинея на чл. 41-й се измѣнява за това, че до сега за тюмбекието се плащаше освѣнъ митото, акцизъ само 75% отъ стойностьта му, когато въ сравнение съ продажната цѣна на мѣстнитѣ обработени тютюни, акцизътъ на тюмбекието слѣдва да се увеличи, въ полза на мѣстнитѣ тютюни, тъй като то не подлѣжи на други даждия освѣнъ на мито и акцизъ.

Чл. 81-й се измѣнява за това, че по сега дѣйствующия законъ опрѣдѣленията за замѣнаване глобитѣ съ затворъ, които се издаватъ отъ общитѣ сѫдилища, насърдчаватъ контрабандиститѣ, па и самитѣ осѫдени, да се впущатъ въ нови нарушения, прѣдъ видъ бавното испълнение на процедурата и бавното разглеждание на дѣлата. Освѣнъ това, съ ходатайствата, които се правятъ, било отъ сѫдилищата, било отъ осѫденитѣ лица, за опрощаване на глобитѣ, тоже голѣмо насърдчение се дава на контрабандиститѣ. За това, прѣди да се ходатайствува за опрощаване на каквато и да било глоба по нарушение на настоящия законъ, прѣдварително трѣбва да се взема съгласието на Финансовия Министръ.

Чл. 84-й се прѣдвижда за подобрѣние на енфиената търговия, понеже въ тарифата отъ 1893 година по погрѣшка е била опрѣдѣлена продажбната му цѣна.

Съ чл. 85-й се урегулирва длъжностьта на финансовитѣ чиновници и акцизнитѣ надзиратели, на които се възлага всецѣло испълнението на Закона за тютюна.

Чл. 86-й се прѣдвижда, за да се наказватъ чиновницитѣ и служащитѣ, които влизатъ въ споразумение съ контрабандиститѣ, или сами се занимаватъ съ контрабанда.

Споредъ дѣйствующия законъ, воденето на партиднитѣ книги, за набрания и продадения тютюнь отъ всѣки производитель, е възложено на общинскитѣ кметове. Отъ направенитѣ до сега ревизии е установено, обаче, че мнозина кметове сѫ занемарили съвършенно воденето на тия книги и съ това сѫ причинили бъркотия въ цѣлото счетоводство по тая часть.

За отстранение на тия нередовности за въ бѫдще, се прѣдвижда наказанието, за което се говори въ чл. 87-й.

Чл. 88-й се прѣдвижда за да се наказватъ ония производители, които укриватъ часть отъ тютюнитѣ си при прѣтеглюването имъ.

Чл. 89-й се приема за да се избѣгнѫтъ злоупотрѣбленията съ върхаря и стърковетѣ на тютюна.

Министръ на Финанситѣ: Ив. Ев. Гешовъ.

Прѣдложение

за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ Закона за тютюна и прибавление нови членове.

Чл. 6-й се измѣнява така:

Произвеждането на тютюнь се позволява на лицата, които притежаватъ недвижими имоти съ стойность не по̀-малко отъ 1000 лева, или срѣщу гаранция на сумма, каквато опрѣдѣли мѣстната акцизна власть.

Сѣянието на тютюнь се позволява на пространства не по̀-малки отъ два декара отъ единъ производитель на двѣ мѣста.

Запрѣщава се сѣянието на тютюнь:

а) на лица, осѫждани за контрабанда на тютюни;

б) на лица, които сѫ сѣяли въ продължение на три години и не сѫ го продавали на търговци.

Запрѣщава се посѣването на врѣдителнитѣ, но употрѣбляеми вмѣсто тютюнь трѣви — богородиче, чичекъ, кѫрджали, както и мохорка.

Забѣлѣжка. Разрѣшава се на общинскитѣ кметове да събиратъ стѣблата съ послѣднитѣ листове на обранитѣ тютюни, колкото е нуждно, за да се раздаватъ на нуждающитѣ се лица за лѣкуване на добитъка има. За избѣгване възможнитѣ злоупотрѣбления отъ испушването на тия корени, общинскитѣ управления ги раздаватъ само слѣдъ като бѫдатъ полени съ петролей.

Чл. 9-й се измѣнява така:

За опрѣдѣление количеството на тютюна, който има да се произведе, акцизното управление прави разпореждание, чрѣзъ акцизнитѣ агенти, за приблизителното прѣброяване коренитѣ и листитѣ на зеленитѣ тютюни до като сѫ още на нивитѣ.

Набранитѣ тютюни се нанизватъ на низи (дизии) по мѣрки опрѣдѣлени отъ акцизното управление, които слѣдъ изсѫхването се прѣтеглюватъ и записватъ по счетоводнитѣ книги, споредъ начина показанъ въ правилника.

Чл. 10-й се измѣнява така:

Слѣдъ изсушаването на тютюна, производителтъ е длъженъ незабавно да го направи на връзки (елпезета) и денкове, които се прѣтеглюватъ и записватъ по счетоводнитѣ книги.

Чл. чл. 12 и 13-й се отмѣняватъ.

Чл. 15-й се измѣнява така:

Посѣянитѣ ниви съ тютюнъ се освобождаватъ отъ поземеленъ налогъ, а произведения отъ тѣхъ тютюнь се облага съ мурурие 40 ст. на килограммъ. Мурурието се изплаща отъ тютюнофабрикантитѣ, при купуването на бандеролитѣ отъ ковчежничествата, като плащатъ върху всѣки килограммъ бандероли и 40 ст. мурурие.

Чл. 32-й се отмѣнява.

Чл. 35-й се измѣнява така:

Търговията на едро може да се извършва въ стоварищата, гдѣто може да се внася и суровъ и изработенъ тютюнь, но послѣдния трѣбва да бѫде всѣкога облепенъ съ надлѣжнитѣ бандероли. Съ думата търговия на едро, се разбира продажбата на суровъ тютюнь наведнѫжъ, не по̀-малко отъ 100 килограмма, а изработенъ за пушение не по̀-малко отъ два килограмма, папироси — 2000 кѫса, пури

(цигари) — 500 кѫса и енфие не по-малко отъ единъ килограммъ. Продажбата въ по-малки количества е търговия на дрѣбно.

Чл. 36-й се измѣнява така:

Търговията на дребно се позволява да става само съ изработенъ и обандерованъ тютюнь по дюкянитѣ, магазинитѣ, гостинницитѣ, кръчмитѣ и други подобни завѣдения. Кръчмитѣ по селата въобще и при пѫтищата, задължително се снабдяватъ съ патентъ за продажба на тютюнь и тютюневи издѣлия на дребно. Стойностьта на тоя патентъ е (5) лева.

Втората алинея на чл. 41-й се измѣнява, както слѣдва:

За тюмбекето се плаща мито и акцизъ 8 лева на килограммъ. То не подлѣжи на бандеролно право.

Чл. 81-й се измѣнява така:

Нарушителитѣ на настоящия законъ, които не сѫ въ състояние да заплатятъ узаконенитѣ глоби, наказватъ се съ затворъ, като се смѣта по 4 лева за всѣки день лишаване отъ свобода. Опрѣдѣляването и замѣняването глобитѣ съ затворъ се извършва отъ административнитѣ власти. Всички ходатайства за опрощаване наложенитѣ глоби по настоящия законъ ставатъ отъ Министра на Правосъдието, но винаги съ прѣдварителното съгласие на Финансовия Министръ.

Нови членове.

Чл. 84. Продажната цѣна на енфието се оставя произволна.

Чл. 85. Длъжностьта на финансовитѣ чиновници и финансовитѣ нагледници по настоящия законъ се отнема и възлага на акцизнитѣ надзиратели и акцизнитѣ агенти.

Чл. 86. Чиновницитѣ и служащитѣ, които злоупотрѣбяватъ съ умишленно укриване на тютюни или контрабандисти, се наказватъ съ отчисление и наказание на контрабандисти.

Чл. 87. За нередовното водение на счетоводнитѣ книги по тютюневата часть въ общинитѣ, общинскитѣ кметове се наказватъ съ глоба отъ 100 до 200 лева.

Чл. 88. При прѣтеглюването на тютюна въ денкове, ако се окаже по-малко, отъ колкото е намѣренъ и записанъ при първото тегление на дизиитѣ, производительтъ се осѫжда да заплати за всѣки килограммъ укритъ тютюнь бандеролно право отъ пето качество и слѣдуемото се мурурие, като берии, и една глоба равна на горнитѣ сборове.

Чл. 89. Производителитѣ на тютюнь, които не испълняватъ чл. 11-й отъ закона, се наказватъ съ глоба отъ 100 до 500 лева“.

Прѣдсѣдатель: Понеже никой неиска думата, ще се гласува. Който приема прочетеното прѣдложение по принципъ и да се прати на надлѣжната коммисия за изучване въ най-кѫсъ срокъ, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Слѣдъ това слѣдва, първо четение на законопроекта за измѣнение чл. 1-й отъ Закона за Сѫдопроизводството по углавни дѣла, които сѫ подсѫдни на мировитѣ сѫдии. Г-нъ секретарьтъ ще го прочете.

Секретарь Никола Козаровъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за измѣнението чл. 1-й отъ Закона за сѫдопроизводството по углавни дѣла, които сѫ подсѫдни на мировитѣ сѫдии.

Чл. 1. Подъ вѣдомството на мировитѣ сѫдии подлѣжатъ:

а) всичкитѣ нарушения, прѣдвидени въ Наказателния законъ, дѣлъ II-й съ исключение на нарушенията, прѣвидени въ гл. IX-а отъ сѫщиятъ дѣлъ — чл. чл. 529 — 534-й.

б) прѣстѫпленията, прѣдвидени въ Наказателния законъ, дѣлъ I. членове: 234, 293, 294, 298 ал. 2-ра, 301, 302, 305, 314, 320, 334, 335. 336, 338 ал. 2-ра, 344 ал. 2 ра и 380 ал. 2-ра.

Забѣлѣжка. I. Мировитѣ сѫдии при опрѣдѣлението на наказанията и глобитѣ, се рѫководятъ отъ уставитѣ за нарушение на казанитѣ управления, уставътъ за повинноститѣ и за търговията, уставътъ за питейнитѣ сборове, уставътъ за акцизътъ и тютюньтъ и др. тѣмъ подобни устави, безъ да излѣзватъ вънъ отъ максимума на наказанията, прѣдвидени за прѣстѫпленията и нарушенията, означени въ прѣдидущия членъ, до колкото дѣлата по нарушение на тия устави не сѫ исключени отъ вѣдомството имъ съ особни закони.

Забѣлѣжка. II. Означенитѣ въ прѣдидущия членъ дѣла неподлѣжатъ на разглеждание отъ мировитѣ сѫдии въ слѣдующитѣ случаи:

а) когато наказанието за простѫпка е съпряжено съ запрѣщение да търгува или промишлява, или съ затваряние на дюкяна или промишленното завѣдение;

б) когато възнаграждението за причиненъ вредъ или загуба чрѣзъ прѣстѫпление или нарушение надминава хилядо лева.

Гр. София, Януарий 1896 год.

Управляющи Министерството на Правосъдието, Министръ-Прѣдсѣдатель и Министръ на Вѫтрѣшнитѣ Работи.

Д-ръ К. Стоиловъ“.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема по принципъ прочетения законопроектъ и да се испрати на коммисията за изучване и докладване, съ спѣшность, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Слѣдъ това иде на дневния редъ: първото четение на законопроекта за измѣнение на чл. чл. 12 и 20-й отъ Допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила.

Секретарь Никола Козаровъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за измѣнение на чл. чл. 12 и 20 отъ допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила.

Чл. 12-й се измѣнява така:

За прѣстѫпления, които се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, прѣдварителното слѣдствие е безусловно необходимо.

Чл. 20-й се измѣнява така:

Дѣлата по всичкитѣ прѣстѫпления въ Наказателния законъ, за които е опрѣдѣлено наказание строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, както и всичкитѣ политически прѣстѫпления, подлѣжатъ на разглеждание съ участието на сѫдебни засѣдатели.

По тия дѣла, прѣдсѣдателътъ на сѫда, слѣдъ като отвори засѣданието, отъ числото на повиканитѣ и неотстранени сѫдебни засѣдатели избира трима по жребие, които се привождатъ подъ особна клѣтва, и слѣдъ това занимаватъ мѣсто задъ сѫдейската масса на лѣво отъ прѣдсѣдателя.

Забѣлѣжка. Въ състава на сѫда, съ сѫдебнитѣ засѣдатели наедно, трѣбва да има още трима сѫдии, въ това число и прѣдсѣдателътъ.

Гр. София, Януарий 1896 год.

Управляющи Министерството на Правосѫдието, Министръ-Прѣдсѣдатель и Министръ на Вѫтрѣшнитѣ Работи.

Д-ръ К. Стоиловъ“.

Михаилъ Такевъ: Г-да прѣдставители! Нѣма съмнѣние, че тоя законопроектъ трѣбва да се приеме, затова, защото приехме новия Наказателенъ Законъ съ нова система за наказанията и съ нова компетентность. Това обаче, на което искамъ да ви обърна вниманието, е, че искамъ да се уреди порационално институтътъ на сѫдебнитѣ засѣдатели. Вие знаете, че чрѣзъ тоя институтъ прѣди и слѣдъ 18-й Май, правителствата всѣкога сѫ гледали да прокаратъ своитѣ прищевки да осѫждатъ своитѣ противници, или пъкъ да оправдаватъ други за въ тѣхна врѣда. Защо това така? Защото начинътъ на избирането на тия сѫдебни засѣдатели е въ зависимость отъ политическитѣ приятели на правителството въ дадена епоха. Вие знаете добрѣ, че въ вѣстницитѣ имаше статии, че сѫ се избрали приятелитѣ на еди-коя си партия. Имаше телеграмма отъ единъ окржгъ, че народната партия побѣдила и сѫ избрани за сѫдебни засѣдатели еди-кои си. Сѣкашъ, че сѫдебнитѣ засѣдатели сѫ партизански институтъ, който да показва до колко властьта или правителството е силно. Единъ пѫть правителството ако прокара тия сѫдебни засѣдатели, значи ли отъ това, че правителството има сила въ страната? Отъ това, по моему и по всѣки здравъ разумъ, не може, освѣнъ да се признае, че сѫдебнитѣ засѣдатели не сѫ друго, освѣнъ сѫдии и като такива, трѣбва да бѫдѫтъ далечъ отъ партизанскитѣ борби. Ние сме констатирали не единъ пѫть, че домътъ на правосѫдието трѣбва да бѫде еднакъвъ за всички. За него нѣма: радослависти, каравелисти, стоиловисти и консерватори. За него има български граждани, които отиватъ да търсѫтъ правосѫдие въ тоя домъ.

За това, азъ мисля, че сега е моментътъ, когато ще покажемъ, че дѣйствително искаме да поставимъ правосѫдието на независима почва, и че искаме да не създаваме отъ сѫдебнитѣ засѣдатели орждия на властьта. Азъ съмъ на мнѣние, че въпросътъ за сѫдебнитѣ засѣдатели трѣбва да се уреди, за да не се избиратъ като до сега, а по една друга система. (Георги Губидѣлниковъ: Внесете прѣдложение.) Ще внеса. (Прѣдсѣдатель: Моля, г-нъ Такевъ, тоя въпросъ може да бѫде прѣдметъ на особенно прѣдложение.) Това е едно малко видоизмѣнение, което всѣки пѫть може да се направи. Правителството въ законопроекта казва: „Прѣдсѣдателътъ на сѫда слѣдъ като отвори засѣданието, избира по жребие трима отъ повиканитѣ и неотстраненитѣ сѫдебни засѣдатели“. Азъ прѣдлагамъ да се каже така: „Листътъ на сѫдебнитѣ засѣдатели се съставя отъ всичкитѣ български граждани навършили 30 години и ползующи се съ граждански и политически права. Всѣки, който е навършилъ 30 годишна възрасть, написва се въ единъ общъ списъкъ и отъ тоя списъкъ се избиратъ 12 души за сѫдебни засѣдатели (Прѣдсѣдатель: Трѣбва да има особенно прѣдложение, за да се приеме това.) Това е съвмѣстимо съ прѣдложението на правителството. Инакъ, значи, ако не допуснете да се говори, ще излѣзе, че ние не можемъ да измѣняваме едно прѣдложение на правителството. Азъ прѣдлагамъ това, а вие ако обичате, приемете го, ако обичате, отхвърлете го. Въ всѣки случай, моето желание е, щото съставътъ на углавния сѫдъ да бѫде далечъ отъ всѣкакви партизански влѣчения. Защото, не е единъ пѫть признато, г-да прѣдставители, че въ една епоха, извѣстни хора могѫтъ да се радватъ на правосѫдието, но можѫтъ да дойдѫтъ врѣмена, когато тия хора да пищѫтъ, както пищимъ и ние. Прочее, моля да приемете моето прѣдложение съвмѣстно съ това на правителството.

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласуване. Който приема прочетения законопроектъ по принципъ и да се испрати на комисията за изучване и докладване, съ спѣшность, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Слѣдва, първо четение на прѣдложението на Г-нъ Д-ръ Моллова за дипломитѣ съ учени титли отъ иностраннитѣ университети.

Секретарь Никола Козаровъ: (Чете.)

„Прѣдложение

отъ Еленския нар. прѣдставитель Д-ръ Молловъ.

Съгласно чл. 109-й отъ Конституцията.

Дипломи съ учени титли отъ иностранни университети не се вематъ въ внимание и недаватъ никакви права, ако носителитѣ имъ не притѣжаватъ атестати за пълно срѣдньо (гимназиално) образование. Ония, които желаѫтъ да се ползуватъ съ правата, произтекающи отъ дипломитѣ, сѫ длъжни да издържѫтъ колоквиумъ при висшето училище или компетентното учреждение.

г. София, Януарий 1896 год.

Еленски народенъ прѣдставитель: Д-ръ Молловъ.

Подкрѣпили: Л. Бунджуловъ, Т. Ив. Крайчовъ, А. Д. Самоковлийски, Хр. Г. Меджидиевъ, П. Горбановъ, Г. С. Бръчковъ, А. Савовъ, Х. В. Бобошевски, М. Стоиловъ, Д. Сжеловъ, Т. И. Радковъ, Цочо Спасовъ, Давидъ Мазничевъ, М. Макавѣевъ, С. Даневъ, И. С. Гешовъ, Н. Козаревъ, Ив. Грозевъ, М. Бояджиевъ, Д. Момчовъ, Я. П. Любеновъ, Андрей Петковъ, Ст. Ивановъ, Д. Марковъ, Д-ръ М. Цачевъ, К. Хинковъ, Даскаловъ, Абрашевъ, Ст. Петковъ, С. Хр. Савовъ, К. Х. Яневъ, Т. Г. Пѣевъ, Г. Шойлевъ, А. Мандаджиевъ, П. Теодоровъ, Д. А. Буровъ, Д. К. Поповъ, Стойчевъ, Тевекелевъ, Д-ръ С. Х. Иванчовъ, М. Гайдовъ, С. Михайловски, Хр. Дограмаджиевъ, Д. Ночевъ, Д. Мишковъ, Г. Клисурски, М. Балабановъ, Д. А. Шишковъ, Хр. Неновъ, И. Д. Гешовъ, Д-ръ Янколовъ, Добриновичь, Антикаровъ, Д. М. Яблански, Ив. Московъ, В. Т. Велчевъ, И. Вазовъ, М. Стефановъ, Л. Дуковъ, Г. Найденовъ, М. Поповичъ.“

Атанасъ Краевъ: Нека да го развие г-нъ Д-ръ Молловъ. ако е тукъ за да знаемъ мотивитѣ; а ако го нѣма да остане за по-послѣ.

Прѣдсѣдатель: Понеже нѣма г-на Д-ра Моллова ще се мине по-нататъкъ.

Ше се прочете внесения отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла законопроектъ за измѣнение Закона за административното дѣление територията на Княжеството.

Секретарь Никола Козаровъ: (Чете.)

„Докладъ до Народното Събрание.

Сжществующето сега административно дѣление територията на Княжеството, както показа петнадесеть годишния опитъ, има нужда отъ нѣкои измѣнения. Правителството тъкмеше да внесе въ настоящата сессия на Народното Събрание особенъ законопроектъ за административното дѣление, въ който, между друго, да се прѣдвиди едно намаление на окржзитѣ; но, слѣдъ зрѣло размисляние, намѣри за добрѣ да отложи това за една отъ идущитѣ сессии, за да може да се изучи добрѣ тоя капиталенъ въпросъ, та да се създаде нѣщо трайно, споредъ интереситѣ на населението, толкова повече, че съ прокарване желѣзно-пжтнитѣ линии по всичкитѣ направления на страната, съобщенията между селата и градоветѣ въ много мѣста съвършенно ще се измѣнжтъ.

Сега е нуждно да стане само прѣхвърлянието на селата Мухово, Костенецъ, Лѣтница, Долно-Цѣровене и Дългодѣлци отъ една околия въ друга, понеже и въ топографическо, и въ економическо, и въ културно отношение тия села не сж свързани съ настоящитѣ си околийски сѣдалища, па, освѣнъ това, Костенецъ и Лѣтница и по-напрѣдъ бѣхж въ околиитѣ, къмъ които сега се прѣхвърлятъ и отъ които бѣхж отцѣпени: първото прѣди 6, а второто прѣди 2 години, противъ желанието на населението. За тая цѣль, внасямъ въ Нар. Събрание настоящия законопроектъ.

София, 4-й Декемврий 1895 год.

Министръ на Вжтр. Работи: Д-ръ К. Стоиловъ.

Законопроектъ

за измѣнение Закона за административното дѣление територията на Княжеството.

Чл. 1. Селото Мухово се отцѣпва отъ Ихтиманската околия и се присъединява къмъ Панагюрската.

Чл. 2. Селото Костенецъ се отцѣпва отъ Самоковската околия и се присъединява къмъ Ихтиманската.

Чл. 3. Селото Лѣтница се отцѣпва отъ Павликенската околия и се присъединява къмъ Ловешката.

Чл. 4. Селата Долно-Цѣровене и Дългодѣлци се отцѣпватъ отъ Фердинандовска околия и се присъединяватъ къмъ Ломската.

Чл. 5. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1-й Януарий 1896 година.“

Атанасъ Краевъ: До колкото ми е извѣстно, г-да прѣдставители, има много села отъ Шуменския окржгъ, които сж недоволни отъ сегашното административно распрѣдѣление и много отъ тия села сж се отнесли съ прошение до окржжния съвѣтъ, до Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла и до Нар. Събрание, чрѣзъ които сж просили да бждатъ отцѣпени едни отъ Шуменската, други отъ Прѣславската околии и да бждатъ присъединени къмъ тая или друга околия. Окржжниятъ съвѣтъ, като имаше прѣдъ видъ, че тая работа е законодателна, помоли правителството да вземе въ внимание заявлението на тия села и да ходатайствува за удовлетворение на тѣхното справедливо искание. Съ съжаление, обаче, виждамъ, че въ прѣдставения законопроектъ не фигурират и тия села отъ Шуменския окржгъ. По поводъ на това, азъ обръщамъ вниманието на народното прѣдставителство, а особенно на комисията по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла. Бихъ молилъ да се изискатъ отъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла всичкитѣ заявления, да се изнамѣржтъ и въ архивата на Нар. Събрание подаденитѣ направо до него прошения отъ с. с. Черенча, Срѣдне и др. отъ Шуменския окржгъ, да ги събере комисията, да ги вземе прѣдъ видъ и да удовлетвори желанието на тия села.

Прѣдсѣдатель: Всички прошения, които имать за цѣль измѣнение на административното дѣление, сж испратени въ комисията по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

Атанасъ Краевъ: Като благодарж, на г-на прѣдсѣдателя, за тия свѣдения, азъ молж да се прѣпоржча на комисията да изучи прошенията и да допълни това прѣдложение.

Вълко Нейчовъ: Нѣма що да кажж. Щомъ г-нъ Министрътъ прѣдлага тоя законопроектъ, нѣма, освѣнъ да го приемемъ.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема по принципъ прочетения законопроектъ и да се испрати на комисия за изучване и докладване, съ спѣшность, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Има прѣдложение, направено отъ Сливенския народенъ прѣдставитель г-нъ Папанчевъ, относително акциитѣ на Българското общо Застрахователно Дружество „Отечество“ въ гр. София.

Петръ Папанчевъ: Г-да прѣдставители! Съгласно чл. 109-й отъ Конституцията, имамъ честь, да направж слѣдующето прѣдложение, което ви е извѣстно и което гласи така: (Чете.)

„Прѣдложение.

Съгласно чл. 109-й отъ Конституцията, подписанниятъ Сливенски народенъ прѣдставитель, правж слѣдующето прѣдложение:

Акциитѣ на Българското общо Застрахователно Дружество „Отечество“ въ г. София, утвърдено съ Височайшия Указъ № 121, отъ 8-й Августъ 1895 год. да се приематъ за гаранции отъ всички правителственни учреждения, съгласно дѣйствующитѣ въ страната закони.

Сливенски народенъ прѣдставитель:

Петръ Папанчевъ.“

Подписали: Г. Найденовъ, Савва Иванчовъ, Д-ръ В. Радославовъ, А. Краевъ, П. Пешевъ, М. Савковъ, И. Московъ, Д. Стоеловъ, Георги Клисурски, Д. Х. Геновъ, Т. Радковъ, Хр. Неновъ, Н. К. Ковачевъ, И. С. Гешовъ, Абрашевъ, Т. Ив. Крайчевъ, Г. Добриновичъ, А. Арсениевъ, Риза Ибишевъ, Г. Първановъ, Ат. Данковъ, Андрей Петковъ, Д. Аргириадисъ, Хр. Меджидиевъ, Д. Кузмановъ, Г. Недѣлковъ, Х. В. Бобошевски, Ив. Срѣбърниковъ, Н. Киселковъ, Д. Ц. Въичевъ, П. Николовъ, Б. Бърневъ, Хр. Конкилевъ, А. Славовъ, Ив. Кирковъ, Бончо Радановъ, В. Котевъ, Н. А. Мариновъ, Ст. Ивановъ, В. Поповъ, Шиваровъ, К. Досевъ, А. Д. Самоковлийски, Хр. Кюркчиевъ, Я. С. Чучарковъ, К. Ранковъ, Гавр. Б. Неновичъ, Стойчевъ, Н. Ненчевъ, Хаджи Яхя Юмеровъ, Ф. Мариновъ, Д. Ночевъ, М. Макавѣевъ, А. Ангеловъ, П. Горбановъ, Давидко Мазничевъ, И. Трифоновъ, Т. Г. Пѣевъ, Д-ръ Вачовъ, Н. Козаровъ, Ат. Гюмюшгерданъ, И. Мехмедовъ, М. Стефановъ, Д. А. Шишковъ, Хаджи Юсеинъ Узуновъ, Г. С. Маджаровъ, Мавю Бояджиевъ, П. Гузелски, Антикаровъ, Ив. Вазовъ, Д-ръ Тотевъ, Ст. Петковъ, П. Тевекелевъ, Д-ръ Цачевъ, Г. С. Брѣчковъ, Д. Йоновъ, Д. Мишковъ, Л. Дуковъ, М. Такевъ, Д-ръ Мичевичъ, Д. М. Ябълански, Джорджо Момчевъ, Д. Марковъ, Бончо С. Мариновъ, А. Савковъ, М. Поповичъ, П. Петковъ, С. Хр. Савковъ, Л. Бунджуловъ, Х. М. Поповъ, Д. К. Поповъ, Хинковъ, П. Мецовъ, Ж. Д. Желѣзовъ, Даскаловъ, К. Х. Яневъ, М. Балабановъ, Д. Моловъ, Т. Радевъ, Д. Юруковъ и А. Д. Йоцовъ.“

Имамъ честь да заявя, че то е подписано отъ повече отъ 100 души, така щото, мисля, че нѣма нужда отъ много обяснения и отъ много мотивировки, за да докажа необходимостьта на това прѣдложение. Вие знаете, г-да прѣдставители, че у насъ има дружество „България“, което се ползува, не може да се каже съ привилегии, а се ползува съ право, щото неговитѣ акции при извършването на извѣстни търгове или при нужда на извѣстно лице, вмѣсто да влага нѣкаква сума въ Банката, има право да прѣдстави тия акции вмѣсто пари. Щомъ е така, нѣма освѣнъ и акциитѣ на дружеството „Отечество“, което може да се каже е едно отъ народнитѣ български застрахователни дружества, да се приематъ вмѣсто пари. Вие знаете, г-да прѣдставители, че това дружество е едно отъ тия дружества въ България, което има най-много акционери изъ между срѣднята и даже долнята класса на българското население. До колкото ми е извѣстно, въ цѣла България, акционеритѣ на това дружество сж не по-малко отъ 4900 и нѣколко души; значи, въ всѣки градъ ще намѣримъ по 10, 15 даже и по 100 акционери. Това е чисто българско акционерно дружество и като такъво, трѣбва да му дадемъ всичката поддържка, която може да даде България. А тая поддържка сравнително е ничтожна, именно, да се вематъ акциитѣ като залогъ въ извѣстни учреждения, съгласно дѣйствующитѣ въ страната закони. Безъ да продължавамъ повече, моля, да се приеме това прѣдложение, като му дадете и спѣшность.

Атанасъ Краевъ: Г-да прѣдставители! Принуденъ съмъ да констатирамъ най-печалния фактъ, че много отъ нашитѣ другари, всички акционери на нѣкои дружества, възползувани отъ положението си като прѣдставители, гласуватъ и създаватъ привилегии на разни дружества. Вънъ отъ това, дружествата, които застрахуватъ отъ пожаръ, нѣматъ голѣми рискове и акциитѣ на такива дружества могатъ да даджтъ завиденъ дивидентъ на акционеритѣ; защото, ако се случи пожаръ, съвмѣстно съ кметството, полицията, войската и цѣлиятъ народъ отива за да изгаси пожара. Освѣнъ това, тия дружества, като се ползуватъ съ всички помощи, които имъ се даватъ отъ общинскитѣ власти въ случай на пожаръ, абсолютно никакво участие не взимать за поддържание на срѣдствата за огне-гасение. Та искамъ да кажа, че безъ да давате нѣкакви привилегии и прѣимущества, благодарение на извънреднитѣ благоприятни условия за функциониране на застрахователнитѣ дружества, тѣ могатъ да даджтъ на своитѣ акционери щастливъ дивидентъ.

Г-да прѣдставители! И отъ друга страна може да се погледне на въпроса. Именно, иска се да приемете тия акции като залогъ, като гаранция, а се испуща изъ прѣдъ видъ това обстоятелство, че отъ това дружество не може да се ползуватъ всички български граждани; защото, не всичкитѣ сж притѣжатели на акции. Единъ богаташъ, който има нѣколко акции, нѣма да бѫде поставенъ въ положението на бѣдняка български гражданинъ, да търси поржчитель, да му плаща нѣщо, за да му стане поржчитель, да търси пари подъ лихва и да похарчи сумма пари за направата на писменно поржчителство, на прошение и пр. Тоя богаташъ направо ще прѣдстави акциитѣ и ще бѫде освободенъ отъ такива разноски. Така щото, и отъ тая гледна точка, като се вземе прѣдъ видъ, че нашитѣ закони трѣбва да бѫдатъ общи, и, ако създаваме нѣкакво благоденствие, нѣкакво обезпечаване, то трѣбва да засяга всичкитѣ тия граждани, а не само нашитѣ приятели. Отъ тая точка зрѣние, това прѣдложение не е справедливо.

Обстоятелството, че това прѣдложение е внесено и подписано отъ много прѣдставители, ми се струва, не е сериозенъ мотивъ, за да го приемемъ. Извѣстно ви е, какъ става подписването на прѣдложенията. Азъ зная, че нѣколко прѣдложения отъ такъвъ характеръ сж се явили и циркулиратъ между народнитѣ прѣдставители. Всѣки отъ депутатитѣ има приятели. Явяватъ се двама или петима приятели, убѣждаватъ те — отъ деветь рѣки донесжтъ вода — и та накарватъ да подпишешъ. И това става, че била дадена такава привилегия на дружеството „България“, та трѣбвало да се даде такава и на дружеството „Отечество“? Послѣ, не трѣбва да забравяме, че има и друго дружество, има и други акции. Ако ще дадете привилегии на дружество „Отечество“, защо да не дадете такива и на дружеството „Балканъ“? Казахж, че акциитѣ на дружество „Отечество“ били на българи, когато онія на „Балканъ“ биле купени отъ разни гешевтари, отъ дворцови хора и т. н., и подъ влиянието на патриотически чувства, искаме да се умаломощи силата на дружеството „Балканъ“, което било ненационално и да се даде потикъ на дружество „Отечество“, за да се развие наравно съ другитѣ дружества.

Въ заключение ще кажж, че по начало съмъ противъ такива прѣдложения. Ако е допуснжта веднжжъ привилегия на дружеството „България“, това е станжло въ Стамболово врѣме, отъ Стамболовото Нар. Събрание, което не се ползува съ добро реноме изъ цѣлото наше отечество и на Западъ. За това, мислж, че най-резонно ще бжде, да се даджтъ привилегии и на другитѣ дружества. (Гласове: Дружеството „България“ се ползува съ привилегии!) Но защото Иванъ кралъ, не е резонно да допустнемъ да краде и Стоянъ. Ако единъ удари шамаръ нерезонно, трѣбва ли и другия да удари шамаръ? Ако се приеме прѣдложението на г-на Папанчева, за да се даде привилегия на дружеството „Отечество“, веднжга слѣдва да се даде привилегия и на дружеството „Балканъ“ и то отъ чувството на справедливость и самолюбие макаръ, може би, и да мразж това дружество. Не е виновно дружеството „Балканъ“, та да не му даваме привилегии. Прочее, ако искате да дадете привилегии на „Отечество“, ще трѣбва да гласувате такива и за „Балканъ“. Ако ли искате да бждемъ по-справедливи, трѣбва да отхвърлимъ и едното и другото прѣдложения.

Михаилъ Такевъ: Г-да прѣдставители! И азъ съмъ подписалъ това прѣдложение. Естественно е, че веднжжъ като съмъ го подписалъ не могж сега да възставамъ противъ него, а освѣнъ това ще бжде и не достолѣпно за мене, защото ще рѣче, че тогава, когато съмъ го подписвалъ, не съмъ знаялъ какво подписвамъ. Едно нѣщо, обаче, което сега ще искамъ отъ прѣдложителя на това прѣдложение, г-на Папанчева, то е, да ни даде обяснение; какъ държавата ще се гарантира, въ случай, че това дружество фалира. Защото, г-да прѣдставители, ако отиваме да туряме държавната хазна да стои задъ гърба на всички акционерни дружества, били тѣ търговски, били акционерни, били частни, нѣма съмнѣние, че ние съ това даваме възможность на нѣколко хора да забогатяватъ за смѣтка на държавата. Прѣдставете си за примѣръ Банка-Отомана, на която бѣше дадена такава премия, прѣдставете си най-сетнѣ Банка-Романа въ Италия. Какво станж съ тая банка? Правителството, което гарантираше нейнитѣ акции, слѣдъ като тя фалира, бѣше длъжно да ги плати. Значи, правителството ги е вземало напълно на мѣсто пари. Сега, ако дружеството „Отечество“ утрѣ фалира, то отъ вашитѣ акции, за 100 или 50 лева, правителството нѣма нищо друго какво да вземе, освенъ една чиста книга.

Заради това, азъ искамъ да ми се каже: съ какво дружеството „Отечество“ ще гарантира гаранцията на правителството; защото нѣма съмнѣние, когато азъ искамъ да станж гарантинъ на единъ господинъ, ще имамъ перспектива да му вземж гаранция за това. Това трѣбва да стане и съ едно акционерно дружество, гдѣто всѣки единъ неговъ членъ не отговаря съ друго, освѣнъ съ стойността на акциитѣ, които притѣжава. Всѣки единъ акционеръ е длъженъ да изгуби въ такъвъ случай 100—200 франка, но държавата ще да изгуби може би 20,000.000 лева. Нашата хазна не е прѣпълнена, г-да, съ милиони, за да ж оставяме отворена за нашитѣ дружества, когато тѣ не прѣдставляватъ никаква гаранция. Азъ мислж, че до когато г-нъ Папанчевъ не прѣдстави гаранция за гаранцията на правителството отъ страна на дружеството „Отечество“, т. е. до когато дружеството не обезпечи чрѣзъ гаранция правителството, до тогава нѣмаме право да отваряме държавната хазна и да се считатъ тѣхнитѣ книги напълно като пари. Какъ може да счита правителството една книга напълно, когато нѣма, кой да му гарантира за това. Българската Народна Банка дава наистина книги, но държи на срѣща имъ пари. Тъй е и Французската банка, която има за три милиарда бумаги и има 180,000.000 чисто злато готови пари, за да ги гарантира. Така е то. Вие приемате тия акции напълно като пари, и ако дружеството фалира, българското правителство ще събере тия книги и ще отиде при синдиката да каже: на ви книгитѣ дайте ми паритѣ; но синдикатътъ ще му каже: на 100 едно ще получишъ. Слѣдователно, до когато държавата не е гарантирана, т. е. до когато дружеството „Отечество“ не прѣдстави гаранция, ние не можемъ да вдигаме ржка, за да се приематъ акциитѣ му за гаранция, вмѣсто пари, въ всичкитѣ правителственни учреждения. (Въло Нейчовъ: Всичко ще отхвърлимъ!)

Янко Сакжзовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да добавж нищо повече отъ това, което казахж г. г. Краевъ и Такевъ. Това е цѣла истина, че има нѣкои г-да прѣдставители, които се ползуватъ отъ положението си и прѣдставятъ на гласуване законъ, какъвто искатъ тѣ и интереситѣ имъ. Но най-важно е, да се обърне внимание на това, което каза г-нъ Такевъ, че правителството, или Банката напримѣръ, може да приематъ по единъ курсъ акциитѣ на дружеството „Отечество“; но винжги, когато се приеме една акция по текущия курсъ, понеже тя не струва, както другитѣ цѣнни книжа, да се туря единъ извѣстенъ процентъ, за случайното спадание на курса, за да бждатъ винжги тѣ осигурени, въ случай на ограничение на курса. Обаче, както се иска сега въ случая, да се приематъ тия акции въ всички правителственни учреждения за гаранция, правителството не ще може да контролира падането и качването на акциитѣ. Помнете добрѣ, г-да прѣдставители, че ако единъ пжть приемемъ и узаконимъ това прѣдложение, всичкитѣ други наши акционерни дружества ще се явжтъ тукъ и ще кажжтъ: и ние искаме да ни се даджтъ такива привилегии. Слѣдователно, всичкитѣ гаранции, които ще постжпватъ въ министерствата или въ сждилищата, състоящи се въ акции отъ това дружество, ще бждатъ отъ фиктивна стойность, понеже ние не можемъ да контролираме състоянието на туй дружество. Ето защо азъ казвамъ, че съмъ противъ това прѣдложение и като уважите аргументитѣ на г-на Такева, молж ви да се съгласите да се отхвърли това прѣдложение.

Петръ Папанчевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ прѣди всичко съмъ длъженъ да искажж своето съжаление къмъ г. г. Краева и Такева—не казвамъ за г-на Сакжзова, който не е подписалъ прѣдложението ми. Тия г-да сж подписали това прѣдложение; а всѣки единъ, който подписва едно прѣдложение, не трѣбва да го подписва туку така. Ако тѣ сж подписали едно прѣдложение, то значи, че морално сж се задължили да поддържатъ това прѣдложение.

Сега ако приемемъ, че тѣ сж се убѣдили слѣдъ петь дена въ противното, то азъ не знаж какъ трѣбва да сждимъ за убеждението на тия хора.

Колкото до втория мотивъ, азъ ще кажж, че г. г. Такевъ и Краевъ не разбиратъ истинското значение на това прѣдложение. Тѣ казватъ, че акциитѣ на това дружество ще иматъ цѣнность само тогава, когато се купуватъ отъ пазаря и нѣща съ тѣхъ. Тукъ, г-да, се иска да се приематъ тия акции и да иматъ извѣстна стойность само за правителственнитѣ търгове, а вие казвате: съ какво се гарантиратъ. Съ какво се гарантиратъ ли? Тия акции се подкрѣпятъ съ вносоветѣ... (Михаилъ Такевъ: Ами ако фалира дружеството?) Знаете, г-да, че правителството ще приеме само тогава за гаранция тия акции, когато всѣка една година въ началото само то ще опрѣдѣля тѣхната цѣна. Правителството никой пжть нѣма да ги приема 100 за 100 лева. То всѣка година въ началото ще казва колко ще ги приема. (Манолъ Стефановъ: Ами ако паднжтъ въ шесть мѣсеци по долу отъ 20%?) Веднжжъ вземаме за гаранция акциитѣ на другитѣ дружества, ние трѣбва да вземаме на сжщитѣ основания и тия на това дружество. За това, г-да прѣдставители, азъ ще молж да се приематъ и тия акции, както другитѣ, а срѣщу тѣхъ ще служи самиятъ внесенъ капиталъ. (Михаилъ Такевъ: Ами ако фалира дружеството?) Има Търговски законъ и той опрѣдѣля по какъвъ начинъ се ликвидиратъ смѣткитѣ на такива дружества. Заради това, азъ молж г-да прѣдставителитѣ да приематъ това мое прѣдложение.

Ганчо Гаврииловъ: Г-да прѣдставители! Всички знаете, че у насъ сжществува дружество, което има привилегия да иматъ цѣна неговитѣ акции въ разни залози прѣдъ държавнитѣ ковчежничества. Така сж акциигѣ на застрахователното дружество „България“. На това основание, понеже има такова привилегировано дружество, мень ми се струва, най-логическо заключение ще бжде, на всички дружества да дадемъ тия привилегии. Много право. Но какво ще направимъ, ако даваме тия привилегии и кждѣ ще отидемъ ние съ такива привилегии? (Гласове: Вѣрно, Браво!) Азъ ще кажж, че съмъ притѣжатель на акции, но мене ми се струва, че, ако въ една епоха, когато никой не е смѣялъ да си издигне гласа, е било гарантирано дружеството „България“, като сж дали привилегия на акциитѣ му па било дружеството индустриално или за застрахуване отъ пожаръ; ако, казвамъ, тогава никой не се е обадилъ — то длъжность е намъ да се обадимъ, че на такива книги никакви привилегии не трѣбва да се даватъ. (Гласове: Браво! Вѣрно.)

Г-да прѣдставители! Не е далечъ фактътъ, именно спирането операциитѣ на Отоманската банка у насъ. Между многото причини за това спирание, най-важната причина бѣше, че тая банка имаше въ своя портфейлъ акции на златнитѣ мини и, когато тия акции спаднжхж, тя се видѣ принудена да тѣгли колосални капитали за да попълни акциитѣ, понеже бѣше достигнжла близо до фалитъ. Такова нѣщо ще направимъ и ние, ако на основание рѣшението на бившето Нар. Събрание, съ което се дава привилегия на дружеството „България“, рѣшимъ да се даде привилегия и на всичкитѣ други дружества. Ако отиваме по туй направление, ние ще направимъ такава грѣшка, която ще се отрази злѣ на нашата банка. Защото, тя и днесь взима тия акции на застрахователното дружество „България“ за смѣтка на правителството, понеже не се знае какво може да се случи съ дружеството. Може случайно да стане единъ голѣмъ пожаръ, който ще намали стойностьта на акциитѣ или пъкъ съвсѣмъ ще унищожи тая стойность. За това, Народната банка ги взема на гърба на правителството, като му казва: ние взимаме за ваша смѣтка еди-кои акции. Щомъ се иматъ прѣдъ видъ тия нѣща, мень ми се струва, че да се внася такова прѣдложение отъ когото и да било, не е справедливо. Азъ го казвамъ това откровенно, при всичко, че съмъ акционеръ и при всичко че не съмъ го подписалъ; па даже и ако бѣхъ го подписалъ, пакъ нѣмаше да поддържамъ такъво искание, което се прави съ това прѣдложение. Азъ бихъ съвѣтвалъ Нар. Събрание да откаже всѣкаква привилегия на такива книги. Даже азъ бихъ молилъ да се откаже привилегията и на дружеството „България“, защото, ако се дава привилегия на едно дружество, трѣбва да се даде и на другитѣ. Но, ако нѣма да дадемъ на „Отечество“ и на „Балканъ“, или ако е дадена вече привилегията, мень ми се струва, ... (Не се чуе.) ако справедливо и намѣсто е дадена, трѣбва да се поддържа и не може да се откаже. Азъ съмъ на мнѣние, че никакви привилегии не трѣбва да се даватъ и на разни дружества; още повече не трѣбва да се дава привилегия на акционернитѣ дружества, акциитѣ на които днесь могжтъ да иматъ тройна цѣна, но слѣдъ едно нещастие могжтъ да станжтъ бѣла книга. Ето защо, азъ молж Нар. Събрание да отхвърли това прѣдложение.

Нѣма да се стѣсняж да кажж, че, ако приемемъ това прѣдложение, излиза, че като заинтересовани, ще подкрѣпимъ едно несправедливо искание и съ това нѣма да направимъ нищо друго, освѣнъ една Стамболовщина. Може би и сега да има заинтересовани хора, които да искатъ узаконяването, но азъ — за мене си ще кажж — съмъ противъ това прѣдложение и казвамъ: долу ржцетѣ въ такъвъ случай. (Ржкоплѣскание.)

Иванъ Абрашевъ: Когато се говори по въпроса за едно прѣдложение, не трѣбва да се отдалечаваме отъ прѣдложението, което се поднася прѣдъ насъ. Тукъ се внася прѣдложение за дружеството „Отечество“, а пъкъ мнозина отъ ораторитѣ говорихж за дружеството „Балканъ“ и пр. — нѣщо, което нѣма свързка съ даденото прѣдложение. Азъ съжалявамъ отъ друга страна, че г-нъ Такевъ се повдигнж и каза, че тогава ще се съгласи, когато дружеството прѣдстави гаранция. Г-да прѣдставители! Привилегиитѣ, които иска това дружество, кои сж? Вие знаете, че съ тия акции единъ човѣкъ може да си послужи въ търговията. Извѣстно ви е, че въ селата има много кжщи, които струватъ 200 лева, а пъкъ оцѣнени сж за 5.000 лева. За да дадете привилегия на това дружество, искате гаранция, сжщо както става, напримѣръ, когато се иска да се гарантира прѣдварително съ имотитѣ за нѣкой прѣстжпникъ. Каква е разликата между гаранцията отъ 150 или 160 лева, която

прѣдставя единъ подсѫдимъ и гаранцията отъ акциитѣ на дружеството? Да допуснемъ, че това дружество се обяви въ несъстоятелность; но въ всѣки случай, не може да надмине спадването на акциитѣ по-долу отъ половината капиталъ. Още повече, когато се гарантира за единъ подсѫдимъ или нѣкоя кѫща, съ какво се гарантира правителството? — Кога е по-обезпечено? — Съ нищо. Ето защо, слѣдователно, привилегията въ дадения случай е по-гарантирана съ тия книги, отколкото гаранцията въ търговията или оная за нѣкой подсѫдимъ.

Освѣнъ това, всѣкиму е извѣстно, че, когато отива нѣкой човѣкъ да изтегли пари отъ нѣкое правителственно учреждение, или отъ банката, срѣщу залогъ, всѣкога се отпуща $^1/_2$ отъ тая сумма, а не цѣлата. Ако има на нѣкого да отпущатъ цѣлата сумма, то е на банкеритѣ и търговцитѣ. Слѣдователно, нѣма никаква опасность и не е истина това, което навежда г-нъ Такевъ, който иска гаранция. Вие знаете, че всичкитѣ капитали на застрахователното дружество не стоятъ въ собственната му касса, а въ кассата на банката. Още повече нѣма опасность, че ежегодно се прави смѣтка отъ управителния съвѣтъ. Въ такъвъ случай, правителството ще знае какви операции е направило дружеството и какъвъ му е капиталътъ.

А колкото до г-на Гавриилова, който говори: „недѣйте прави Стамболовщина,“ ще му кажѫ, че това бѣше малко нелогично, защото, когато се разисква едно прѣдложение, което се отнася до едно дружество, не трѣбва да се коснуваме до други дружества, на които привилегия е дадена по закона. Язъкъ за думитѣ, които се казахѫ отъ тая червена трибуна. Тоя бѣше въпроса. Ние сме народни прѣдставители и знаемъ дружествата, напримѣръ, „Отечество“ знаемъ отъ какви хора е съставено и какъвъ капиталъ има. Ние знаемъ и дружество „Балканъ.“ Сега, какъ да даваме привилегия на едни, а да отказваме на други? За това, г-да, приемете подобни цѣнни книги на едно българско дружество; защото, Австрия или Германия, нѣма да ги гарантира, а ние трѣбва да гарантираме българскитѣ дружества.

Димитръ Йоновъ: Г-да прѣдставители! Тукъ се внесе прѣдложение, за да се приематъ акциитѣ на дружеството „Отечество,“ а пъкъ има и второ прѣдложение, да се приематъ акциитѣ на „Отечество“ и на „Балканъ.“ Г-нъ Такевъ каза, както и мнозина говорихѫ, може би, безъ да знаѫтъ, защото, за да се произнесешъ за едно дружество, трѣбва да разбирашъ на каква почва стои то. А за г-нъ Гавриловъ ще кажѫ: и ти ли сине Бруте?! Защото той щѣше да удари на друга страна, но говори така само да не би да прокопса „Отечество.“ На дружеството „България“ му се даде привилегия слѣдъ три годишна дѣятелность, когато се видѣ, че то прояви животъ, когато доказа de facto, че акциитѣ отъ 100 франка стойность достигнѫхѫ на 300 франка и само тогава правителството ги гарантира по 80 франка, при всичко, че по-късно стойностьта достигнѫ до 450 лева. (Атанасъ Краевъ: Значи, Стамболовъ е билъ по-разуменъ.) Нѣма тъй сѫщо страхъ отъ онова, което казахѫ нѣкои, че дружеството можло да фалира. Това не е истина, защото тия дружества почиватъ на извѣстни закони. Събраниятъ капиталъ се дава подъ ипотека или по другъ нѣкой начинъ.

Сега, колкото се касае до нещастията, които бихѫ се случили, то дружествата иматъ свръзка съ застрахователнитѣ дружества въ цѣла Европа. Ако, напримѣръ, стане пожаръ за 20.000 франка, то дружествата „България,“ „Балканъ“ или „Отечество“ ще платятъ по 20%, а другото остава за смѣтка на другитѣ дружества, гдѣто имотътъ е прѣзастрахованъ. Така щото, не е възможно да се изгуби капиталътъ вѣдно.

Г-да прѣдставители! Защо да не дадемъ единъ образъ на нашитѣ книжа? Защо да не почитаме сами себе си? Мнозина отъ лѣвицата казахѫ: какъ да приемемъ тия книжа вмѣсто пари. Ами какъ се приема тука една италианска рента и се дава на банката като злато? Можеше едно нѣщо да стане. Ако акциитѣ на дружеството „Отечество“ струватъ 50 франка, да се приематъ за 20 франка като залогъ, но не да се отхвърлѫтъ бизъ битюнъ. Както е съ дружеството „България,“ на което акциитѣ струватъ по 300 лева, а правителството ги приема за гаранции само по 80 лева. За 81 левъ никой не ги приема. Слѣдователно, нѣма защо да се боимъ. А има мнѣние, щото акциитѣ на дружеството „Отечество,“ ако струватъ 50 франка, нека се приематъ по 25 франка. (Единъ гласъ: Ами на „Балканъ“?) — Като дойде на дневенъ редъ прѣдложението за него, тогава ще кажѫ. — Идущата година, когато дружеството даде своя дивидентъ и прояви своя животъ, тогава може да се опрѣдѣли единъ терминъ, но да се игнорираятъ правата на туй дружество, е несправедливо.

Говори се тукъ, съ какво е гарантирано правителството? Не е вѣрно, че правителството не е гарантирано; защото то, съгласно новия и стария законъ, има право да прави ревизия Правителството праща своитѣ агенти, които разглеждатъ, рапортиратъ и, ако има нередовности, наказва се управителя на съвѣта. (Янко Сакѫзовъ: Това е формалность.) За васъ всичко на тоя свѣтъ е формалность, но гледамъ те облѣклъ си се по-добрѣ отъ мене. — Г-да! Всѣки единъ народъ трѣбва да има самоуважение на себе си. Каква търговия ще развиваме ние, какъвъ напрѣдъкъ ще направимъ, ако не почитаме сами себе си? Проповѣдваме на дѣсно и на лѣво, че ще повдигаме индустрията, търговията и пр., но въ сѫщность нищо не правимъ, когато дойде случай да подигнемъ тая индустрия. (Единъ гласъ: Това не е индустрия.) Защото единъ търговецъ, ако има 2000 франка, щомъ нѣма дружество ще ги даде другадѣ, ако ли пъкъ има, ще ги вложи въ дружеството акциитѣ, на което ще му служѫтъ за залогъ вмѣсто паритѣ. Така става въ цѣлия свѣтъ, гдѣто хората си разбиратъ интереситѣ. Само у насъ си завиждаме единъ на другъ. Защо Йоновъ да има 50 акции? — Това е чисто и просто завистъ, а не друго нѣщо и го казвамъ на всеуслишание; защото завистьта не имъ позволява да гледатъ да прокопса нѣкой. Когато азъ нѣмамъ акции, ще отидѫ при другъ приятель и пакъ ще си свършѫ работа. Заради това, за да не се простирамъ повече, ще кажѫ, че нѣма

никаква опасность, понеже тѣхния капиталъ, т. е. капиталътъ на дружеството е ипотекиранъ и има гаранция. Относително загубитѣ, които може да се причинятъ отъ нѣкой голѣмъ пожаръ, пакъ нѣма опасность, защото на потърпѣвшия се дава 50% или 60%, и ако едно дружество, да кажемъ има застрахованъ 20.000 лева капиталъ, то 18.000 ще прѣзастрахова на други дружества. Заради това, г-да прѣдставители, нѣма никаква опасность, ако се приематъ акциитѣ на дружеството „Отечество“ по 25 франка за гаранции.

Миланъ Макавѣевъ: Отказвамъ се.

Петко Каравеловъ: Азъ, г-да прѣдставители, съмъ недоволенъ, защото не знаѣ първо и първо какъ се е внесло това прѣдложение. Мень ми се струва, че подобенъ родъ прѣдложение, ако разбираме ние своитѣ обязанности, никой нѣмаше да внесе и да се разглежда. Това не е законъ. За да се приематъ на еди-какво дружество акциитѣ, това законъ ли е? Ако има дружество и иска да направи нѣщо, трѣбваше да внесе своето искание на г-на Министра и министрътъ да го внесе намъ. Тогава щѣхме да сме улеснени, щѣхме да знаемъ, че е имало дружеството „България“ извѣстни привилегии, че имало уставъ и пр. Тукъ подобно нѣщо нѣма. Казватъ само това: приемайте нашитѣ акции за залогъ. Положително не могѫ да се съгласѫ съ това.

Второ, прѣдложението нищо не говори. Просто се казва да се приематъ акциитѣ, но да ли по номиналната имъ цѣна или по пазарната цѣна, нищо не се казва. (Единъ прѣдставитель: По правителственната цѣна.) Е молѫ ви се, какво значи правителственна цѣна? Тѣ ще се внасятъ за залози, и тукъ не е опрѣдѣленно правителството на каква цѣна ще ги приема. На насъ се обяснява, че сега ги приематъ не по номиналната цѣна, а по извѣстни цѣни намалени. Кой опрѣдѣля това? Разбирамъ азъ, че правителството се интересува и ние, като негови законодатели, трѣбва да го гарантираме, защото за едно извѣстно прѣдприятие се дава залогъ и когато се испълни прѣдприятието, връща се залога. Имаме ли гаранция? Бѫдете увѣрени, че щомъ се допусне да се приематъ тия акции за залогъ, тѣ ще се даватъ за залогъ за 10—15 години. Лицата, които ще даватъ гаранция, ще внасятъ тия акции въ ковчежничествата или другадѣ вмѣсто пари. Азъ разбирамъ да се приематъ само за единъ за два мѣсеци, но слѣдъ единъ такъвъ дълъгъ срокъ каква ще бѫде цѣната имъ? Разбирамъ, че Банката ги взима за единъ два мѣсеци само или за 2—3 недѣли, защото тя знае курса колко е и ще ги вземе по курса. Слѣдъ двѣ или три години, каква възможность ще имате да знаете, колко ще бѫде курса? Ще ви кажатъ: паднахѫ акциитѣ, дайте другъ залогъ. Тогава какво ще правимъ? Така щото, въпросътъ е много по-сериозенъ, отъ колкото се мисли.

За това, по моето мнѣние, най-хубаво е испратете това прѣдложение въ комисията — азъ да ви кажѫ не бързамъ съ такива работи да не кажатъ нѣкои хора, че съмъ противъ тѣхъ, понеже сѫ капиталисти — нека се обърне къмъ министра, нека той го обмисли, нека се санкционира отъ него и да го внесе, и тогава ще помислимъ. Но трѣбва да се каже, по каква стойность ще се приематъ, защото утрѣ може да се окажатъ, че сѫ безъ цѣна. Г-нъ Краевъ много хубаво говори, но каза, едно нѣщо, което не е вѣрно. Тия дружества могатъ и да изгубятъ. Прѣдставете си, че градъ Котелъ бѣше застрахуванъ на едно дружество, и изгорѣ цѣлъ. Значи, може да фалира едно цѣло дружество — въ това не трѣбва да се лъжемъ — и всичкитѣ хартии на това дружество, които сѫ оставени въ ковчежничествата като залогъ, може да не струватъ 5 пари. Така щото, бихъ молилъ да се проводи на комисията, а да се не бърза, да се разгледва и приеме сега. Нека се изучи въпросътъ, да не кажатъ, че не искаме да го приемемъ, и второ, нека г-нъ Министрътъ сѫ каже своето мнѣние. Ние желаемъ да изслушаме мнѣнието било на Министра на Търговията, било на Министра на Финанситѣ, какви сѫ привилегиитѣ на старото дружество; защото, извѣстно е, че между дружеството „България“ и правителството има извѣстенъ контрактъ, и ако му отнемете тия права, то ще отиде въ сѫдилищата и бѫдете увѣрени, че българскитѣ сѫдилища ще му даватъ право. Сега и друго дружество иска такива привилегии, но азъ съмъ противенъ да му ги дадемъ. Нека се прати на комисията и г-нъ Министръ да искаже мнѣнието си, защото безъ него, не вотирамъ нищо или пъкъ ще вотирамъ отрицателно.

Д-ръ Димитръ Вачевъ: Азъ, г-да прѣдставители, мислѣхъ да искажѫ едно мнѣние, което приблизително се схожда съ това, което г-нъ Каравеловъ вече исказа. Наистина, че и азъ съмъ подписалъ прѣдложението, но когато го подписахъ имахъ въ съображение, че сѫ дадени на дружеството „България“ подобни привилегии, каквито се искатъ сега и отъ това дружество. Сега, обаче, ми дохожда на умъ, че на дружеството „България“ не сѫ дадени привилегии, по прѣдложение на прѣдставителитѣ. Дружеството „България,“ до колкото помнѫ азъ — слѣдъ като се минѫ единъ срокъ не отъ три години, както каза г-нъ Йоновъ, а мислѫ не повече отъ една година, и то бѣше указало една своя дѣятелность — бѣше подало едно прошение на надлѣжното министерство. Послѣдното, слѣдъ като изучи въпроса, внесе проектъ въ Нар. Събрание за даване привилегии на дружеството „България,“ и за това сѫществува единъ законъ отъ нѣколко члена, който законъ опрѣдѣля привилегиитѣ на това дружество, т. е. на неговитѣ акции и по какъвъ начинъ може да се вематъ тия привилегии. Въ никой случай, обаче, тия привилегии не се дадохѫ тъй, както сѫ прѣдлага въ днешното засѣдание да се даватъ на дружеството „Отечество.“ И само отъ тая формална страна, споредъ мене, ще бѫде най-умѣстно, ако народното прѣдставителство, за да избѣгне упрѣкитѣ на нѣкои, които искатъ да кажатъ, че то е заинтересувано, та за това внася отъ своята срѣда прѣдложение за привилегии на акциитѣ на дружеството „Отечество,“ отхвърли това прѣдложение, а дружеството „Отечество“ нека се отнесе по реда, по който се отнесло и дружеството „България.“ Министерството пъкъ да мотивира единъ свой законопроектъ за даване привилегии на това дружество, да

го внесе тукъ и да го гласуваме, както е гласувано по̀рано на дружеството „България.“ Въ тая форма, обаче, както е прѣдложено отъ настоящето прѣдложение, споредъ мене би трѣбвало да се отхвърли по принципъ. Това е моето мнѣние, което щѣхъ да кажж, вслѣдствие на това, че съмъ подписалъ това прѣдложение. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!)

Прѣдсѣдатель: Ще положж на гласуване прѣдложението на г-на Папанчева. Който приема това прѣдложение по принципъ и да се проводи въ коммисията по Министерството на Търговията и Земледѣлието, за да го изучи и да го докладва въ Нар. Събрание, да си вдигне ржката. (Едни гласове: Болшинство! — Други — Меншество!) Молж г-да квесторитѣ да прѣброжтъ гласоветѣ.

Квесторъ Димитръ Йоновъ: (Слѣдъ прѣброяването на гласоветѣ.) Гласували сж за прѣдложението 47 души прѣдставители.

Квесторъ Иванъ Московъ: Присжтствуватъ 99 души прѣдставители.

Прѣдсѣдатель: Отъ 99 души гласуватъ 47 души. Значи, прѣдложението на г-на Папанчева не се приема.

Слѣдъ това на дневния редъ иде прѣдложението на Еленския народенъ прѣдставитель г-на Д-ра Моллова за акциитѣ на дружеството: „Отечество“ и „Балканъ“ (Единъ прѣдставитель: И това е както другото прѣдложение, което сега се отхвърли.) Молж ви, нека се прочете. (Д-ръ Димитръ Вачевъ: Да се прочете и да се свърши!)

Секретарь Манолъ Стефановъ: Г-да народни прѣдставители! И това е сжщо такова прѣдложение, каквото бѣше и първото. Само, че дружествата „Отечество“ и „Балканъ“ като сж искали да се ползуватъ и прокаратъ своитѣ акции, за това е внесено едно прѣдложение отъ г-на Д-ра Моллова, комбинирано чрѣзъ това, че се даватъ привилегии и на двѣтѣ дружества: и на „Отечество“ и на „Балканъ.“ Моето мнѣние е, да се остави и то безъ послѣдствие. Азъ ще го прочетж за форма.

Георги Даскаловъ: Молж, г-не прѣдсѣдателю! Негова милость докладчикъ ли е, секретарь ли е? Той не може да дава мнѣние! Лицето, което е внесло прѣдложението, не е тукъ?

Секретарь Манолъ Стефановъ: Азъ съмъ секретарь и като го четж, давамъ си мнѣнието. Ти не можешъ да ми запрѣтишъ да говоржж! Ти само отъ акционерство разбирашъ и отъ фабрики!

Георги Даскаловъ: Чети, но нѣмашъ право да давашъ мнѣние! (Шумъ.)

Секретарь Манолъ Стефановъ: Това не е твоя работа! Тукъ има прѣдсѣдатель!

Георги Даскаловъ: Ти произволничишъ! (Шумъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Нѣма лицето, което е внесло прѣдложението.

Георги Даскаловъ: Нѣмате право, тогава, да го прѣдлагате на четение. Трѣбва да остане за утрѣ, или да се отхвърли.

Секретарь Манолъ Стефановъ: Азъ ще го прочета, а пъкъ той нека развие прѣдложението си: (Чете.)

„Прѣдложение

отъ Еленския Народенъ Прѣдставитель Д-ръ Д. Молловъ.

Съгласно чл. 109-й отъ Конституцията, подписанниятъ Елински народенъ прѣдставитель правж слѣдующето прѣдложение:

Акциитѣ на Българскитѣ Общо-Застрахователни дружеста „Отечество“ и „Балканъ“ въ гр. София, утвърдени съ Височайши укази №№ 120 и 121 отъ Августъ 1895 г., да се приематъ за гаранции отъ всичкитѣ правителственни учреждения, съгласно дѣйствующитѣ въ страната закони.“ Елински народенъ прѣдставитель: Д-ръ Д. Молловъ.

Подписали: Миланъ Макавѣевъ, В. П. Мойински Н. К. Ковачевъ, П. Горановъ, Цочо С. Мариновъ, Антикаровъ, П. Горбановъ, Д. М. Ябланski, Г. С. Бръчковъ, А. Савовъ, П. Николовъ, Г. С. Маджаровъ, Такевъ, Г. Шиваровъ, Давитко Г. Мазничевъ, Хр. Дограмаджиевъ, Х. М. Поповъ, Д. Ц. Вълчевъ, Ст. Петковъ, Ив. Московъ, Д. Чуковъ, Г. Недѣлковъ, Ф. Мариновъ, Ив. Срѣбърниковъ, Г. Найденовъ, Андрѣй Петковъ, Д. А. Буровъ, М. Балабановъ, Бончо Радаповъ, Джорджо Момчевъ, Даскаловъ, Н. А. Мариновъ, Т. И. Радковъ, А. Д. Самоковлийски, Д. Кузмановъ, Д. П. Сжеловъ, Риза Х. Ибишовъ, Д. С. Юруковъ, А. Славовъ, Петръ Гузелски, Ст. Ивановъ, В. Т. Велчевъ, Маню Бояджиевъ, Стойчевъ, И. Вазовъ, Хр. Христовъ, Стамболовъ, К. Хинковъ, Гавриилъ Б. Неновичъ, Ив. Кирковъ, Ат. Гюмюшгерданъ, Д. Аргириадисъ, К. Х. Яневъ, Ф. Атанасовъ, М. Гайдовъ, Х. В. Бобошевски, Х. А. Йоцевъ, П. Тевекелевъ, Д. Мишковъ, К. Пѣевъ, Д. Ночевъ, Л. Бунджуловъ, Г. Шойлевъ, Т. Г. Пѣевъ, Воденичаровъ, А. Мандажиевъ, Д-ръ Янколовъ, Д. А. Шишковъ, Н. Козаревъ, и Маринъ Стоиловъ.“

Правж прѣдложение да се остави това прѣдложение безъ послѣдствие.

Прѣдсѣдатель: Понеже прѣдшедствующето прѣдложение имаше сжщата материя, то намирамъ, че нѣма нужда да се разисква повече. За това полагамъ го на гласуване, и молж онія, които приематъ по принципъ това прѣдложение и испращанието му въ коммисията за изучване и докладване, да си вдигнжтъ ржката. (Меншество.) Не се приема и това прѣдложение.

Слѣдъ това, имамъ честь да съобщж на почитаемото Нар. Събрание, че прѣдъ видъ на това, че продължението на сесснята, което бѣше разрѣшено за до 30-й того, се свършва утрѣ .... (Шумъ. — Расправия между г. г. Стефанова и Даскалова.) Г-нъ Стефановъ! Молж пазете тишина. Г-нъ Даскаловъ! Молж ви сѣднете на мѣстото си .... Срамота е да вдигате такъвъ шумъ въ Камарата.

Георги Даскаловъ: Г-не прѣдсѣдателю! Срамота е за тия, които вдигатъ шумътъ.

Прѣдсѣдатель: Постжпило е отношение отъ прѣдсѣдателствующия Министерския Съвѣтъ, г-на Министра на

Външнитѣ Работи и Исповѣданията, подъ № 62, отъ днешна дата, въ което се казва: (Чете.)

„До г-на Прѣдсѣдателя на VIII-то Обикновенно Народно Събрание.

Имамъ честь, да съобщя на почитаемото народно прѣдставителство, че Негово Царско Височество благоволи да даде своето съгласие, за да продължатъ засѣданията на настоящата сесия отъ VIII-то Обикновенно Народно Събрание до 4-й Февруарий текущата година.

Ако народното прѣдставителство е съгласно, моля, въз основание чл. 129-й отъ Конституцията да вземе нужното за това рѣшение.

Прѣдсѣдателствующи Министерския Съвѣтъ, Министръ на Външнитѣ Дѣла и Исповѣданията:

Г. Д. Начовичъ.“

(Ржкоплѣскание. — Гласове: Прието! Прието!)

Ония г-да прѣставители, които приематъ да се продължи сесията до 4-й Февруарий, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се да се продължи сесията.

Слѣдъ това иде докладъ отъ комисията по Министерството на Правосждието.

Г-нъ докладчикъ Марковъ има думата.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-да прѣдставители! Комисията по Министерството на Правосждието разгледа прѣдложението за прибавление нова алинея къмъ чл. чл. 80-й отъ Закона за тютюня, 75-й отъ Закона за бериитѣ (акциза) върху питиетата, 35-й отъ Закона за данъка върху занятията и къмъ пунктъ IV-й на чл. 39 й отъ Закона за горитѣ, и тя го прие само съ измѣнението на суммата сто на двѣстѣ лева. Ето редакцията на прѣдложението, както е приета отъ комисията: (Чете.)

„Окончателнитѣ присжди на окржжнитѣ сждилища, съ които се налага глоба до двѣстѣ лева включително, не подлѣжатъ на кассация прѣдъ Върховния Кассационенъ Сждъ“.

Атанасъ Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ви моля, да благоволите да отхвърлите това прѣдложение. Съгласете се, че е висша несправедливость, да не допускаме на българскитѣ граждани — така или инакъ, прѣзъ купъ за грошъ осждени отъ едно единственно сждилище — правото да обтжжатъ присжлитѣ прѣдъ Върховния Кассационенъ сждъ. Извѣстно е, че по тия дѣла у насъ е въведенъ единъ чисто противоконституционенъ редъ на дѣйствие. Дадено е право на административнитѣ власти да издаватъ като първостепенни инстанции присжди въ форма на постановления. Тия присжди подлѣжатъ на обжалване само прѣдъ окржжнитѣ сждилища. Ако рѣшите да оставите тия присжди безъ да бждатъ подхвърляни на прѣгледъ отъ Върховния Кассационенъ сждъ, при всичко, че и отъ Кассацията прѣглежданието става прѣзъ купъ за грошъ, ще направите вопиюща неправда. Ето защо, моля, да благоволите да отхвърлите това прѣдложение.

Михаилъ Такевъ: Г-да прѣдставители! Вие знаете, че за да се даде гаранция на нашия данъкоплатецъ, на нашия гражданинъ, да може да намѣри правосждие въ нашия домъ на правосждието, нему се прѣдоставя право да отиде въ три сждебни инстанции. Защо? Защото е вѣчна истина, че всинца сме погрѣшими, че както е възможно да погрѣши първиятъ сждъ, тъй е възможно да погрѣшатъ и вториятъ и третиятъ; обаче, все ще има по-голѣмъ шансъ да намѣрж справедливость, когато апеллирамъ на три съвѣсти, отъ колкото на една. Грѣшката, която ще направи единъ човѣкъ, ще бжде много по-голѣма, отъ колкото грѣшката на трима души въ три различни врѣмена, при три различни присжди. Заради туй, нашата гражданска процедура прѣдвижда три сждебни инстанции, а и углавната процедура допуща да се търси на три мѣста правосждие. Защо е това? Повтарямъ да кажж, че това е заради туй, защото законодателтъ признава, че ние сме погрѣшими, че ние можемъ да правимъ грѣшки и като сждии и ги правимъ всѣки день. Сега, колкото се касае до дѣлата по бериитѣ, по акциза на тютюна, или за глобитѣ налагани по тютюна или горитѣ и въобще по фискални дѣла, забѣлѣжете, че ние и безъ това направихме едно отстжпление отъ нашия основенъ законъ. Вие знаете добрѣ, г-да прѣдставители, че по нашата Конституция сждебната власть въ пълната ширина принадлѣжи на сждебното вѣдомство. Ние какво направихме? Стамболовото правителство, и днешното минжлата година дадохж възможность на административната власть да се конституира като сждебна. Вие знаете добрѣ, че актоветѣ за глоби, т. е. първостепеннитѣ рѣшения за глоби по тютюна и разни берии, се налагатъ отъ околийскитѣ началници. И какво излиза отъ това? Излиза, че тия учреждения безъ да попитватъ обвиняемата страна какви доказателства има тя да прѣдстави за свое оправдание, безъ да се конституира единъ сждъ и на общо основание да изслуша за и противъ, издава рѣшение, само въз основание на единъ актъ, съставенъ отъ безграмотни стражари и присжждатъ се 90% несправедливо. Тия рѣшения г-да окржжнитѣ управители ги испращатъ на министра, а той безъ искючение ги утвърждава, защото той не е сждебна инстанция, а е санкционна инстанция. Той само легализира или санкционира това, което окржжнитѣ управители или околийскитѣ началници сж постановили. Значи, най-голѣмата гаранция се състоеше въ единичкото мѣсто за правосждие — въ окржжния сждъ. Нека да видимъ да апелираме прѣдъ тоя сждъ, както противъ произволитѣ на г-да стражаритѣ, така и противъ произволитѣ на окржжнитѣ управители, които издаватъ рѣшения, безъ да повикатъ и изслушатъ и мене. Защото, нигдѣ въ свѣта, даже въ Китай (Единъ прѣдставитель: Ходихте ли въ Китай?) идете и ще видите, че не се издаватъ рѣшения безъ да се изслуша противната страна. А пъкъ ние допускаме издаването първостепенни рѣшения отъ окржжнитѣ управители, безъ да се изслушва обвиняемата страна. Значи, обвиняемата страна само на едно мѣсто има право да каже своитѣ доводи, само на едно мѣсто има право да се ползува отъ правото на защита.

Второто мѣсто се прѣдоставя Кассационнийтъ Сждъ, като учреждение което прѣдставлява всичката гаранция

на честность и безпристрастие, и въобще на едно мѣсто, гдѣто дѣйствително могж да аппелирамъ. До сега много отъ тия рѣшения на окржжнитѣ сждилища които сж издавани тоже отъ горѣ отъ горѣ, защото окржжният сждъ е първа инстанция, гдѣто ще прѣдстави обзиняемият оправданията си, кассацията ги е отмѣнявала и е оправдавала обвиняемитѣ. Заради това, не за 200 лева, както и постановила почитаемата коммисия, да лишимъ хората отъ правото да аппелиратъ прѣдъ Кассационния Сждъ, сждъ, който прѣдставлява всичкитѣ гаранции за правосждие, но и 5 лева да е глобата, пакъ е несправедливо да имъ не давате възможность да доказватъ, че сж невинни.

Отъ друга страна, почитаемата коммисия даже се е показала по-строга отъ самото правителство. Тя ни отнима възможностьта да доказваме своята невинность, даже когато искътъ е за 200 лева, като счита, че и 200 лева да е капиталътъ, не трѣбва да докаже единъ човѣкъ своята правота. Казва се, че и несправедливо да е издадено рѣшението, 200 лева глоба, голѣма работа ли е. А знае ли почитаемата коммисия въ тия врѣмена 200 лева какво значжтъ? Ходила ли е почитаемата коммисия изъ селата, да види какво значжтъ 200 лева? А знаете ли глобитѣ по тютюна, кой плаща? — Изключително селското, невѣжото население, което каратъ подъ натискъ да подписва актоветѣ на стражаритѣ въ кърчмитѣ, като му турятъ въ табакерата искусно контрабандиранъ тютюнь. Това население тегли глобата. Ето защо, азъ по никакъвъ начинъ не съмъ съгласенъ да се отнеме възможностьта на българскитѣ граждани да аппелиратъ прѣдъ Върховния Кассационенъ Сждъ.

Независимо отъ това, азъ вѣрвамъ, че както коммисията, тъй и правителството искатъ да отървжтъ Кассационния Сждъ отъ натрупване на дѣла. Нима, г-да прѣдставители, за да отървемъ единъ сждъ отъ натрупване на дѣла, ние трѣбвало да отнемемъ на българскитѣ граждани правото да търсжтъ правосждие? Но мисльж, че това не е цѣрътъ. Ако вие искате да нѣма дѣла, кажете: никому не се позволява да злоупотрѣбява и тогава закрийте кассация, аппелации и окржжни сждилища и тогава нѣма да имаме отъ 9.000.000 лева бюджетъ, а отъ нѣколко стотини хиляди лева. Ето защо, азъ мисльж, че съвсѣмъ не е тая мѣрката да отървемъ Кассационния Сждъ отъ дѣла, като суспандираме правото на хората да аппелиратъ прѣдъ кассацията, а е другалѣ, както тая година правителството признава — не знаж до колко е основателно, но въ всѣки случай призва, — като увеличи съставътъ на Върховния Кассационенъ Сждъ. Азъ молж да бждемъ по-безпристрастни и както сме безпощадни къмъ разсилнитѣ, писаритѣ и повѣренницитѣ, трѣбва да бждемъ строги и къмъ персонала на Върховния Кассационенъ Сждъ. Даватъ се призовки отъ тоя сждъ, че странитѣ се викатъ да се явжтъ въ 9 часътъ, но идете въ 11 часътъ, нѣма да намѣрите никого, или ще прочетете обявление, че дѣлата се отлагатъ, понеже сждиитѣ били не расположени. Азъ не могж да разбера едно такова сждилище, което въ 11 часътъ се отваря, а въ $11^1/_2$ се затваря. Ако ние тукъ работимъ цѣли дни и нощи, то и тѣ сж длъжни да работжтъ. Ние не сме скжпи въ тѣхнитѣ заплати. Отворете бюджета и ще видите, че сждиитѣ на Върховния Кассационенъ Сждъ получаватъ завидни заплати, но не ги оправдаватъ. Казватъ: нашиятъ сждъ е прѣтрупанъ съ дѣла. Може и да има, но нека ми бжде позволено, безъ да искамъ да оскърбявамъ никого, да кажж, че той е прѣтрупанъ не за това, че ги има много, а за това, защото не ги гледатъ. Нека почитаемото правителство да има по-голѣмъ контролъ върху администрацията на това сждилище. Нека сждиитѣ на Върховния Кассационенъ Сждъ, който дѣйствително се считатъ за хора недосѣгаеми, защото сж пожизнени и защото се има гаранция за тѣхната добросъвѣстность и честность, да бждатъ такива, каквито прѣдполага общественното мнѣние. Ето защо, мисльж, че нашиятъ Върховенъ Кассационенъ Сждъ, нѣма да бжде натрупанъ съ дѣла, ако се работи, а освѣнъ това не е и туй срѣдството, чрѣзъ което ще можемъ да го отървемъ отъ натрупване на такива дѣла. Азъ съмъ готовъ да гласувамъ за още двама членове на Върховния Кассационенъ Сждъ, но не съмъ съгласенъ да се отнема правото на хората, да даватъ заявления и аппелиратъ прѣдъ тоя сждъ, толкова повече, че съ това даваме възможность на хората да се отърваватъ отъ глобитѣ безъ особенни нѣкои разноски. Вие знаете много добрѣ, че по углавнитѣ дѣла правосждието е безплатно; нѣма никакви марки, нѣма берии, нѣма канцелярски мита не се събиратъ. Слѣдователно, когато самитѣ основни закони даватъ всѣка възможность на нашия гражданинъ, когато се касае до неговата честность, когато се касае да докаже неговитѣ претенции по углавенъ редъ, че той е не виненъ, че той не е злоупотрѣбитель на държавната хазна, нѣма съмнѣние, че ние трѣбва да бждемъ безпристрастни, да дадемъ възможность на нашия гражданинъ да доказва своята невинность, да доказва, че не е контрабандистъ. А това ще се направи само като му дадемъ възможность да се обърща и къмъ Върховния Кассационенъ Сждъ. Азъ съмъ съгласенъ даже, ако искате, въ първостепеннитѣ сждилища да измѣнимъ процедурата, а не въ Върховния Кассационенъ Сждъ. Върховниятъ Кассационенъ Сждъ като върховна инстанция, трѣбва да даде своето вето и тамъ нѣма кому да се сърдимъ. Зарадъ туй, азъ ви молж да се отхвърли прѣдложението на правителството и коммисията и да се остави работата, както си е била до сега. Ако правителството намира, че не може да функционира кассацията съ сегашния съставъ, нека внесе прѣдложение, да дадемъ още двама членове — нѣма да бждемъ скжпи за 15.000 лева — а не да отнима правото на гражданитѣ да отиватъ съ заявления прѣдъ Върховния Кассационенъ Сждъ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-да прѣдставители! За да се държи тая дълга рѣчь отъ г-на Такева, азъ виждамъ, че трѣбва да има особенна охота да се говори по единъ въпросъ, който не заслужва толкова. Ето защо. (Никола Габровски: Защо да не заслужва?) Г-нъ Габровски! Почитайте малко другитѣ, когато говорятъ, а послѣ вие сте свободни да кажете и своето мнѣние. Не съмъ ли свободенъ да кажж и азъ нѣщо? Защо ме прѣсичате? Изслушайте ме, че тогазъ. Вие още не сте чули моитѣ доводи.

Г-нъ Такевъ ви каза, че Върховниятъ Кассационенъ Сждъ билъ послѣднята инстанция и слѣдователно, казва: дайте възможность на хората да отидѫтъ да кассиратъ прѣдъ него дѣлата си. Бихъ билъ съгласенъ съ г-на Такева, ако Върховниятъ Кассационенъ Сждъ разглеждаше дѣлата по сѫщество; ако Върховниятъ Кассационенъ Сждъ, можете да каже кой е подхвърлилъ тютюна.

Г-нъ Такевъ на всѣки въпросъ и всѣки пѫть туря веднѫга и Конституцията помежду. Да видимъ сега: да ли сѫщата тая Конституция е освѣтила началото за тритѣ тия инстанции. При това, пъкъ и вашитѣ законоположения не ви пращатъ въ кассацията по всички дѣла, било граждански, било углавни. Ако единъ мирови сждия ви осѫди на 25 л. глоба, дѣлото не отива въ кассацията, а въ окрѫжния сждъ. По граждански дѣла, ако ви осѫдѫтъ окончателно до 100 лева, кассацията не виждате.

Михаилъ Такевъ: И окрѫжниятъ сждъ е една инстанция.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Ами окрѫжниятъ управитель? Какво е окрѫжниятъ управитель? На ли неговото постановление ще бѫде прѣдметъ на обжалване. И тукъ ще имате окрѫжния сждъ като послѣдня инстанция! Тогава вие сами незнаете какво говорите. (Михаилъ Такевъ: Не правимъ хубаво!) Молѫ ви се, слушайте и ще видите.

Прѣдсѣдатель: Това е много лошава система на обясняване, да се прѣкѫсва оратора. Молѫ ви се, г-нъ Такевъ, не прѣкѫсвайте оратора.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Ако по гражданскитѣ дѣла има окончателни рѣшения за 100 лева, безъ да виждатъ кассацията; ако въ углавнитѣ дѣла глобенитѣ съ 25 лева не виждатъ лицето на кассацията, и ако за тѣхъ окрѫжниятъ сждъ играе ролята на кассация, питамъ ви: защо вие на околийскитѣ началници по Закона за горитѣ, защо на окрѫжнитѣ управители по Закона за тютюна, за бериитѣ и пр. не взимате постановленията съ по единъ пó-голѣмъ размѣръ да ги поднесете на разглеждание прѣдъ окрѫжния сждъ? Какво губите отъ това, та да не можете да докажете и тамъ туй, което ще докажехте и прѣдъ Върховния Кассационенъ Сждъ?

Заради това, трѣбва да имате и онова съображение прѣдъ видъ, че има и една практическа страна на въпроса. Питамъ г-на Такева и парирамъ съ него, да вземемъ статистиката и да видимъ, отъ когато Върховниятъ Кассационенъ Сждъ е билъ сезиранъ съ нарушенията по Закона за горитѣ, по Закона за бериитѣ върху питиетата и по Закона за тютюна, да ли има поне отъ 200 дѣла едно кассирано. Защото 20-тѣхъ дѣла, които се насрочватъ, и 20-тѣхъ се разгледватъ и оставатъ безъ послѣдствие съ едно постановление? И всичко това за какво е? — Всичко това е, само да се каже, че сме ходили въ кассацията. Слѣдователно, какво можемъ да направимъ ние съ тоя съставъ? Гласувахме съставъ, а пъкъ прокуроръ не имъ дадохме. Единътъ отишълъ въ Виена да прави търговски договори и нѣма кой да засѣдава.

За това, тия работи, които се казахѫ въ упрѣкъ, неможе да са впишѫтъ въ вина на тия хора, че тѣ бездѣйствуватъ и не правѫтъ нищо, защото не може да работѫтъ безъ прокуроръ. За това мисля, че комисията нищо не е направила въ ущърбъ на интереситѣ на сждящитѣ се страни, като е поставила, вмѣсто до 100, до 200 лева и да се не спиратъ другитѣ дѣла, които подлѣжѫтъ на разглеждание отъ Върховния Кассационенъ Сждъ. За туй именно, азъ молѫ да се приеме прѣдложението на комисията.

Константинъ Досевъ: Г-да народни прѣдставители! Нека ми бѫде позволено да се не съгласѫ съ г-на докладчика, че тоя въпросъ е маловаженъ. Напротивъ, тоя въпросъ е много важенъ, и азъ ви молѫ, да обърнете на него особенно внимание и да изслушате всички, които ще говорѫтъ по него и тогава да си вдигнете ржката за приеманието, или отхвърлянието на това искание. Мень ми се чини, че ние отъ освобождението насамъ, вмѣсто да подобряваме нашето правосждие, ние отиваме отъ година на година пó-злѣ и нашата работа, галиба, ще се обърне да имаме единъ день едно чисто алатурка правосждие: началникътъ да осѫжда хората и началникътъ да привежда въ испълнение присждитѣ. При създаванието на нашата Конституция още, тоя въпросъ е билъ уреденъ, както би трѣбвало да бѫде уреденъ въ една конституционна страна. Въ чл. 13-й отъ нашата Конституция е прѣдвидено, че нашето правосждие, въ всичката си ширина, е дадено въ ржцетѣ на сждебнитѣ лица и сждебнитѣ мѣста. Никакви административни сждилища, никакви други чиновници не могѫтъ да се ползуватъ съ правото на сждии. Ние какво направихме? Не се минахѫ нито 10 години и ние стѫпкахме тоя принципъ подъ краката си. Най-хубавото нѣщо, ние го хвърлихме въ калта и видѣхме, че у насъ започнахѫ да се създаватъ специални закони било по тютюна, било по горитѣ, било по митницитѣ, било по акциза, било по бубеното сѣме, и по всички има законче — а има и наказателенъ законъ отдѣлно — турихѫ по единъ сждия. (Смѣхъ.) Вие ще видите, че за единъ билюкъ прѣстѫпления или простѫпки, обвиняемитѣ се даватъ въ ржцетѣ на самитѣ обвинители, тѣ да ги сждѫтъ, тѣ да издаватъ присжди върху тѣхъ и имъ казватъ: ако не си доволенъ за това, че азъ те осѫждамъ и искамъ да ми платишъ толкова, иди го обжалвай. Значи, съ тия постановления на специалнитѣ закони се отнѣма една инстанция, едно сждилище на онова лице, което се обвинява и отъ което се взема глобата.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Конституцията ли е причината? Чиновници сждѫтъ и въ апелацията и въ кассацията.

Атанасъ Краевъ: Това е неконституционно!

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Гдѣ е казано въ Конституцията за инстанции? Покажете статията!

Константинъ Досевъ: (Продължава.) — По сѫщество двѣ инстанции има. Единъ нарушитель, било на Закона за тютюна, било на Закона за митницитѣ, или на другъ нѣкой фискаленъ законъ, го сѫди или управительтъ на митницата, или окрѫжниятъ управитель и му казватъ: плати толкова и толкова глоба. Околийскиятъ началникъ играе ролята като

на взискатель, защото е прѣдставительтъ на фиска. При това, неговитѣ агенти се ползуватъ отъ половината глоба, защото тѣ сж уловили прѣстжпника и сетнѣ тѣ пакъ го осжждатъ. Това е най-голѣмата несправедливость. Слѣдъ това пращатъ го въ окржжния сждъ. Окржжниятъ сждъ е за него първата инстанция и той тамъ ще се защищава по сждебенъ редъ, защото не викатъ окржжниятъ управитель или околийскиятъ началникъ, когато издаватъ постановленията си. Тѣ се основаватъ на единъ актъ, съставенъ отъ неграмотенъ нѣкой стражарь, или отъ заинтересуванитѣ агенти, било по тютюнитѣ било по горитѣ. А пъкъ нѣма съмнѣние, че оня, който е заинтересуванъ, защото гледа да вземе половината пари отъ глобата, той не може да състави единъ вѣренъ и справедливъ актъ. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Това е вѣрно. Съгласенъ съмъ да се измѣни това.) Азъ ще ви наведж, г-да прѣдставители, единъ прѣсенъ случай въ гр. Джумая. Единъ таенъ агентинъ по тютюнитѣ, ударилъ око да извади келепиръ отъ едного и му казва: ти имашъ тютюнь въ джеба си. Агентинътъ заповѣдва и прѣдъ нѣколко души прѣтърсватъ го и не намѣрватъ нищо. Но той взима отъ джеба си една пълна кутия съ резанъ тютюнь и се мжчи да ж тури въ джеба му, за да може да състави актъ. Но какво става? Присжтствующитѣ, между които и мировия сждия, като виждатъ това безобразие, хващатъ го съставятъ актъ и го даватъ подъ сждъ, макаръ че на жалбата и до сега не е даденъ ходъ. Молж ви се, това не сж единични случаи; тѣ сж съ стотини. Когато това става въ градоветѣ прѣдъ лицето на чиновницитѣ, то какво става пъкъ въ селата? Е добрѣ; ако ние знаемъ, че всичко това е вѣрно, какъ можемъ да отнѣмемъ на тия хора една кассационна инстанция, и да не могжтъ да обжалватъ една присжда на окржжния сждъ? Ами ние не нарушаваме ли тогава принципътъ на нашата углавна процедура? Ами у насъ, когато бжде осжденъ нѣкой било и на 5 лева глоба, допуска му се и кассационна инстанция. Ама, казватъ, не било въ кассационния сждъ, било въ окржжния сждъ. Все едно. Азъ се защищавамъ въ първата инстанция прѣдъ мировия сждия за 5 лева, който ми казва, че ако не съмъ благодаренъ отъ неговата присжда, до еди кой день имамъ право да кассирамъ прѣдъ окржжния сждъ. Значи, азъ имамъ право да кассирамъ и тогава азъ се обрѣщамъ къмъ по-високото сждилище, навеждамъ доказателства за нарушенията, които сж били допуснжти. Значи, азъ не губж кассационната инстанция. Сега, вие искате да отнемете тая кассационна инстанция не за 5 лева, ами за 200 лева. Е добрѣ, кажете ми тия 200 лева какъ се исплащатъ, па били тѣ и сто лева? Глобата е едно наказание, което хвърля едно пятно на човѣка. Азъ мислж, че има много малко хора, които сж съгласни току-тъй да платжтъ глоба. Напротивъ, всѣки гледа да очисти това леке отъ себе си и затова бѣгатъ хората по всички инстанции. Азъ съмъ видѣлъ, че за една глоба отъ 10 лева се е харчило стотина лева; за една кражба на единъ пуякъ се похарчихж два чифта биволи. Като имате всичко това прѣдъ видъ, азъ ви молж да не приемате тоя законопроектъ. Отхвърлете тоя законопроетъ и съ това ще поставите на висотата на положението нашето правосждие.

Миланъ Макавѣевъ: Г-да прѣдставители! Нѣколко думи ще кажж въ допълнение на това, което се каза отъ другаритѣ. Ние станжхме да направимъ протестъ, че сме противъ прѣдложението на правителството и по тоя въпросъ. Като се исказвахж нѣколко мотиви, достатъчно сериозни, отъ другаритѣ ми, азъ нѣма да ги повтарямъ. Едно нѣщо, на което азъ молж да се обърне по-сериозно внимание, е туй, че въ всичкитѣ, тъй нарѣчени фискални закони, актоветѣ, на които се основава присжданието, сж актове неоспоряеми по тия закони. Ни единъ актъ, съ който е констатирано едно прѣстжпление, било по Закона за горитѣ, било по Закона за тютюна, било по Закона за акциза или по Закона за данъка върху занятията и т. н., ни едно отъ тия прѣстжпления или нарушения не може да се оспорява на основание фискалнитѣ закони. И, слѣдователно, на основание на единъ неоспоряемъ актъ отъ една страна, актъ съставенъ отъ единъ неграмотенъ стражарь отъ друга страна, стражарь въ правата на когото, или по-добрѣ, въ чинътъ на когото не влиза компетентността да може да провѣри и да събере всички данни, за да констатира единъ простжпъкъ, на такива едни актове вие имъ давате сила на неоспоряемость, и върху такива актове се граджтъ тъй нарѣченитѣ първоначални присжди. Тия присжди на първата инстанция, на окржжния управитель или на околийския началникъ, г-нъ докладчикътъ, съ когото нѣмахъ тоя случай да се съгласж, приравнява съ присждата издадена отъ едноличната власть — мировий сждия. Вѣрвамъ, че въ тоя случай нѣма да се съгласите и вие съ него, защото едноличната власть въ лицето на окржжния управитель или на околийския началникъ по дѣла за налагание глоби, която не е нищо друго, освѣнъ едно наказание, не може да бжде сждъ и да издава присжди, тъй като издаването на присжда се придружава отъ масса условия. Независимо отъ хората, които съставляватъ тоя сждъ, независимо и отъ тѣхната подготовка да провѣряватъ доказателствата, всички тия условия всѣкога и на всѣкиго даватъ по-силна гаранция да иматъ по-голѣмо довѣрие въ единоличната власть на мировитѣ сждии, отколкото на административнитѣ и полицейскитѣ началници у насъ, които не сж отъ естество да даджтъ на хората силна гаранция на безпристрастие. Ето защо, азъ смѣтамъ, че между една присжда, издадена отъ единъ мирови сждия, сравнена съ една присжда, издадена отъ околийския началникъ има една голѣма и сжществена разлика. По тая причина, всѣки единъ отъ насъ, а слѣдователно, и всѣки български гражданинъ, по-скоро приема да му тѣжи една присжда, отъ мировитѣ сждилища — макаръ отъ едноличка власть, отколкото да бжде тая присжда отъ администравнитѣ чиновници. И когато намѣрвате, че първиятъ актъ, който е съ значение неоспоряемо, е направенъ отъ единъ неграмотенъ, неподготвенъ и недобросъвѣстенъ стражаръ, и когато на основание на такъвъ единъ калпавъ актъ се издава присжда отъ единъ чиновникъ, който не е подготвенъ, не е въ състояние да раздава правосждие, вие на такъвъ гражданинъ, на гърба на когото лѣжи една присжда или едно обвинение, създадено или закърпено отъ администрацията, не давате повече отъ една инстанция, която въ случая ще нарѣчете аппелационна и

кассационна. Вие ще видите, че за глоба повече отъ 25 л. по други углавни дѣла, имате три инстанции; вие за 28 л. глоба имате три сждебни инстанции. Естественно е, че тия три сждебни инстанции ще прѣдставляватъ за всѣки гражданинъ една по-голѣма гаранция, отъ колкото тия двѣ инстанции, по фиска още повече, че едната отъ тѣхъ е жандармска, въ смисълъ на това, че въ неѭ прѣстѫпленията се констатиратъ и наказанията се налагатъ отъ административни чиновници, съвършенно неподготовени. И тъй вие давате три инстанции, когато се касае работата за 50 лева глоба, по едно прѣстѫпление лично, частно, а това не давате за едно прѣстѫпление, което е насочено противъ държавата, противъ фискалнитѣ закони. Тъй щото, излиза, че ние въ случая отиваме да поддържаме държавата, отиваме да вземаме отъ правата на гражданитѣ въ полза на хазната. Ние ще отнемемъ на българскитѣ граждани една инстанция срѣщу други три инстанции, които се прѣдвиждатъ за другитѣ прѣстѫпления отъ сѫщата тяжесть и отъ тия три инстанции оставатъ имъ двѣ чутъ ли не полужандармски. Ето защо, азъ не могѫ да се съгласѭ да се отнеме правото на българскитѣ граждани да кассиратъ.

Мотивътъ, който г-нъ докладчикътъ наведе — защото трѣбва да признаемъ, че една отъ най-добритѣ науки е статистиката — е вѣренъ и правъ, а именно мотивътъ, че отъ 200 дѣла едва едно-двѣ били кассирани. Азъ приемамъ, че това е така, но това още не значи, че тия дѣла, на които наказанието макаръ и да е 20 лева, не би трѣбвало да отиватъ въ кассацията. Това е съвършенно не морално — да бѫдатъ неправилно наказани тия двама нарушители. Нѣщо повече. Единъ отъ мотивитѣ на кассацията, за да се оплаква, бѣше, че нѣмала съставъ. Ето ние ѝ дадохме съставъ. Нѣмало било прокуроръ. Г-нъ Д-ръ Вачевъ прѣдлага и настоява да се даде единъ прокуроръ. Г-нъ Стоиловъ казва, че не трѣбва. (Прѣдсѣдатель: Нѣма нужда отъ това.) Азъ допълнявамъ мисъльта на г-на Маркова, понеже това бѣше единъ отъ мотивитѣ му. Сега, ако вие мислите, че кассацията ще се прѣтовари, тогава дайте да видимъ какво трѣбва да се направи. До сега, по тия 4 закона, сѫ постѫпвали по 2500 дѣла въ годината, при настоящия съставъ, минусъ 4 сждии, които дадохме тая година. Отговорътъ е такъвъ: да, но за това има отъ 2000 до 3000 дѣла висящи. Азъ ще ви отговорѭ, че съ тия 3—4 сждии, ако малко повече работѭтъ, ще се свършѫтъ тия дѣла. Значи, не е това мотивъ, и не може да бѫде това мотивъ за една Камара, че за да не се прѣтовари едно сждилище съ дѣла, трѣбвало да стѣснимъ правата на гражданитѣ. Ето защо, и тоя мотивъ не може да има никакво значение. Такъвъ мотивъ може да има значение само тогава, когато дохожда г-нъ Министрътъ или другъ нѣкой въ Камарата да ходатайствува, за да се увеличи съставътъ на кассацията. Тамъ би било мѣстото да се говори по тоя въпросъ, че трѣбвало съставътъ да се увеличи, защото имало много дѣла по фиска; но да отнемаме правата на гражданитѣ, за да намалимъ работата на кассацията, споредъ мене, не е правилно, толкова повече, че отъ 100 лева, както е прѣдложилъ г-нъ Министрътъ, коммисията е увеличила на 200 лева Въ самомъ дѣлѣ, за увеличението сумата на 200 лева по това прѣдложение, азъ не чухъ никакви мотиви да се кажѫтъ отъ страна на г-на докладчика Маркова. Но, както щете; ако трѣбва да спасимъ кассацията и ако трѣбва да не даваме възможность да експлоатиратъ нарушителитѣ на тия закони и току тъй да отиватъ въ кассацията, то поне, трѣбвало би да се постараемъ да се не дава на всичко това по-широка срѣда или кржгъ, отъ колкото се иска. Ето защо, ако вие мислите, че не можемъ да се повърнемъ отъ взетото рѣшение, когато сме приемали това прѣдложение по принципъ, тогава ви молѭ да се съгласите, щото обтѫжването на присѫдитѣ отъ окржжния сждъ прѣдъ Кассационния Сждъ, да не може да става само по присѫди до 100 лева включително. Вѣрвамъ, че и г-нъ докладчикътъ ще намѣри въ тоя случай, че мотивитѣ и желанието на Нар. Събрание сѫ справедливи. Азъ поне ще гласувамъ по-напрѣдъ съвсѣмъ да падне това прѣдложение. Ако ли пъкъ мислите, че ние не можемъ да се повърнемъ отъ рѣшението, взето съ приемането му по принципъ, то поне да се приеме само до 100 лева да не се позволява обжалването прѣдъ Кассационния Сждъ.

Д-ръ Димитръ Вачевъ: Г-да прѣдставители! Като почнѭ да се докладва настоящето прѣдложение, азъ се позаинтересувахъ да узнаѭ: да ли е на първо четение, или е на второ четение, и отъ г-на докладчика узнахъ, че е било на второ четение, при всичко, че азъ не си припомнювамъ кога е било първото му четение, па възможно е да е минѫло то, когато не съмъ засѣдавалъ. Повтарямъ, обаче, че азъ не помнѭ да е четено това прѣдложение на първо четение. (Прѣдсѣдатель: Присѫтствувахте ли въ Петъкъ? То тогава се чете.) Но тогава се чете, за да се тури на дневния редъ за първо четение, ако си припомнямъ, г-не прѣдсѣдателю, а не да се приеме по принципъ и да се испрати въ коммисията. Но както и да е, азъ отбѣлѣзвамъ тоя фактъ, който споредъ мене, е противъ Вѫтрѣшния правилникъ. (Прѣдсѣдатель: Не е на първо четение, г-нъ Д-ръ Вачевъ. Тукъ има стенографически протоколи.) Но, г-да прѣдставители, ако азъ не съмъ правъ въ това свое твърдѣние, че не сме имали тоя законопроектъ на първо четение и сега излиза, че сме го чели веднѫжъ, то да пристѫпимъ къмъ втория въпросъ.

Вторияътъ въпросъ е, споредъ мене, кога трѣбва да се чете тоя законъ на второ четение. Отъ формална страна азъ считамъ, че тоя въпросъ е важенъ. Споредъ мене, прѣди всичко, съгласно нашия Вѫтрѣшенъ правилникъ, тоя законопроектъ трѣбва да се тури на дневенъ редъ; а азъ тукъ, въ днешния дневенъ редъ, не виждамъ да фигурира настоящия законопроектъ за разглеждането му на второ четение. И заради това, понеже съ това ние ще нарушимъ нашия Вѫтрѣшенъ правилникъ, който изрично казва въ чл. 41-й (Иванъ Абрашевъ: Не се намирате прѣдъ окръженъ сждъ!) какъ трѣбва да постѫпимъ, когато искаме да пристѫпимъ къмъ второто четение на единъ законопроектъ, ще ви молѭ, прѣди да гласувате по сѫществото на работата, да гласувате прѣдложението, което азъ прѣдлагамъ днесъ, а именно да се тури тоя законопроектъ въ дневния редъ

и второто му четение да стане въ друго засѣдание, и то възъ основание на чл. 41-й отъ Вжтрѣшния правилникъ, който гласи, че резултатътъ отъ своитѣ обсѫждания комисията прѣдставлява на Събранието чрѣзъ мотивиранъ докладъ, който се рапортира... (Прѣдсѣдатель: Събранието нѣма да слуша цитати отъ Правилника, който му е извѣстенъ. Говорете по прѣдложението. Говорили сѫ толкова души, не може да се повръщаме.) Това е моя работа. Азъ съмъ длъженъ да констатирамъ тоя фактъ, и да кажѫ, че е неправилно. Азъ ще молѭ, Васъ и г-на докладчика, въ интереса на работата... (Прѣдсѣдатель: Събранието го е приело!) То е погрѣшка; не го е приело! Чл. 41-й отъ правилника ни запрѣщава да разискваме по въпроси, които не сѫ турени на дневния редъ на второ четение. И азъ ще ви молѭ, г-да прѣдставители, да поискате прѣди всичко, както отъ г-на Прѣдсѣдателя, така и съ вота си да се тури настоящия законопроектъ на дневния редъ за идущето засѣдание, и тогава да го разискваме. Ако, обаче, зарадъ васъ — както чухъ по́-рано, въ друго едно засѣдание, нѣкои г-да казахѫ, че Вжтрѣшниятъ правилникъ е нашъ и може да го измѣняваме всѣка минута — считате, че може въпрѣки туй да се разглежда сега въпроса, тогава, разбира се, ще пристѫпимъ къмъ разрѣшението на въпроса по сѫщество. Но, азъ отъ сега протестирамъ отъ свое име, като депутатъ, че ще се разрѣши единъ въпросъ, още сега по сѫщество, който не е туренъ на дневния редъ, въпрѣки чл. 41-й отъ правилника, защото не знаѭ какъ ще погледнете на това мое заявление, което се базира на Вжтрѣшния правилникъ. Азъ молѭ г-на прѣдсѣдателя, да тури на гласуване това мое мнѣние или прѣдложение, прѣди да тури на гласуване самото прѣдложение по сѫщество, за да се произнесе Събранието: желае ли още днесь, въпрѣки Вжтрѣшния правилникъ, да се произнесе въ полза на законопроекта, или не. Ако г-нъ докладчикътъ счита, че е по́-справедливо и по́-редовно да се не вотира още днесь самия законопроектъ, да се съгласи, щото да остане за друго засѣдание. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Ще се покорѭ на вота на Събранието.) Добрѣ; понеже не знаѭ какъ ще се произнесе Събранието, по повдигнѫтия отъ мене въпросъ, то по сѫществото на работата ще кажѫ слѣдующето.

Законопроектътъ иска да се въведе единъ принципъ, какъвто не е имало у насъ. Наистина, че съ извѣстни членове отъ законитѣ по тютюна, по горитѣ, по бериитѣ и пр. ние, или по́-добрѣ народнитѣ събрания прѣди насъ — пъкъ минѫлата сесия и ние нарушихме Конституцията — допуснахѫ административни сѫдилища, допуснахѫ окрѫжнитѣ управители да се произнасятъ по сѫдебни дѣла; но зарадъ това, ние позволихме на българскитѣ граждани, да се оплакватъ и прѣдъ надлѣжнитѣ сѫдилища. Щомъ е тъй, не трѣбва сега да ограничаваме правото на гражданитѣ да се оплакватъ прѣдъ сѫдилищата. Г-нъ Марковъ наистина забѣлѣжи, че по извѣстни дѣла, граждански и углавни, подсѫдни на мировитѣ сѫдилища, ние не допускаме да ставатъ оплаквания прѣдъ Върховния Кассационенъ Сѫдъ; но забѣлѣжете, г-да прѣдставители, че има разлика между еднитѣ и другитѣ. По Гражданското сѫдопроизводство на гражданскитѣ дѣла на сумма само до 100 лева, дѣла, които сѫ отъ частенъ характеръ, така да кажѫ, просто интересъ на странитѣ, и 100-тѣхъ лева не сѫ глоба въ никой случай, а проистичатъ отъ вземание-даване или други правоотношения до 100 лева, даваме имъ право на двѣ инстанции. Първата е мировото сѫдилище. При всичкитѣ правила, които се позволяватъ да се прокарватъ, при всичкото широко формално производство, прѣдъ мировото сѫдилище, странитѣ иматъ право да прѣдставляватъ своитѣ доказателства, да отлагатъ, въ случай на нужда, дѣлата, за да доставятъ нови доказателства и т. н. Дали сме право, слѣдователно, за работа до 100 лева, която, забѣлѣжете още не е глоба, не е наказание на мировия сѫдия, позволили сме на странитѣ да си търсѭтъ правото и да си защищаватъ правата, слѣдъ като бѫдѫтъ изслушани прѣдъ него. Слѣдъ туй, дали сме право още, ако странитѣ считатъ, че сѫдътъ неправилно е издалъ рѣшението, да обжалватъ по кассационенъ редъ това рѣшение въ окрѫжния сѫдъ, прѣдъ единъ колегияленъ сѫдъ, въ който ще се разгледа въпросътъ: да ли правилно, или неправилно е издадено рѣшението. Така щото, мотивътъ на г-на Маркова, че ако гражданскитѣ процесси до 100 лева не ходѭтъ въ Върховния Кассационенъ Сѫдъ, то и тия, които се прѣдвиждатъ въ настоящия законопроектъ, не би трѣбвало да ходѭтъ, е, споредъ мене, мотивъ не основателенъ; защото, за такива дѣла, както казахъ, има двѣ сѫдебни инстанции, а именно такива инстанции, състоящи се отъ сѫдии, които сѫ назначени да раздаватъ правосѫдие, а не отъ чисто административни чиновници.

Вдругъ, колкото се отнася до углавнитѣ дѣла, ние сме оставили на българскитѣ граждани да се сѫдѭтъ пакъ въ двѣ инстанции само за глоба до 25 лева.

Друго. Колкото се отнася до углавнитѣ дѣла, ние, или нашитѣ прѣдшественници сѫ оставили на българскитѣ граждани да се сѫдѭтъ пакъ въ двѣ инстанции, само за глоба до 25 лева. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Значи, принципътъ е приетъ.) Но за до 25 лева глоба оставено е на българскитѣ граждани да се сѫдѭтъ въ двѣ инстанции, а пъкъ сега съ настоящия законопроектъ искате да запрѣтите това. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: По Закона за горитѣ, околийскиятъ началникъ като счете че е нарушенъ, прави постановление, което прѣдъ окрѫжния сѫдъ можете да обжалвате.) Различавайте околийския началникъ отъ мировия сѫдия. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Но тукъ казваме, че околийскиятъ началникъ постановява за глоба, и глобениятъ може да обжалва неговото постановление прѣдъ окрѫжния сѫдъ.) Г-нъ Марковъ, колкото и да настоява, не е правъ; защото не е едно и сѫщо околийския началникъ и мировия сѫдия. Ако околийскиятъ началникъ ви наложи 200 лева глоба, то нѣмате право по тоя законопроектъ да го обжалвате, освѣнъ по апелационенъ редъ прѣдъ окрѫжния сѫдъ. А пъкъ ако мировиятъ сѫдия ви наложи 25 лева глоба, пакъ можете да отидете прѣдъ окрѫжния сѫдъ да се сѫдите. Е, каква справедливость е това?

Но друго нѣщо. Г-нъ Марковъ казва: Конституцията въ кой членъ дава право на народнитѣ прѣдставители да установяватъ три инстанции? Тогава, г-да прѣдставители, прѣди всичко, той трѣбва да излѣзе противъ Конституцията, и тогава да твърди, че тя не дава това право. Ако Конституцията не даваше това право, нѣмаше още отъ начало да се установятъ три инстанции. Всѣки иска да се ползува отъ това право, и ние сме установили тия инстанции, установили сме тоя редъ на основание свободолюбивия духъ на тая Конституция. И г-нъ Марковъ, гдѣто сега иска да каже, че Конституцията не давала това право, не е вѣрно. Независимо отъ това, г-да народни прѣдставители, азъ не знаѣ до колко съображенията на коммисията .... (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Вие най-първо никой пѫть не сте присѫтствували въ коммисията.) Покажете да ли сте ме призовавали. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Призовавали сме състава ѝ) Азъ заявявамъ, че съображенията на тая коммисия не сѫ правилни, ако сѫ само тия, че въ Върховния Кассационенъ Сѫдъ такива дѣла на 100-тѣ едно-двѣ бивали кассирани. Па най-сѣтне, г-да прѣдставители, и едно или двѣ на стотѣ дѣла да се кассиратъ, то пакъ е въ интереса на правосѫдието, на самото дѣло; защото, съ това ще се разясни точно и правилно смисъльта на закона и ще бѫдатъ отървани редъ хора, които могѫтъ да бѫдатъ привлѣчени подъ сѫдъ за закононарушения, каквито сѫ по Закона за горитѣ и по Закона за тютюна, каквито сѫ закононарушенията, които се наказватъ отъ административнитѣ чиновници. Ние не трѣбва да се ржководимъ, прочее, отъ съображенията, че Върховнятъ Кассационенъ Сѫдъ билъ кассиралъ само едно или двѣ дѣла на стотѣ, защото това, което искаме е въ интереса на странитѣ. Естествено е, че никога не може да бѫдатъ кассирани и стотѣ; но това едно на стотѣ ще разясни смисъльта, точната смисъль на закона, и съ това ние ще имаме практика, ще дадемъ едно ржководство на окржжнитѣ управители, околийскитѣ началници и мировитѣ сѫдии, по кой начинъ трѣбва да гледатъ на самитѣ закони. Азъ бѣхъ очевидецъ прѣди нѣколко дни въ Върховния Кассационенъ Сѫдъ, когато се разискваше едно дѣло отъ подобенъ характеръ, и ви увѣрявамъ, че въ едно засѣдание три дѣла се кассираха, за неправилно приспособление и тълкувание на закона. А това е достатъчна печалба за правосѫдието, за реда въ страната, че единъ Върховенъ Кассационенъ Сѫдъ въ едно засѣдание е могълъ да намѣри три дѣла неправилно разрѣшени отъ окржжния сѫдъ. За туй, не взимайте въ съображение това, което коммисията казва, че Върховнятъ Кассационенъ Сѫдъ много малъкъ % отъ дѣлата кассиралъ, за да отнемете правото да се оплакватъ гражданитѣ прѣдъ върховното сѫдилище и по дѣла, които сѫ повлѣкли наказание глоба до 100 лева.

Азъ не разбирамъ още едно нѣщо. Правителството прѣдставлява единъ проектъ, по който окончателнитѣ присѫди по Закона за тютюна, по беритѣ, по Закона за горитѣ и пр., по които е наложено глоба до 100 лева, иска да се не кассиратъ, да не се обжалватъ прѣдъ Върховния Кассационенъ Сѫдъ. Не разбирамъ, защо коммисията, по какви съображения и мотиви иска, щото присѫдата, въ която е прѣдвидено наказание до 200 лева глоба, да се не обжалва прѣдъ Върховния Кассационенъ Сѫдъ. Никакви съображения и мотиви коммисията не прѣдставя, за да уменши, или по-добрѣ за да отнеме компетентността на Върховния Кассационенъ Сѫдъ по дѣла до 200 лева. Най-многото, което можеше да се приеме, то е поне това, което гласи законопроектътъ. Какви сѫ съображенията на коммисията да се качи отъ 100 на 200 лева, т. е. не тъй, както е прѣдвидено въ самото прѣдложение на министерството? Това не е все едно. Сто лева е едно, двѣстѣ сѫ друго — двойно е. А за да се наложи 200 лева глоба на единъ човѣкъ, трѣбва да е направилъ нарушение въ много по-голѣмъ размѣръ, въ двоенъ размѣръ; нарушение, което ще бѫде много по-справедливо, по-рационално и законно да го разгледа и рѣши сѫда по сѫщество, и най-сетнѣ да се прѣдостави на Върховния Кассационенъ Сѫдъ да се произнесе и той. Когато по дѣла, по които се налага до 25 лева глоба е прѣдоставено да се оплакватъ хората по кассационенъ редъ прѣдъ окржжнитѣ сѫдилища, защо по дѣла, по които е наложена глоба до 100 лева, да се не оставя да се оплакватъ хората прѣдъ Върховния Кассационенъ Сѫдъ?

Съвършенно безъ мотиви и неоснователно се иска съ това прѣдложение въвеждането на единъ принципъ, съ който не се дава да се ползуватъ хората прѣдъ висшата инстанция. И прѣдъ видъ на тия съображения, които изказахъ, и тия, които се изказаха отъ г-да прѣдговорившитѣ, азъ ще моля да не въвеждаме въ нашето законодателство подобенъ опасенъ принципъ, защото съ това ще се отнемѫтъ извѣстни права на гражданитѣ, а пъкъ ние трѣбва тия права да защищаваме.

Азъ прѣди да свършѫ, ще помоля пакъ да изискаме отъ г-на прѣдсѣдателя да се гласува по-напрѣдъ отъ формална страна въпросътъ, който повдигнаха, и послѣ въпросъть за самото прѣдложение. По-напрѣдъ да се постави на гласуване въпросъть: да ли може да се разглежда и разрѣшава въпросъ, който не е туренъ на дневенъ редъ.

Прѣдсѣдатель: Трѣбваше да заявите това при самото начало на разискванията, а не въ края, слѣдъ като говориха толкова души прѣдставители.

Михаилъ Такевъ: Не ми дадохте думата.

Прѣдсѣдатель: Тукъ не е сѫдилище да правите отводъ. Напрѣдъ трѣбваше да направите това.

Константинъ Досевъ: Ние ви правимъ бѣлѣжка да внимавате за спазването на правилника; вие сте длъжни да съобщавате на Събранието, какво ще се разглежда.

Прѣдсѣдатель: Събранието рѣши да се пристѫпи къмъ разглеждането на тоя въпросъ. (Константинъ Досевъ: Има правилникъ, който трѣбва да съблюдавате.)

Г-нъ Дограмаджиевъ има думата.

Христо Дограмаджиевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Прѣдложението, което разискваме, ми се вижда много важно, и ето защо имахъ смѣлостьта да се качѫ на трибуната, и отъ тукъ да искажа своето

скромно мнѣние, като се надѣя да помогна до нѣкадѣ за правилното разрѣшение на тоя тъй важенъ въпросъ.

Жалното е г-да, че прѣдложението, съ което се иска едно прибавление къмъ чл. чл. 80-й отъ Закона за тютюна, 75-й отъ Закона за бирите върху питиетата, 35-й отъ Закона за данъка върху занятията, както и на пунктъ 4-й отъ чл. 39-й отъ Закона за горитѣ, е внесено безъ никакви мотиви въ Нар. Събрание. Разбира се, че ако то се придружаваше съ нѣкакви мотиви, въ такъвъ случай нашитѣ разисквания щѣха да се сведатъ къмъ извѣстни пунктове, и щѣхме да обърнемъ нашето внимание върху това: да ли сж основателни изложенитѣ мотиви или не, и да ги оборваме. Но въ отсѫтствието на всѣка мотивировка, ние сме длъжни да распространимъ нашитѣ възгледи по̀на широко. Съ други думи, да видимъ, имаме ли право и основание за приеманието на единъ такъвъ законъ, или нѣмаме право и основание, и да го отхвърлимъ. Което е по̀-лошаво въ дадения случай, то е, че настоящето прѣдложение е разисквано въ коммисията въ отсѫтствието на г-на управляющия Министерството на Правосѫдието и, слѣдователно, коммисията не е могла да знае на що именно се е основавало министерството, какви сж били неговитѣ съображения да изисква това измѣнение на закона. Очевидно е, общеизвѣстно е, че когато се иска измѣнението или прѣработванието на какъвто и да било законъ, гони се извѣстна цѣль; трѣбва това искание да има извѣстна смисъль; трѣбва да бѫде изложено въ извѣстни мотиви. И ние сме повикани именно тукъ за това, да се произнесемъ: да ли цѣлта и съображенията, които гони, сж съгласни съ законитѣ, съ правосѫдието, и ако може да се отговори въ положителна смисъль за настоящето прѣдложение, да го приемемъ съ пълно убѣждение, че правимъ добро.

Не бѣхъ тукъ, когато говори г-нъ докладчикътъ — въ възражение на нѣкои г-да оратори — за да схванж нѣкои негови мотиви, но като се върнѫхъ въ залата, нѣкои приятели ми обяснихж. Г-нъ докладчикътъ твърдялъ подобно нѣщо, че институтътъ на тритѣ инстанции не билъ установенъ нито въ нашата Конституция, нито въ нѣкои закони въ нашата държава. На минута съгласенъ съмъ съ това възраженне. И като той е посочилъ примѣри, намиралъ е, че и ние въ дадения случай се намѣрваме прѣдъ възможността да направимъ исключения, каквито ги е имало до сега въ нашитѣ закони. Питамъ: вѣрни ли сж съображенията на г-на докладчика, че у насъ може нѣкой да бѫде лишенъ отъ правото да търси правосѫдие отъ Върховния Кассационенъ Сѫдъ, или отъ окржжния сѫдъ, на когото сж възложени по нѣкои дѣла атрибутитѣ на Върховния Кассационенъ Сѫдъ? Нѣма да намѣрите никѫдѣ законъ, който да е лишилъ гражданитѣ, отъ послѣднята инстанция — инстанция, която гледа да ли правилно е станѫло приложението на закона, както, и да ли има нарушения на процедурата. Може би да грѣшж. Има единъ случай когато чиновници се сѫдѫтъ по служебни дѣла въ апелативния сѫдъ като въ първа инстанция, а въ кассационния — втора инстанция. Тукъ се намираме въ физическа невъзможность, когато Кассационният Сѫдъ е най-върховното учрежденне у насъ. Въ такъвъ случай, ще трѣбва да учредимъ другъ единъ Кассационенъ Сѫдъ, което е противно, както на нашата Конституция, така и на другитѣ общи у насъ закони, които проистичатъ отъ тая Конституция. Нъ отъ тамъ нататъкъ, като изключимъ тоя случай, който е диктуванъ отъ физическа невъзможность, вие нѣма да намѣрите другъ случай, гдѣто единъ тѫжащъ се да бѫде лишенъ отъ върховната инстанция.

Говори се, че мировитѣ сѫдилища осѫждатъ на глоба до 25 л. и отъ това изваждатъ заключение, че има първа инстанция по сѫщество, а се лишавать тѫжащитѣ се само отъ втората инстанция по сѫщество, защото третя инстанция имать — това е окржжния сѫдъ, който испълнява ролята на Кассационенъ Сѫдъ. (Единъ гласъ: Не е ли тукъ сѫщото?) Не е сѫщото, защото имате за първа инстанция единъ окржженъ управитель, втора — окржжния сѫдъ, а третя нѣмате. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Втората инстанция играе роль на кассационенъ сѫдъ.) Не е истина, защото и едната и другата инстанция гледатъ дѣлото по сѫщество. Дайте имъ да видѫтъ да ли мировия сѫдия правилно е истълкувалъ закона. Ето гдѣ е въпросътъ. Тъй щото, не вѣрвамъ нито докладчикътъ, нито нѣкой отъ васъ да може да намѣри случай, гдѣто законодателѫтъ да е допусналъ да се лишава единъ подсѫдимъ отъ третата инстанция. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: И докладчикътъ не допуща това.) Азъ не бѣхъ тукъ, но нѣкои отъ приятелитѣ ми казахж, че вие сте говорили по̀-прѣди, че може да бѫдѫтъ само двѣ инстанции, като считате едната за кассационна. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Защото едната е все кассационна. — Миланъ Макавѣевъ: Постановлението на околийския началникъ не е нарушение на закона.) Вие виждате, че случая съ мировитѣ сѫдилища е съвършенно другъ; тамъ прѣкрасно сж гарантирани интереситѣ на гражданитѣ и на правосѫдието, когато съ това измѣнение искате да отнемете една отъ гаранциитѣ за правилното раздаване на правосѫдието у насъ и искате да потѫпчете интереситѣ на нашитѣ justiciables. Що е кассационенъ сѫдъ? — Не ли е гаранция за правилното разбиране на закона и за еднаквото му тълкуване въ цѣлото Княжество. Едноврѣменно като лишавате правосѫдието отъ тоя висшъ факторъ, какво ставатъ интереситѣ на гражданитѣ, като прѣдоставете право на окржжнитѣ сѫдилища да гледатъ окончателно тия дѣла? Тѣ сж върховни сѫдилища по сѫщество въ такива дѣла и оставатъ такива. Гдѣ е гаранцията въ такъвъ случай? Единъ окржженъ сѫдъ, при тоя съставъ, е ли достатъчна гаранция, за да се не даде право на тия, които сж осѫдени на глоба до 200 лева да не се отнасятъ по̀-горѣ? Разбирамъ, ако друго отдѣление отъ окржжния сѫдъ ги гледа по кассационенъ редъ. Но съгласете се съ мене, че както се иска, много интереси на гражданитѣ ще пропаднѫтъ. Но това, на което искамъ да ви обърнѫ вниманието е именно най-важното. Азъ знаѫ, и примѣри тукъ ви привѣдохъ, щото за извѣстни нарушения може да нѣма върховна инстанция по сѫщество. Нека допуснемъ да нѣма третя инстанция по кассация, но за извѣстни нарушения, които не влѣчѫтъ подиръ себе си

глоба повече отъ 25 лева. Какво се иска отъ насъ? Каза се, че окончателнитѣ присѫди на окрѫжнитѣ сѫдилища да не подлѣжатъ на кассация прѣдъ Върховния Кассационенъ Сѫдъ. Значи, ако почнемъ отъ 100 лева и достигнемъ до глоба 200 лева, осѫденията на тая глоба нѣма право да обжалва присѫдата по кассационенъ редъ. Ще има, обаче, това право, ако наложената глоба достига до 300 лева. Тукъ не се касае за нарушение, а се касае само за присѫди. Вие искате да оставите на произвола на сѫдията; защото, ако максимума на глобата е 200 лева, тогава само по себе си дѣлото, споредъ прѣдложението, не подлѣжи на кассиране. Ако глобата, е отъ единъ до 1000 лева, оставете на сѫда да опрѣдѣли инстанцията. Въ такъвъ случай, ако сѫдътъ ме осѫди на 200 лева, нѣмамъ право освѣнъ на една инстанция; вие ме лишавате отъ правото да кассирамъ; ако ли ме осѫди на 201 левъ глоба, тогава имамъ това право. Кѫдѣ сте видѣли въ свѣта да прѣдоставятъ на сѫда да опрѣдѣли инстанциитѣ? Натоварете съ това закона; той е силенъ, но недѣйте прѣдоставя това на благоразумието или на произвола на сѫдията. По всички нарушения, каквито и да бѫдатъ глобитѣ, ако ще би и до 1000 лева да достигатъ . . . . (Иванъ Абрашевъ: Азъ не съмъ ли осигуренъ?) Азъ мисля, че г-нъ Абрашевъ не е прочелъ текста. Разбирахъ, ако редакцията бѣше направена така: „не подлѣжатъ на кассиране въ третя инстанция онія нарушения, на които максимумътъ наказание е до 200 лева глоба.“ Въ такъвъ случай, разбирахъ, но тукъ не е така.

Да видимъ сега да ли има смисълъ да приемемъ това измѣнение. Защото твърдѣнието, че нашиятъ Кассационенъ Сѫдъ се прѣтоварвалъ съ работа е твърдѣние, което нѣма нищо общо съ въпроса, който разискваме. Кассационниятъ Сѫдъ билъ прѣтоваренъ съ работа! Кои сѫ задачитѣ на правосѫдието? Неговитѣ задачи сѫ да разлава правосѫдие, а въпросътъ, че е билъ прѣтоваренъ, или не, съ работа е въпросъ, който има чисто практическо значение и относително правилното тълкувание на нашитѣ закони неможе да има никаква смисълъ. Може да се каже още, че много дѣла не сѫ кассирани, но азъ не зная дали е вѣрно това. Ние виждаме отъ нѣколко врѣме насамъ, че въ вѣстникъ „Миръ“ се печататъ всичкитѣ дѣла углавни и граждански, които се гледатъ и, че углавното отдѣление е по-честито, присѫдитѣ се отмѣняватъ почти всички. (Единъ гласъ: Не е истина!) Какъ не е истина? Вземете в. „Миръ“ и ще се убѣдите. Отъ 4—5 дѣла по едно не се отмѣнява присѫдата. Това е за туй, защото нашитѣ сѫдии по-добрѣ знаятъ гражданското сѫдопроизводство отъ углавното, защото по-малко сѫ запознати съ углавния кодексъ. При тия познания на нашитѣ сѫдии, вие искате да лишимѣ нашитѣ граждани отъ правосѫдието на Върховния Кассационенъ Сѫдъ? Азъ мисля, че това ще бѫде голѣмо прѣстѫпление. Може да се допусне намаление числото на инстанциитѣ, едно намаление по причини чисто, тъй да кажа, маловажни, причини, които малко важатъ, напр. ако се касае за нищо и никакви интереси, до 25 лева глоба, гдѣто законодателътъ отнема отъ единъ justiiiable втората инстанция, кассацията; но тукъ се кассае почти за 200 лева глоба. Питамъ: да ли 200 лева не сѫ едно богатство за болшинството отъ нашитѣ граждани? Като извадимъ на страна капиталиститѣ и нѣкои фабриканти, ние ще видимъ, че болшинството отъ нашето население е бѣдно. 200 лева за единъ нашъ селянинъ е цѣло състояние. Той ще бѫде арестуванъ тогава, когато ще оре нивата си. Той може би, по неправилно разбиране на тоя законъ ще бѫде арестуванъ. Разбирамъ, да се отмѣни една инстанция, когато се касае до единъ нищоженъ процесъ, но, когато се касае за грамадната сумма 200 лева, не понятно ми е защо да се лишаватъ нашитѣ граждани отъ правосѫдието на кассацията.

Ето защо, азъ ви молѧ, г-да народни прѣдставители, да не давате никога вашето съгласие за приеманието на това прѣдложение, защото неговитѣ послѣдствия ще бѫдатъ много гибелни, както за интереситѣ на нашитѣ граждани, тъй и за правилното раздаване на правосѫдието; за да не бѫдемъ, съ приеманието му сега, принудени въ идущата сесия да искаме неговото отмѣнение, тъй като много се съмнѣвамъ, че ще бѫдемъ поставени въ тая възможность да откажемъ на едно нѣщо, което сега приемаме на драго сърдце. (Прѣдсѣдателското мѣсто завзема подпрѣдсѣдателътъ Д-ръ Георги Янковъ).

Вълко Нейчовъ: Г-да! Не щя да кажа нищо ново, което да би имало тукъ, да незнаемъ, като утвърдя, че законодателството, което сега разискваме се вдѫхновява отъ начала съвсѣмъ различни, отъ онія отъ които се вдѫхновява обикновенно законодателството по правосѫдието. Обикновенно законодателството по правосѫдието се вдѫхновява отъ начала, които се стрѣмятъ да защитятъ или да упазятъ интереситѣ на гражданитѣ, когато напротивъ законодателството отъ фиска се вдѫхновява прѣимущественно отъ началата, които се стрѣмятъ да оградятъ изключително интереситѣ на фиска противъ интереситѣ на гражданитѣ. Непрѣменно държавата, като дѣйствува по тоя начинъ, има прѣдъ видъ да осигури своето редовно функциониране, като осигури редовното внасяние на нейнитѣ прихони. Азъ мисля, г-да, че по тия съображения щѣше да е съвършенно право, поне умѣстно, щото единъ актъ на единъ горски стражарь, на единъ жандаринъ, на единъ инспекторъ по акциза на тютюнитѣ, самия тоя актъ, понеже трѣбва да има доказателственна сила Nec plus ultra, да отиде въ рѫцѣтѣ на испълнителната власть. Но, г-да, понеже у насъ се е постѫпяло по другъ редъ и това законодателство, което обличa съ сѫдебна власть — органитѣ на администрацията — щѣше да е право ако постѫпяше така. Но, г-да, ние сме се отстранили отъ тоя пѫть; ние сме вече дали на актоветѣ на всичкитѣ тия органи административни по нарушение Закона за тютюна, Закона за горитѣ и пр., важность и сме облѣкли тия административни органи съ една власть на кассация при окрѫжния сѫдъ, и азъ мисля, г-да, че понеже сме влѣзли въ тоя пѫть на отстѫпки за интереситѣ на фиска, противъ всичкитѣ други интереси, твърдѣ ще бѫде умѣстно, или право ще бѫде да отворимъ пѫтя на кассацията за всичкитѣ рѣ-

шения, които ще издава окржжния сждъ, като сждъ апелативенъ.

Г-да, ако въ земи, гдѣкато всичкитѣ органи на държавата сж достигнжли до една степень на съвършенство, морално да прѣдставляватъ гаранция противъ едно лошо правосждие, ние неможемъ да притѣжаваме такова нѣщо. По-малко може да притѣжаваме у насъ, защото, за жалость, всѣки день констатираме пристрастни рѣшения, особенно на тия органи на правосждието, които даватъ сега прѣдметъ да разискваме за тѣхъ.

Г-да! Справедливо имаме поводъ да сматряме Върховния Кассационенъ Сждъ като съсрѣдоточение на всичкитѣ юридически справедливости и на всичкитѣ ония елементи, които правятъ, щото извѣстни начала по правосждието да се прилагатъ по единъ правиленъ начинъ. Само единъ кассационенъ сждъ може да прилага, по такъвъ начинъ, извѣстни начала на правосждието. Такъвъ начинъ на дѣйствие не може да се изисква отъ другитѣ власти, отъ окржжнитѣ сждилища напр., защото тѣ гледатъ работата по сжщество, и сжществото много пжти — по начина по който имъ е прѣдставено — ги искушава да се отстраняватъ отъ извѣстни начала и да прилагатъ погрѣшно законитѣ на държавата. А пъкъ законитѣ не сж всичко това, което прави законодателното тѣло, съ съдѣйствието на Короната. Тѣ сж закони и добиватъ животъ само тогава, когато единъ кассационенъ сждъ имъ дава извѣстно тълкувание, за да се почитатъ въ извѣстна смисълъ. Единъ клиентъ, по-добрѣ да кажж, единъ гражданинъ, който не знае тия пространни начала на единъ Върховенъ Кассационенъ Сждъ, не може да е сигуренъ, че неговото право ще бжде сигурно защитено прѣдъ другитѣ сждилища. Само Върховниятъ Кассационенъ Сждъ е онази инстанция, която дава всичката възможна гаранция за едно добро правосждие.

Г-да! По осжжданията на глоби, по нарушението на фискалнитѣ закони, не тегнѣе само глобата, материята, сумата, на която единъ гражданинъ е осжденъ, но тегнѣе му самото осжждание. Когато застане единъ човѣкъ прѣдъ единъ сждъ, ще го питатъ: прѣтърпѣлъ ли е нѣкога осжждание, осжжданъ ли е на глоба. Осжжданията иматъ характеръ на публичность, иматъ криминаленъ характеръ; тѣ иматъ единъ резултатъ опозорителенъ за единъ гражданинъ, който не заслужва да носи осжждание. Нѣма да кажж нищо ново, защото фактътъ е на лице: че всѣки день виждаме, че за една глоба отъ 5 лева за нарушение Закона за тютюна или Закона за горитѣ, човѣкъ отива да лови адвокатинъ и му дава 10 лева само и само да снѣме обвинението отъ себе си. Честностьта на човѣшкия характеръ, моралътъ на гражданина не търпи осжждание, което не е заслужено. Азъ мислж, г-да, че като имаме прѣдъ видъ оня нисъкъ уровенъ, на който стоятъ у насъ въобще органитѣ на държавата въ приложението и тълкуването на цѣлото законодателство, има мѣсто да оставимъ на българскитѣ граждани поне утѣхата, да иматъ възможната гаранция въ най-върховното сждебно учреждение у насъ, че тамъ ще иматъ пълна гаранция за добро правосждие.

Мислж, г-да, че нѣмамъ причини да ви занимавамъ повече съ тоя въпросъ, който ви се прѣдстави толкова ясно, а ви молж, да отхвърлите това прѣдложение, макаръ и да е вджхновено отъ много добри съображения, за да не кажжтъ хората, че сме имъ затворили пжтя на правосждието. Ако има да привеждамъ примѣри за пристрастното приложение на законитѣ, азъ бихъ ви привелъ хиляди. Партизанскитѣ работи на околийскитѣ началници и окржжнитѣ управители сж съ хиляди. Ако се случи на нещастника, да му се състави актъ за нарушение Закона за горитѣ или Закона за тютюна, ако се случи напримѣръ, че единъ неговъ комшия да му го е прѣпоржчалъ, че е неговъ приятель, ще го осжди 50 лева; а ако му се каже, че е противникъ, ще го осжди да плати 200 и 1000 лева глоба. Ще ме избавите отъ нуждата, да ви привеждамъ примѣри, защото има много. Г-да! Понеже е въпросъ за прѣко сждение нѣматъ срѣдство да добиятъ помилване. Само единъ пжть на помилване имъ е отворенъ, но и тоя пжть не може да бжде отворенъ за всичкитѣ, защото има други закони, които опрѣдѣлятъ начина, или по-добрѣ усуля, за да се оправдае едно лице. Не може единъ Министръ на Правосждието да прѣдложи на Короната да опрости едно лице, което е осжденo, макаръ и несправедливо, когато има едно материално състояние достатъчно да плати. Оставете широкъ пжть на гражданитѣ да се оплакватъ прѣдъ върховното сждилище, макаръ и да имъ се туря много по-голѣма глоба; не затваряйте пжтя и на кассацията, да види лошото прилагание на законитѣ.

Петко Каравеловъ: По тоя въпросъ, г-да прѣдставители, се говори доста дълго, тъй щото, нѣма нужда да говоржж много. Едно само ще кажж, че тукъ се приведохж за инстанциитѣ такива примѣри, или малко такива работи, съ които азъ немогж да се съгласжж. Конституцията говори само, че има сждилища, а за инстанциитѣ не казва нищо. Тѣ могжтъ да бждатъ двѣ, три и четири. Даже философски ако погледнемъ, допуща се само една инстанция; тъй щото, тоя въпросъ нѣма какво да се разглежда. Но веднажъ допуснжти три инстанции, тѣ трѣбва да се допуснжтъ за всички дѣла. По моето мнѣние, желателно е да останжтъ тия инстанции, за да не мислжтъ хората, които сж осждени на глоба, че имъ се отнема правосждието. Тая е нравствената страна на въпроса. Наистина, често може да се случи, че една инстанция може да рѣши едно дѣло неправилно; но ако се допусне кассация прѣдъ Върховния Кассационенъ Сждъ, може послѣдниятъ да кассира рѣшението и да го повърне да се разгледва отъ другъ сждъ. Отъ тая точка зрѣние, азъ не съмъ наклоненъ да намаляваме инстанциитѣ на правосждието. Стрѣмлението на много политици е, да се направятъ държавитѣ отъ полицейски на юридически; а ние наопаки, гледаме да направимъ нашата държава отъ юридическа на полицейска. Ако приемемъ тоя законопроектъ ще намалимъ юридическата страна на нашата държава. Прѣдъ видъ на това, азъ нѣмамъ симпатии къмъ тоя законъ, още повече, че г-нъ докладчикътъ Марковъ каза, че мировитѣ сждии рѣшавали до 25 лева глоба окончателно, а тукъ гледаме, че комисията е измѣнила максимумътъ на глобата

отъ 100 на 200 лева. Азъ могж да посочж на г-на Маркова, и на тия, които сж учили въ Руссия, че и тамъ има три вида сждилища. Тия сждилища сж: селскиятъ сждъ, волосной сждъ и кассацията. Тъй щото, хората могжтъ да отиватъ и въ касацията; може и да не ходжтъ, но иматъ право. Иматъ мирови сждъ, съездни сждъ и пакъ кассация.... (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Но тамъ кассацията не е съ двѣ и три отдѣления, а трѣбва да е съ много повече.) Вие, г-нъ Марковъ, ми възразявате, че съставътъ на нашата кассация билъ малъкъ. Ако е малъкъ, можемъ да го усилимъ; но азъ съмъ противенъ да се прѣскача кассацията. Вашата ссилка за сждението на чиновницитѣ отъ двѣ инстанции е антиконституционна. Ние, или даваме права на чиновницитѣ, или имъ ги отнемаме. На другитѣ граждани даваме три инстанции, а тѣмъ даваме само двѣ. Вие сами отпуснжхте тая година кредитъ за цѣло едно отдѣление въ нашата кассация, но сбъркахте че прокуроръ не дадохте. Вие сами знаете, г-нъ Марковъ, че нашитѣ сждии въ Върховния Кассационенъ Сждъ не обичжтъ да работжтъ; тѣ се занимаватъ съ други работи. Така щото, незнаж да ли числото на сждиитѣ е малко, или пъкъ е достатъчно, но тѣ не обичатъ да работжтъ. Както и да е, по-добрѣ е да се увеличи съ едно отдѣление кассацията, а не да се дава право на административната власть да сжди хората. Ако има инстанция — вие това го чувствувате — хората ще мислжтъ, че ще се оправдаватъ и ще отиватъ тамъ. Всѣки желае да се възползува и да бжде оправданъ. Ако нѣкой е глобенъ съ 100 или 200 лева глоба, това е все глоба, и за единъ сиромахъ човѣкъ е много. Азъ да ви кажж, въ душата си не съмъ за много инстанции, но веднажъ допуснжто това по принципъ, трѣбва за всички да бжде еднакво. Всѣки сждъ трѣбва да бжде еднакъвъ за всички. Подиръ това, Конституцията задължава да бждатъ сждени хората по една форма. Съгласенъ съмъ, и вие сте прави, че не е казано въ Конституцията; но ние можемъ да имаме и петь и три и двѣ инстанции и да прѣдвидимъ по 20, 7 или 3 члена. Даже можемъ да допуснемъ всичкитѣ сждилища да бждатъ еднолични, както иска Бентамъ. Азъ бихъ желалъ само да бждатъ еднообразни и да бждатъ запазени за всички. По тоя поводъ, желалъ бихъ, щомъ се допуща на мировитѣ сждии да сждятъ и наказватъ съ глоба до 25 лева безъ апелация, рѣшете и тукъ окржжнитѣ сждилища да глобяватъ окончателно до 25 лева. Щомъ обаче глобата е повече, да има втора инстанция.

Теодоръ Теодоровъ: Г-да прѣдставители! Азъ взехъ думата по това прѣдложение, защото нѣкои отъ идеитѣ, които се изказахж днесь, чувахъ ги нееднократно и при вотирането, и оная и тая година, на нѣкои фискални закони. Споредъ мене тѣ сж, идеи, които не почиватъ на здрава почва и иматъ нужда да се разяснжтъ, за да не се повтарятъ въ бжджще.

И минжлата година и сега, когато се касаеше за вотирането на нѣкои наказателни распореждания, за да не ставатъ извѣстни прѣстжпления противъ фискалнитѣ закони; когато се даваше право на околийскитѣ началници, на окржжнитѣ управители или на други административни учреждения, на митницитѣ напримѣръ, да опрѣдѣлятъ наказание по извѣстни прѣстжпления като първа инстанция, за втора инстанция, и като кассация, се допуснахж окржжнитѣ сждилища. И тогава и сега постоянно се поддържаше тая тема, която се поддържа и днесь, че не можемъ такива работи да допущаме. Поддържаше се, че това било нарушение на Конституцията, защото сме взимали сждебната власть отъ сждиитѣ и сме ж давали на административнитѣ власти. Нарушавали сме и суспандирали сме били Конституцията. Даже и днесь се каза отъ г-на Д-ра Вачева, че ако единъ и два пжти е нарушавана Конституцията, то поне сега да ж ненарушаваме. За това, г-да прѣдставители, нуждно е да се разясни единъ въпросъ по нашата Конституция, именно: длъжни ли сме ние по всѣкакъвъ видъ углавни дѣла, да приемемъ да има три инстанции. Ако това се изисква отъ Конституцията, вие ще трѣбва да се повърнете отъ тоя пжть и да признаете, че сме нарушили Конституцията, не само ние, но и нашитѣ прѣдшественници, и че това нѣщо трѣбва да се поправи. Защото, ако допуснемъ очевидно нарушение на основния законъ, ние губимъ много въ морално отношение особенно, ако санкционираме подобно нѣщо. Споредъ мене, мнѣнието на всички, които пледиратъ, че Конституцията изисквала три инстанции, е мнѣние фалшиво. Каза се и другъ пжть, че всичкитѣ тия оратори, които говорихж днесь противъ тоя законъ, вотирали сж Законътъ за митницитѣ съ двѣ инстанции само. Но казватъ тѣ: може тогава да сме сбъркали, сега сме длъжни да не правимъ това; може да се повърнемъ. Азъ съмъ на мнѣние, че Конституцията, както каза и г-нъ Каравеловъ, не изисква три инстанции. Тя дава право, ако щемъ една инстанция, но ако щемъ и седемь инстанции да направимъ. Въпросътъ за числото на инстанциитѣ не е разрѣшенъ отъ съставителитѣ на Конституцията. Тоя въпросъ не е политически, и съ него не е свързана политическата свобода на страната. Той не може да лѣгне въ основата на контракта между Короната и народа, и както ние намѣрваме, че е по-правилно, така ще го наредимъ. Може би ще дойджтъ хора, които ще намѣржтъ за добрѣ да има седемь инстанции и ще ги приемжтъ; па може би да дойджтъ други, които да поддържатъ двѣ инстанции и двѣ ще ги направжтъ. Отъ освобождението насамъ, ние имаме редъ случаи, гдѣто за нѣкои дѣла е имало само двѣ инстанции. Г-нъ Марковъ ви каза, че дѣла по обвинение на чиновницитѣ се гледатъ отъ апелативния сждъ, като първа инстанция, и отъ Кассационния Сждъ, като втора инстанция. Тъй щото, за тѣхъ нѣма третя инстанция, при всичко, че тия хора може да бждатъ осждени на тѣжки наказания, може да бждатъ даже осждени и на смъртъ. Вземете законътъ за сждението на министритѣ и ще видите, че тѣ се сждятъ отъ единъ само сждъ и то отъ оня върховенъ сждъ, който по силата на специаленъ законъ се съставлява. Пита се сега: министритѣ не сж ли български граждани? Тѣ могжтъ да бждатъ осждени на смъртно наказание за измѣна на отечеството, на Държавния Глава, на Конституцията и пр. само въ една инстанция и кждѣ остава тогава Конституцията, ако тя иска три инстанции? Ако тя искаше три инстанции, защо на-

правихте въ 1880 г. единъ законъ, който почива на подсждность на една инстанция?

Но не е само това. Има много злодѣяния, които се разглеждатъ при участието на сждебни засѣдатели и то само въ една инстанция. Въ 1885 год. се измѣни чл. 27-й отъ допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сждебни Правила и се каза, че лице, което при участие на жури е получило оправдателенъ вердиктъ, за него нѣма друга инстанция. Трѣбва да признемъ, че ако Конституцията искаше три инстанции щѣше да ги иска, както за подсждимия, тъй и за прокурора. Както може да се ползува отъ тѣхъ едно лице, което е извършило прѣстжпление, така сжщо може да се ползува и прокурорътъ. Както прокурорътъ има право да брани закона, така и обвиняемитѣ иматъ право да се защищаватъ. Съгласете се, г-да, че ние въ нашето законодателство имаме цѣль редъ случаи, гдѣто хората могжтъ да бждатъ осжждани дори и на смърть отъ една само инстанция. Значи, не е вѣрно, че Конституцията иска три инстанции. Значи, нетрѣбва да говоримъ по 2—3 часа за такива баналии работи. Истина, Конституцията казва, че сждебната властъ принадлѣжи на сждебнитѣ мѣста и лица, които дѣйствуватъ отъ името на Князя; но тя не казва при какви условия. Слѣдователно, не трѣбва да се базираме на такива натѣгжти аргументи. Молж, прочее, всички да признаете аргументацията на прѣдговорившитѣ, какво тоя законъ трѣбвало да падне, защото билъ противоконституционенъ — за неоснователна.

Тоя въпросъ не е конституционенъ, а е чисто юридически. Прѣдложението, което е на разисквание, има за цѣль, очевидно, да постанови, щото дѣлата по нарушение на нѣкои фискални закони — но не всички закони като напримѣръ Закона на митницитѣ, гдѣто има много важни случаи и тѣ си оставжтъ да се разглеждатъ, както до сега — да се разгледватъ отъ една инстанция. Тукъ се касае въпросътъ за нарушения по законитѣ: за тютюна, за бериитѣ (акциза) върху питиетата, за данъка върху занятията и горитѣ. Когато бждатъ нарушени тия закони отъ българскитѣ даноплатци, тѣ не се осжждатъ и на затворъ даже. Обикновенно наказанието е глоба и то е много по легко, когато това не е така по Закона за митницитѣ; но тая глоба се опрѣдѣля пропорционално съ врѣдитѣ, които сж нанесени на държавата. Напр. пусжлъ единъ 10 кози или свине въ запрѣтена гора, пусжлъ билъ и хилядо, то е все едно и сжщо прстжпление; но, когато ще се налага наказанието, ще се гледа числото на добитъка. Въ първия случай, понеже повредитѣ сж по-малки, то и наказанието ще бжде по-малко, а въ втория случай наказанието ще е по-голѣмо, защото и повредитѣ ще да сж повече. Прѣстжпленията по тия закони сж обикновенно не сложни по свето естество. Тѣ не искатъ всестранно изучване на фактическата обстановка. Тамъ се пита: влѣзли ли сж козитѣ въ запрѣтената гора или не? Фактическата страна къмъ туй се свежда. Върху това нѣма никаква юриспруденция да се развива, и юридическата стойность на работата е много малка. Ако се влѣзли козитѣ въ запрѣтената гора, ще се осжди виновниятъ на извѣстна глоба. Работата, прочее, е много лесна. Обаче, тия прѣстжпления сж много, особенно сега на първо врѣме, когато се прилагатъ тия закони. Хората или ги незнажтъ, или не искатъ да ги испълняватъ и правятъ нарушения често пжти. Нашитѣ сждилища се прѣпълняватъ съ такива дѣла, които прѣреждатъ и спжватъ другитѣ дѣла, които иматъ по-голѣма важность и въ материално и въ морално отношение, и които засѣгатъ други страни на частния или обществень животъ; спжва се развитието на тия дѣла и раздаването на правосждието страда. Явява се физическа невъзможность за сждилищата въ тоя хаосъ на дѣла, да даджтъ прѣреждание и ходъ. Даже има постановление, щото по нарушение Закона за митницитѣ, дѣлата да се гледатъ по-скоро. По тоя начинъ излиза, че дѣлата съ интереси сериозни и много по-важни за държавата и странитѣ, оставатъ назадъ. Тия дѣла фигурираатъ въ окржжнитѣ сждилища, фигурираатъ и въ кассацията. Вслѣдствие на това, явява се дѣйствително едно неоправдано забавяние въ раздаването на правосждието. Какво да се направи? Между другитѣ мѣрки бѣше и увеличението състава на сждилищата и частно на Върховния Кассационенъ Сждъ. Направи се изчисление, че при тоя съставъ на кассацията, членоветѣ на която сж обикновенни хора, съ физически сили, както и у другитѣ хора, а и тѣхниятъ день е 24 часа, а не 48; изчисли се, че съ тоя съставъ не може да се излѣзе на глава и трѣбва да има двоенъ съставъ, отъ колкото сегашния. Отъ друга страна, нека се вземе прѣдъ видъ, че повече отъ дѣлата сж отъ 25, 30, 60, 70, достигатъ и до 100 лева и че 80% отъ тия дѣла отиватъ въ Кассационния Сждъ, който обикновенно ги гледа прѣзъ пръсти. Той аслж ги разрѣшава по форма. Никога той не се впуща въ сжщество. Той гледа: сждилището констатирало ли е по сжщество, че козитѣ сж влѣзли въ гората или не? Констатирано ли е това, оставя жалбата безъ послѣдствие. Ние мислимъ, че помагаме нѣщо на тия хора, като имъ даваме право да отиватъ въ кассацията. Напротивъ, ние ги караме да ходжтъ при адвокатитѣ, да имъ плащатъ по много пари, за да имъ написватъ кассационни жалби, много пжти ненаписани както трѣбва, и даже безъ никакви кассационни поводи и основания. Кассационнитѣ жалби, не само по фискалнитѣ дѣла но и по углавнитѣ въобще, много малко се уважаватъ; защото, по углавнитѣ дѣла убѣждението на сждията, който рѣшава дѣлото по сжщество, се съставя слѣдъ като вземе прѣдъ видъ свидѣтелскитѣ показания; а Кассационниятъ Сждъ, като нѣма право да оцѣнява свидѣтелскитѣ показания, не може да помогне нищо и редко въ него се сполучва.

Сега, мислимо ли е, че при такива условия трѣбва да се дава право на хората да отиватъ въ кассацията? Значи, да ги пращаме при адвокати, да имъ взиматъ пари по нѣкога повече отколкото самата глоба, да имъ пишжтъ криволѣво кассационни жалби, да стоижтъ дѣлата по $2\frac{1}{2}$ години въ сждилището и да спжватъ сумма други дѣла, защото хората отиватъ въ кассацията и по други съображения — за да платижтъ глобата слѣдъ двѣ години. Не виждамъ тогава кой печели . . . . . (Гласове: Адвокатитѣ!) Странитѣ не печелжтъ, защото тѣ похарчватъ толкова пари, колкото е и глобата. И държавата не печели. Може би, нашитѣ колеги адвокатитѣ печелжтъ, но държавата нищо не печели. Ето защо азъ считамъ, че ако на тия хора, даваме право

на кассация, вѣрвайте ме, че ако у насъ Конституцията изискваше седемь инстанции, тѣ щѣхж да отиджтъ и до седмата инстанция. Хората сж тъй създадени, щото като иматъ възможность да отиджтъ до седмата инстанция, ще отиджтъ и тамъ. Даже, сега като се свърши едно дѣло въ Кассационния Сждъ, мислите ли, че хората кандисватъ? — Пакъ нападатъ Кассационния Сждъ, че сждиитѣ спали и рѣшавали. Правосждието човѣшко, е нѣщо условно.

Нѣкои г-да казватъ, че трѣбва въ всѣки случай да дадемъ право на хората да отиватъ въ Кассационния Сждъ, като че ли тамъ засѣдаватъ хора непогрѣшими. Азъ ще кажж, че много рѣшения на Кассационния Сждъ стоятъ пò-долу, по моето оцѣнение, отъ колко рѣшенията на нѣкое апелативно сждилище. Това не е мѣрило, че като е пò-горна инстанция, не може да сбърка. Главното е, да поставимъ сждиитѣ въ условия, да иматъ врѣме да обмислюватъ и рѣшаватъ дѣлата при съдѣйствието на адвокатурата. По тия дѣла, за които се кассае сега разискването, адвокати не се явяватъ прѣдъ Кассационния Сждъ, защото странитѣ не могятъ да си хващатъ адвокати. Тия дѣла се рѣшаватъ безъ адвокати и устно не се разясняватъ. Тѣ се докладватъ и четятъ почти мижишката и почти винжги оставатъ безъ послѣдствие. Сега като има цѣлъ редъ врѣди, защо тогава да не отстранимъ тоя редъ на нѣщата? Министерството казва въ своето прѣдложение, че окончателнитѣ присжди на окржжнитѣ сждилища, съ които се налага глоба до 100 лева включително, не подлѣжатъ на кассация прѣдъ Върховния Кассационенъ Сждъ, а комисията е измѣнила това и е казала окончателнитѣ присжди „до 200 лева“. Да се положимъ на съвѣстьта на окржжнитѣ сждилища, мислж нѣма да сгрѣшимъ, защото окржжнитѣ сждилища сж колегиални учреждения. Въ състава на единъ окрженъ сждъ, който ще гледа едно такова дѣло, влизатъ трима членове, които, като знаятъ че рѣшаватъ окончателно, ще влѣзатъ въ положението на подсждимитѣ, ще гледатъ интереситѣ на странитѣ и ще рѣшятъ суверенно. Нека имаме толкова довѣрие къмъ окржжнитѣ сждилища и нека имъ дадемъ право за глоби до 100 лева да рѣшаватъ окончателно. Нѣмаме причини да не довѣряваме на тѣхъ, а да довѣряваме само на членоветѣ отъ Върховния Кассационенъ Сждъ. Мнозина криминалисти има, които поддържатъ, че въ углавнитѣ дѣла една инстанция да има, е пò-добрѣ. Като има двѣ инстанции, първата отъ тѣхъ, като знае, че ще има втора инстанция, гледа дѣлата прѣзъ кушъ за грошъ, а щомъ отиде дѣлото въ втората инстанция, тамъ понеже знаятъ, че то е минжло прѣзъ първата инстанция и разгледано и рѣшено, казватъ: понеже единъ сждъ се е произнесълъ по това дѣло, нѣма какво да се разгледва, и тѣ прѣзъ кушъ за грошъ го рѣшаватъ. Така щото, правосждието въ двѣ инстанции е пò-лошо, отъ колкото ако бѣше само въ една инстанция. Защото, съзнанието на отговорностьта и дълга у сждията е пò-голѣмо, ако се знае, че има само една инстанция.

Ето защо, азъ не искамъ да отегчавамъ повече почитаемото Събрание, макаръ и да могж да прѣдставиж много аргументи; защото ми се струва, че въпросътъ не е отъ такава важность, както мислятъ нѣкои, и че правителството искало да ограничи свободата на българскитѣ граждани. Прѣдложението на министерството, наопаки има за цѣль, да повдигне, да ускори нашето правосждие, което до сега е вървѣло много полегка, много бавно и неудовлетворително.

Сега, по въпроса за максимума на глобата, комисията прѣдлага 200 лева, а министерството — до 100 лева. Тоя въпросъ зависи да се рѣши отъ Събранието. Ако приемете до 100 лева, пò-много дѣла ще останжтъ да отиватъ въ Кассационния Сждъ, а ако приемете до 200 лева, пò-малко дѣла ще отиватъ тамъ. Ще забѣлѣжж, че министерството е имало прѣдъ видъ, да остави дѣлата отъ пò-голѣма стойность да отиватъ въ Кассационния Сждъ, за да може тоя сждъ да поддържа доктрината, съ една рѣчь, да дава тълкувание на законитѣ, което сждилищата ще да иматъ прѣдъ видъ за ржководство.

Азъ подържамъ това прѣдложение, и понеже сж говорили осемь души, то ако се признае, че въпросътъ е достатъчно обясненъ, прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ. По моему, добрѣ ще бжде да се приеме прѣдложението на правителството.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Азъ оттѣглямъ прѣдложението на комисията „до 200 лева“ и се съгласявамъ да остане, както бѣше прѣдложено отъ правителството „до 100 лева включително“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Понеже се говорили 8 души и има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ, ще го положж на гласуване. Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнятъ ржката. (Болшинство.) Прѣкратяватъ се дебатитѣ.

Пристжпямъ къмъ гласуването на прочетения законъ. Който приема тоя законъ, както е прѣдставенъ отъ г-на Министра, понеже комисията оттѣгли измѣнението си, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се. (Гласове: Спѣшность!)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Има прѣдложение да се даде спѣшность на тоя законъ. Които приематъ това прѣдложение, да си вдигнятъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Законъ

за прибавление къмъ чл. чл. 80-й отъ Закона за тютюна, 75-й отъ Закона за бериитѣ (акциза) върху питиетата, 35-й отъ Закона за данъка върху занятията и къмъ пунктъ IV-й на чл. 39-й отъ Закона за горитѣ, слѣдующата алинея:

Окончателнитѣ присжди на окржжнитѣ сждилища, съ които се налага глоба до сто лева включително, не подлѣжатъ на кассация прѣдъ Върховния Кассационенъ сждъ“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема изцѣло на трето четение прочетения законъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете единъ Княжески Указъ.

Секретарь Димитръ Марковъ: (Чете.)

„УКАЗЪ
№ 1.
НИЙ ФЕРДИНАНДЪ I.
съ Божия милость и народната воля
Князь на България,

Народното Събрание прие, Ние Утвърдихме и утвърдяваме:

I-о. Настоящата сесия на VIII-то Обикновенно Нар. Събрание да се продължи до 4-й идущий Февруарий 1896 г.

II-о. Испълнението на настоящия Указъ възлагаме на Нашия Министерски Съвѣтъ.

Издаденъ въ Нашия Дворецъ въ ст. София на 29-й Януарий 1896 година.

На първобразното съ собственната на Негово Царско Височество ржка написано „Фердинандъ“.

(Под.) Прѣдсѣдателствующий на Министерския Съвѣтъ, Министръ на Външнитѣ Работи и Исповѣданията: Г. Д. Начовичъ“. (Шумни ржкоплѣскания.)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Давамъ петь минути отдихъ.

(Слѣдъ отпускъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

На реда си слѣдва доклада отъ коммисията, по Министерството на Правосждието, по законопроекта за измѣнение на чл. чл. 12 и 20-й отъ допълнение къмъ Врѣменитѣ сждебни правила.

Г-нъ докладчикъ Марковъ има думата.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: На второ мѣсто, г-да прѣдставители, ще докладвамъ законопроекта за измѣнение на чл. чл. 12 и 20-й отъ допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сждебни Правила. (Чете.)

„Чл. 12-й се измѣнява така:

За прѣстжпления, които се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, прѣдварителното слѣдствие е безусловно необходимо.“

Коммисията го прие, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Полагамъ на гласувание прочетения чл. 12-й, както е приетъ отъ коммисията. Който го приема така, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 20-й се измѣнява така:

Дѣлата по всичкитѣ прѣстжпления въ Наказателния законъ, за които е опрѣдѣлено наказание строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, както и всичкитѣ политически прѣстжпления, подлѣжатъ на разглеждание съ участието на сждебни засѣдатели.

По тия дѣла прѣдсѣдателтъ на сжда, слѣдъ като отвори засѣданието, отъ числото на повиканитѣ и неотстранени сждебни засѣдатели, избира трима по жребие, които се привождатъ подъ особна клѣтва, и слѣдъ това занимаватъ мѣсто задъ сждейската масса на лѣво отъ прѣдсѣдателя.

Забѣлѣжка: Въ състава на сжда съ сждебнитѣ засѣдатели, наедно трѣбва да има още трима сжднн, въ това число и прѣдсѣдателтъ.“

Атанасъ Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Позволете ми да направя нѣкои малки бѣлѣжки по тоя членъ. Първата е върху рода на прѣстжпленията, които сж подсждни на сждилищата съ сждебни засѣдатели. Мене ми се струва, че подсждността на тия дѣла да се опрѣдѣлява съ размѣра на наказанието, тъй както е прѣдвидено, е много ограничително. Би било по-добрѣ, за да има по-голѣма гаранция за по-голѣмата часть отъ подсждимитѣ, да сж подсждни на засѣдателенъ сждъ и онія дѣла, за които е прѣдвидено въ Наказателния законъ наказание и по-долу отъ 5 години. До сега бѣше до 3 години. Извѣстно ви е, че много отъ прѣстжпленията, които до сега се наказваха съ врѣменни окови отъ 3—15 години, всички подлѣжаха на сждение отъ главнитѣ сждилища, съ участие на сждебни засѣдатели. Тия прѣстжпления, сега по новия Наказателенъ законъ се наказватъ съ по-малко наказание. Азъ бихъ молилъ почитаемото прѣдставителство, ако е възможно да се приеме, щото всички дѣла заведени за прѣстжпления, по които наказанието е опрѣдѣлено по Наказателния Законъ, по-горѣ отъ двѣ години тъмниченъ затворъ, да бждатъ подсждни съ участието на сждебни засѣдатели.

Слѣдъ това има да направя втора забѣлѣжка, относително ролята, която играятъ сждебнитѣ засѣдатели въ такива процеси. Извѣстно ви е, че рѣшающе значение има въ главнитѣ процеси мнѣнието на сждебнитѣ засѣдатели. Но това мнѣние, за да има нравственна стойностъ и за да бжде мнѣние, което да изразява общественната съвѣсть, необходимо е да се вематъ мѣрки за запазване независимостьта на сждебнитѣ засѣдатели. Извѣстно ви е, че кородните сждии влизатъ по всѣки въпросъ въ прѣние и разискване съ сждебнитѣ засѣдатели и всѣкога се мжчатъ да имъ повлияятъ. Нашитѣ сждебни засѣдатели, често пати може да се подведатъ подъ влиянието на кородните сждии и тогава вие нѣмате присжда, която да е изражение на общественната съвѣстъ. Щомъ кородните сждии не сж пожизненни и щомъ тѣ зависятъ отъ висшето имъ началство, прѣдполага се, че може по-лесно да се поддадатъ на постороннн влияния, или на силнитѣ на деня, или на министра или на депутатитѣ, отъ колкото сждебнитѣ засѣдатели, които не дължатъ своето положение на висшето благоволение, а на репутацията, която сж спечелили съ своя непороченъ и честенъ животъ, въ срѣдата на онія, които сж ги избрали. Слодователно, имате по-голѣма гаранция да бждатъ независими . . . (Прѣдсѣдатель: Г-нъ Краевъ, това нѣма свързска съ въпроса!) Въпросътъ е въ голѣма свързска, и азъ бихъ желалъ, за да се отстрани едно морално влияние, да се прѣдвиди, че сждебнитѣ засѣдатели отговарятъ на въпроса *за* или *противъ* по обвинението, слѣдъ като се съвѣщаятъ отдѣлно отъ кородните сждии. Нека да ги оставимъ задружно да рѣшаватъ въпроситѣ, само за смегчающи или увеличающи вината обстоятелства на подсждимия, въ случай, че бжде признатъ за виновенъ съ вердиктъ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Азъ бихъ желалъ, г-да прѣдставители, да настане врѣме, когато сждебнитѣ засѣдатели безъ кородните сждии да разгледватъ тия ра-

боти и сами тѣ да се оттеглюватъ въ стаята, безъ коронитѣ сѫдии, и слѣдъ като отговорятъ на въпроситѣ „да“ или „не“, да си отиджтъ на работата и коронитѣ сѫдии да останѫтъ да издаватъ рѣшенията. Обаче, сега тая смѣсена система, която днесъ имаме у насъ, не е нито месо нито риба, т. е. нито коронни сѫдии имаме подготвени, както се слѣдва, нито сѫдебни засѣдатели. Истина е, че единъ ловъкъ сѫдъ може да застави журитѣ да приематъ това, което той иска; но ние прѣдполагаме, че съставътъ на сѫдилищата, които сега засѣдаватъ, прѣдставлява по̀голѣма гаранция, прѣдъ видъ комплекта на сѫдиитѣ, които сѫ хора съ образование. Заради това, азъ бихъ се съгласилъ съ г-на Краева, ако единъ день се внесе една нова криминална процедура, да се прѣгледатъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила, и тия нѣща да бѫджтъ истълкувани и приети съ новъ законъ. Колкото за сега, азъ молѭ да се приеме измѣнението на члена тъй, както е въ законопроекта. (Д-ръ Димитръ Вачевъ: Това противорѣчи на закона!) Каквото щете мислете.

Михаилъ Такевъ: Г-да прѣдставители! Азъ отдѣвe повдигнѫхъ въпросъ, понеже не знаехъ, че проектътъ е билъ четенъ на пѫрво четение и щѣхъ да направѭ прѣдложение. Обаче, г-нъ прѣдсѣдателятъ ми каза, че това може да стане и послѣ. И когато ми казахѫ моитѣ другари, че прѣдложението ще се испрати въ коммисията, азъ бѣхъ увѣренъ, че тамъ ще може да се обсѫди, и бѣше възможно, съ съгласието на самото правителство да се приеме, да се видоизмѣни института на сѫдебнитѣ засѣдатели и тѣхната компетентность, както отдѣвe казахъ. Обаче, какво виждаме сега? — Отдѣвe четохме прѣдложението и рѣшихме да се проводи въ коммисията, а сега, слѣдъ половина часъ, г-нъ Марковъ се явява на сцѣната и казва, че ще го докладва на второ четение. Тукъ има членове отъ коммисията, които казватъ, че не сѫ виждали да се разглежда тоя проектъ въ коммисията и нѣматъ извѣстие за него. Ние прѣди половинъ часъ считахме за необходимо — защото се счетохме за некомпетентни — такъвъ единъ въпросъ да мине прѣзъ специалната коммисия, която да даде мнѣнието си и да се произнесе по въпроса за измѣнението на компетентността на углавнитѣ сѫдилища и за начина на раздаването на правосѫдието, чрѣзъ сѫдебни засѣдатели. Сега вие ми го прѣдлагате въ 2 часа да го приемѫ, безъ да го обмислѭ. За Бога, азъ нѣмамъ и проектътъ прѣдъ мень. Ако знаехъ, че въ единъ часъ ще станѫтъ и тритѣ четения, азъ щѣхъ да го изучѭ и да приготвѭ мотиви, които да ви убѣдѭтъ; но сега въ половинъ часъ, не могѫ да се съгласѭ да го приемѫ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Нѣма такива хора г-нъ Такевъ, които ще се убѣдѭтъ, отъ вашитѣ мотиви.

Михаилъ Такевъ: (Продължава.) Азъ съмъ съгласенъ, че може би моитѣ мотиви нѣма да прѣвишѫтъ вашитѣ; защото съмъ увѣренъ, че достатъчно е само единъ, който принадлѣжи на дѣсницата, да каже отъ трибуната своето мнѣние и да се приеме отъ болшинството; но азъ се считамъ задължень да кажѫ своето мнѣние и да оставѭ на съвѣстьта на всѣки прѣдставитель да оцѣни тѣжестьта на тия или онія мотиви, и да приеме това или онова прѣдложение. Но, за да могѫ да се произнесѫ като народенъ прѣдставитель, за да могѫ да отстраня всѣка отговорность отъ себе си, дайте ми възможность да знаѫ какво ще гласувамъ. Вие ме изнасилвате, вие ме карате да гласувамъ за единъ законъ, който незнаѫ, който нѣмахъ врѣме да изучѭ, и който нѣма врѣме да прѣмине прѣзъ коммисията, съгласно правилника. Ако отдѣвe бѣхме гласували спѣшность, бихъ разбралъ да се чете и на второ и трето четение, но нѣма и спѣшность. (Гласове: Гласува се!) На това прѣдложение не се даде спѣшность. Дневницитѣ сѫ тукъ! Провѣрете! Както и да е, г-да прѣдставители, но азъ мислѭ, че никакъ не е прилично да отиваме, тъй да се лъжемъ. Нека бѫдемъ по̀-корректни ние сами. Утрѣ имаме засѣдание. Съгласенъ съмъ въ 9 часа зарань̀та да има засѣдание и да се докладва, но нека минѫтъ нѣколко часа, прѣзъ които да се обсѫди по̀-добрѣ. (Иванъ Абрашевъ: Можемъ да сѣдимъ до 12 часътъ!) Тукъ г-нъ Абрашевъ има една коммисия по Министерството на Вѫтрѣшнитѣ Работи, която засѣдава всѣки день и никой отъ членоветѣ ѝ не се оплаква. Нека и коммисията по Министерството на Правосѫдието засѣдава. Ние тукъ измѣняваме компетентността на сѫдилищата.

Прѣдсѣдатель: Молѭ Ви, г-нъ Такевъ, говорете по прѣдложението. Вие се отстранявате отъ въпроса.

Михаилъ Такевъ: Оставете ме да се искажѫ.

Прѣдсѣдатель: Това се отнася къмъ Закона за сѫдоустройството, а въпросното прѣдложение е за измѣнение нѣкои членове отъ допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила. Вашето прѣдложение се касае за друго нѣщо.

Михаилъ Такевъ: (Продължава.) Да, азъ говорѭ по измѣнението на чл. чл. 12 и 20-й отъ допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила. Аслѭ институтътъ за сѫдебнитѣ засѣдатели е прѣдвиденъ въ допълнението къмъ Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила.

Прѣдсѣдатель: (Прѣкѫсва го.) Прѣдложението, което Вие правете, е за измѣнение нѣкои членове отъ Закона за сѫдоустройството, за което трѣбва да внесете особенно прѣдложение, подписано отъ нуждното число народни прѣдставители.

Михаилъ Такевъ: (Продължава.) Добрѣ; азъ взимамъ актъ отъ думитѣ ви. Защото не се желае да се говори; за това ми се даватъ и лекции. Когато измѣнявате Врѣменнитѣ Сѫдебни Правила и Закона за сѫдоустройството, (Единъ прѣдставитель: Не е така!) не ми давате да говорѭ. Сега тукъ е въпросътъ: да ли да се даджтъ на компетентността на сѫдебнитѣ засѣдатели само онія прѣстѫпления, които се наказватъ съ повече отъ 5 години затворъ въ окови. До сега бѣше отъ 3 години, а сега е отъ 5 години на горѣ съ сѫдебни засѣдатели. Г-нъ Марковъ, докладчикъ по тоя законъ, ни приведе мотиви, които вѣрвамъ, че сѫ много по̀-силни отъ моитѣ, за да ви убѣдѭтъ, стига тѣ да сѫ излѣзли отъ неговитѣ уста. Въ основа на тия мотиви, които той ви прѣдстави, и които ще бѫджтъ за васъ задължителни, азъ ви молѭ да приемете тая компетентность да се намали на 3 години. Щомъ

прѣстѫплението изисква наказание, повече отъ 3 години, то тогава това прѣстѫпление да бѫде отъ компетентностьта на сѫдебнитѣ засѣдатели, защото, самъ г-нъ Марковъ каза: азъ имамъ хиляди пѫти по-голѣма гаранция въ такъвъ сѫдъ, който ще се ржководи не само отъ баналнитѣ формули на закона, написани на книга, а членоветѣ ще разрѣшаватъ на когото дѣлата по вѫтрѣшно убѣждение, безъ да мотивиратъ това свое вѫтрѣшно убѣждение. Вие добрѣ знаете, г-да прѣдставители, че е много лесно да се каже: тоя човѣкъ е виновенъ или невиненъ, но е мѫчно да се мотивира това или онова заключение за виновностьта или невиновностьта му. Прѣимуществото на сѫдебнитѣ засѣдатели, именно, въ това се състои, че сѫдътъ, като каже за единъ подсѫдимъ че е невиновенъ, той не е длъженъ да каже и основанията. По своето дълбоко убѣждение намира, че е невиновенъ, макаръ че има прѣстѫпление на срѣдата. Той казва: не е виновенъ, и не е длъженъ да мотивира това. Ето защо, сѫдебнитѣ засѣдатели се прѣдпочитатъ прѣдъ короннитѣ сѫдии, защото единъ короненъ сѫдия ще трѣбва да прави расчетъ, какъ ще гледа дѣлата, какъ ще получи картичка — защото знаемъ, че правосѫдието се раздава съ картички — какъ ще иска на всички ония формалности, на които той е подчиненъ, сега да се подчини и подсѫдимиятъ. Азъ мислѫ, че не може да бѫде и дума, че хиляди пѫти повече ще имаме гаранция, ако дадемъ да се сѫдѫтъ такива дѣла отъ общественното мнѣние. Като казвамъ общественно мнѣние, азъ разбирамъ сѫдебнитѣ засѣдатели, които сѫ половина формални сѫдии, половина общественни. Едно такова прѣстѫпление, което се счита ужасно, въ дадена епоха, може въ друга епоха да е изгубило характеръ на прѣстѫпность, и като такова, нѣма да се погледне на него съ такова строго око, както прѣди 100 години. Напримѣръ вие добрѣ знаете, г-да прѣдставители, че правението на фалшиви пари въ Франция до 1789 година се наказваше съ смъртъ; защото, тоя, който фалшифицира пари — казваше френския законъ, френската доктрина — фалшифицира ликътъ на императора; той се подиграва съ императора. Ето кѫдѣ бѣше прѣстѫпностьта на дѣянието. Не бѣше прѣстѫплението въ това, че ще донесе врѣда на хазната, а бѣше въ неуважението, въ прѣзрѣнието, въ подиграванието съ лика на тоя, който управлява страната. Но това прѣстѫпление, съ създаването на революцията, изгуби всичкия характеръ на такова ужасно прѣстѫпление, което въ френската доктрина носеше название: оскърбление на самата личность на императора. Отъ тогава насамъ, макаръ французскиятъ Code penal отъ 1803 и 1808 година и да останѫ пакъ да прѣслѣдва това прѣстѫпление съ голѣмо наказание — 15 години затворъ въ окови, е наказанието за това прѣстѫпление — нѣма да намѣрите въ французската юриспруденция примѣръ, гдѣто това прѣстѫпление да е било наказано отъ сѫдъ съ сѫдебни засѣдатели, съ такова наказание, защото казватъ, че това прѣстѫпление, въ очитѣ на общественното мнѣние нѣма тая безнравственность, нѣма тоя безнравственъ характеръ, както когато се е написвалъ Code penal. Съ тоя примѣръ искахъ да ви покажѫ, до колко сѫдебнитѣ засѣдатели, които сѫ изразъ на общественното мнѣние въ дадена епоха, за това или онова прѣстѫпление, за неговитѣ съставни елементи, за неговия опозоряющъ характеръ, могѫтъ да погледнѫтъ на прѣстѫплението като на такова. Вмѣсто да признаѫтъ единъ фактъ, като станѫлъ, ще откажѫтъ нѣкои и други елементи, относително прѣстѫпленията и заедно съ това да се поправѫтъ, както казва единъ французски знаменитъ криминалистъ, недостатъцитѣ въ закона, който е останѫлъ малко по-надирѣ отъ напрѣдъка на человѣчеството.

Вие добрѣ знаете, г-да прѣдставители, че законитѣ не се пишѫтъ за днесь, за утрѣ, а за десятки години, и отиватъ и съ столѣтия. Французитѣ иматъ распорѣждания, които датиратъ отъ 1500-та год. Е, добрѣ; всички тия работи, които тогава сѫ били рационални, днесь не сѫ. Но понеже не може да се измѣнява всѣкога Наказателнията законъ, защото, той е отпечатъкъ на нравитѣ и обичаитѣ на народа, и понеже не може да се играе отъ днесь за утрѣ съ Наказателния законъ, заради туй, въ Франция не го измѣняватъ, а го поправѫтъ по тоя начинъ, като сѫ дали правосѫдието въ ржцѣтѣ на еди нъ сѫдъ, състоящъ се отъ 12 души сѫдебни засѣдатели, които засѣдаватъ далечъ отъ моралнитѣ и физически влияния на короннитѣ сѫдии — които се подчиняватъ на голата формула на закона — и издаватъ вердикти, както трѣбва.

Ето защо, азъ ви молѫ, г-да прѣдставители, а така сѫщо молѫ и почитаемата коммисия, да се съгласите, щото компетентностьта на сѫдебнитѣ засѣдатели да почва отъ 3 години. Истина е, че у насъ институтътъ на сѫдебнитѣ засѣдатели, не е далъ добри плодове, за това, защото системата за избиранието имъ е много лоша, тъй като тя е система подвъргнѫта на всичкитѣ пороци, на които е подвъргнѫта и системата на нашитѣ избори; но за това пъкъ, не можемъ да се лишимъ съвършенно отъ гаранцията, която прѣдставлява той. Моето, прочее, мнѣние и прѣдложение е: да приемете, щото всички прѣстѫпления, наказуеми съ повече отъ 3 години затворъ, да се сѫдѫтъ отъ сѫдъ съ сѫдебни засѣдатели.

Сѫщо тъй, г-да прѣдставители, азъ бихъ поддържалъ своето прѣдложение за сѫдебнитѣ засѣдатели. Тукъ е казано, че тутакси слѣдъ отваряне на засѣданието, прѣдсѣдательтъ избира по жребие трима души. Азъ мислѫ... (Прѣдсѣдатель: По тоя членъ не се говори!) Тогава си запазвамъ правото да говорѫ послѣ по него. (Миланъ Макавѣевъ: Сѫщиятъ членъ е!) Сѫщиятъ членъ е: (Чете.) „По тия дѣла прѣдсѣдательтъ на сѫда, слѣдъ като отвори засѣданието, отъ числото на повиканитѣ и неотстранени сѫдебни засѣдатели избира трима по жребие, които се привождатъ подъ особна клѣтва, и слѣдъ това занимаватъ мѣсто задъ сѫдейската маса на лѣво отъ прѣдсѣдателя. Забѣлѣжка. Въ състава на сѫда, съ сѫдебнитѣ засѣдатели наедно трѣбва да има още трима сѫдии, въ това число и прѣдсѣдательтъ“. Азъ прѣдлагамъ, г-да прѣдставители, да се приеме една втора забѣлѣжка съ слѣдующето съдържание: „Листата на сѫдебнитѣ засѣдатели се съставя отъ единъ поименъ

списъкъ на всички български граждани, навършили 30 годишна възрасть и ползующитѣ се съ граждански и политически права.“ Като се туряхъ думитѣ „30 годишна възрасть,“ тогава ще имаме дѣйствително гарантирано правосждие, безъ да може да бърка ржката на каква да е личность и на каква да е злонамѣрена власть.

Петръ Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Институтътъ на сждебнитѣ засѣдатели, както е въведенъ у насъ, е сакато учреждение; но и азъ разбирамъ мотивитѣ, които се изказахж отъ г-на докладчика, че въ тия рамки, както е прѣдложено прѣдложението отъ правителството, не можемъ да се занимаваме съ прѣобразованието и уреждането на тоя институтъ. Заради това, азъ мислж, ще трѣбва да се ограничимъ въ самото прѣдложение, защото, нито врѣме, нито възможность има да се занимаемъ обстоятелственно съ тоя институтъ, да го наредимъ тъй, както той е наредент въ другитѣ държави, гдѣто сжществува въ своята сжщинска форма. Ето защо, азъ мислж, че прѣдложението на г-на Такева, макаръ, че е частично измѣнение и подобрѣние на тоя институтъ, не трѣбва да ни занимава, до тогава именно, до когато не се изработи единъ пъленъ проектъ отъ правителството и до когато не бжде той внесенъ въ Камарата, за да може да се изучи всестранно въ всичкитѣ части тоя институтъ и да бжде уреденъ тъй, както е уреденъ въ другитѣ държави. Но веднжж нашиятъ законодатель признава прѣимуществото на сжда съ сждебни засѣдатели, даже въ тая му сжщата форма, каквато сжществува у насъ, азъ мислж, че ще бжде отъ голѣма важность за онія, които търсжтъ правосждие, да се разшири компетентностьта на сждебнитѣ засѣдатели, на сждилищата съ сждебни засѣдатели. Ако законодательтъ и ние заедно съ него признаваме, че е по-голѣма гаранцията за онія, които ще получаватъ строги и тѣжки наказания отъ сждилищата; ако е силна, казвамъ, гаранцията съ участието на сждебни засѣдатели, азъ мислж, че тая гаранция трѣбва да бжде дѣйствителна, и трѣбва да се даде и за онія, които получаватъ наказание по-малко отъ 5 години; но заедно съ това наказание получаватъ и друго, морално, нравственно наказание — лишение отъ тѣхнитѣ граждански и политически права. Системата на наказанията, прѣдвидена и уредена въ новия Наказателенъ законъ, до колкото си припомнямъ, е тая, че има тъмниченъ затворъ, има строгъ тъмниченъ затворъ и смъртно наказание. Строгиятъ затворъ е отъ една година до животъ, по-лекиятъ тъмниченъ затворъ е отъ 1 до 5 години. Това е срочниятъ затворъ. Въ повечето случаи, когато се налага тѣжъкъ тъмниченъ затворъ, заедно съ туй физическо наказание, осждената личность е закачена и въ своитѣ граждански и политически права. Налага се, заедно съ физическото наказание и едно наказание на самата морална личность, на нейнитѣ юридически права спрямо обществото и спрямо държавата. За туй, голѣмо сходство ще бжде между сждоустройството и Наказателния законъ, ако приемъ, щото всичкитѣ наказания, или по-добрѣ, всичкитѣ прѣстжпления, които се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ, да бждатъ отъ компетентностьта на сждилищата съ сждебни засѣдатели. Прѣстжпление, което се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ една година до животъ, трѣбва да се разглежда отъ сжд, съ участие на сждебни засѣдатели. Защото не е важното, че се налага наказание до една или повече години, но е важното, че заедно съ туй наказание, строгъ тъмниченъ затворъ, лицето, което се осжжда на 1 година или 15 години, се лишава отъ своитѣ граждански и политически права. Убива се, тъй да се каже, юридически това лице; то не сжществува почти за самото общество.

Ето защо, азъ молж Нар. Събрание, да се съгласи съ моето прѣдложение, щото на компетентностьта на сждилищата съ сждебни засѣдатели да се дадатъ прѣстжпленията, които се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ, и въ такъвъ случай ще има една симетрия, както въ Закона за сждоустройството, тъй сжщо въ Наказателния законъ.

Атанасъ Краевъ: Напълно се присъединявамъ къмъ мнѣнието на г-на Пешева и оттеглямъ първата часть отъ прѣдложението си.

Миланъ Макавѣевъ: Въ изложението на мотивитѣ къмъ Наказателния законъ, прѣдложенъ отъ Министерството на Правосждието, имаше единъ толкова силенъ мотивъ — който, впрочемъ, ние адвокатитѣ често прѣдставляваме прѣдъ сждилищата, че Турскиятъ Наказателенъ законъ е отживѣлъ вѣкътъ си и по своята строгость и своята нехуманность е станжлъ парцалъ срѣщу прогресса на науката. Мѣстото му е сега да дойдемъ да съзнаемъ, че споредъ тоя Наказателенъ законъ, който е отживѣлъ своя вѣкъ, прѣстжпленията, на които се налагаше наказание отъ 3 години на горѣ, се сждехж отъ сжд съ сждебни засѣдатели въ България. Сега, ще дойдемъ да се покажемъ, ако щете, по-строги, при всичко, че желанията и началата на цѣлото народно прѣдставителство бѣхж да бждемъ по-мегки и по-хуманни. Ако съ единъ строгъ законъ се сждехж дѣлата и налагахж наказания отъ 3 години на горѣ отъ сждебни засѣдатели, за мене трѣбваше единъ много убѣдителенъ мотивъ, защо да става сега отъ 5 години на горѣ. Понеже е безспорно, че когато искаме въ една страна да създадемъ единъ сжд отъ сждебни засѣдатели, съвършенно отдѣленъ отъ държавния, или тъй наречения короненъ сжд, това го правимъ само за да облегчимъ сждбата на прѣстжпницитѣ, за да може Българскиятъ народъ да сжди прѣстжпницитѣ — а това е либерално начало, което всички желаемъ — питамъ азъ: гдѣ е либералното начало въ искането, щото прѣстжпницитѣ, които не подлѣжатъ на наказание на повече отъ 5 години затворъ, да се сждятъ не отъ сждебни засѣдатели? Отсжтствуватъ, слѣдователно, мотиви. Мотивитѣ, които изказа г-нъ Пешевъ, не трѣбва да повтарямъ, нито пъкъ има нужда да казвамъ нѣщо по-ново, а трѣбва да констатирамъ, че не виждамъ сериозни и положителни мотиви, които да пробиятъ началото, да създадемъ по-либераленъ и по-правиленъ сжд, а именно сжд съ сждебни засѣдатели, въ които на всѣки случай има по-голѣма гаранция за прѣстжпницитѣ. За туй, азъ ходатайствувамъ и вѣрвамъ, че най-малкото, което ще направимъ, то е да се остави поне да гледатъ дѣла по прѣстжпления, които влѣкжтъ 3 години затворъ, както е било до сега. Но понеже сегашниятъ На-

казателенъ законъ захваща, или опрѣдѣля строгостьта на тъмничния затворъ отъ една само година, отъ една страна, и отъ друга страна, понеже има прѣстжпления, които се наказватъ до една година строгъ тъмниченъ затворъ или до двѣ години, но едноврѣменно отнематъ гражданскитѣ и политически права, и че тукъ въпросътъ не е за материалното наказание или за срока на излѣжаването, ами за прѣскжпнитѣ права или за достойнството на човѣка, то мень се струва, че поне тоя мотивъ трѣбваше да ни послужи за да приемемъ, че сждебно-засѣдателниятъ сждъ ще сжди прѣстжпленията, които се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ. Най-послѣ, дайте, г-да прѣдставители, на единъ обвиняемъ, който може да е жертва на нѣкакво минутно увлѣчение, на своята слабость и т. н., дайте възможность на тоя народъ, пò отъ близо да може да разбере вината му и да му наложи наказание, тъй като тоя народъ, именно, ще дойде да опрѣдѣли: трѣбва ли въ бждще тоя гражданинъ между него, и съ еднакви права да се наслаждава, или трѣбва да му бждатъ отнети. Това нѣщо може да стане само чрѣзъ сждението въ засѣдателенъ сждъ. Така гледамъ азъ на тоя въпросъ, па вѣрвамъ, че и г-нъ докладчикътъ ще се съгласи съ една бѣлѣжка, която ще урегулира въпросътъ — както и да бжде прието — а именно това измѣнение отъ кога ще бжде прилагано, защото вамъ е извѣстно, че Наказателниятъ законъ се прие да дѣйствува отъ 1-й Май, и не може сега, слѣдъ една недѣля, ако излѣзе Указа, да се прилага още въ Февруарската сессия. (Прѣдсѣдатель: Тоя законъ ще влѣзе въ сила тогава, когато влѣзе и Наказателния законъ.) Азъ правж бѣлѣжка, за това.

Д-ръ Димитръ Вачевъ: Г-да прѣдставители! Въпросътъ, който днесь и на първо и на второ и на трето четение подлѣжи на разисквание е: да ли трѣбва да се съгласимъ съ едно повече прогресивно начало, или съ друго ретроградно. Вие чухте, отъ г-на докладчика, че той е съгласенъ за тѣжкитѣ прѣстжпления изобщо, за така нарѣченитѣ злодѣяния, да се произнася, безъ коронни сждии, само единъ засѣдателенъ сждъ, едни жури, самостоятелно, отдѣлно, безъ всѣко морално влияние на короннитѣ сждии. Тая идея, дѣйствително е идея, която трѣбва да проникне между интелигентнитѣ хора у насъ, ако искаме единъ день да се сравняваме съ ония европейски страни, които прогресиратъ. Обаче, азъ виждамъ, отъ една страна сме съгласни, че трѣбва да оставимъ на единъ сждъ народенъ, така да кажж некороненъ, не единъ сждъ, както е сега, смѣсенъ отъ коронни сждии и сждебни засѣдатели, да се произнася за сждбата на единъ обвиняемъ, привлѣченъ подъ углавно прѣслѣдване за едно тѣжко прѣстжпление, а отъ друга страна искаме, колкото е сакатъ тоя институтъ у насъ, да го осакатиме още повече, и вмѣсто да дадемъ пò-голѣма компетентность на углавния сждъ съ сждебни засѣдатели, съгласно новитѣ начала, вмѣсто да разширимъ правата на тоя сждъ, ние съ настоящето прѣдложение, или законопроекъ, искаме да ограничимъ неговата компетентность. И, както бѣше до сега, вмѣсто да дадемъ на сжда — на смѣсения сждъ отъ коронни сждии и сждебни засѣдатели — да се произнася и върху прѣстжпления тѣжки, които влѣкжтъ наказание отъ 3 години на горѣ, ние сега ограничаваме тая негова компетентность и искаме да му дадемъ само ония прѣстжпления, които влѣкжтъ наказание повече отъ 5 години. Ще рѣче, че ние полегка-легка, до година, може да прѣдложимъ да изчезне съвършенно институтътъ на сждебнитѣ засѣдатели, да се зачеркне отъ нашето сждопроизводство изобщо, тъй нарѣчения отъ мнозина адвокати народенъ сждъ. Мень ми се струва, г-да прѣдставители, че намъ прѣдлѣжи да разширимъ повече правата на сжда съ сждебни засѣдатели, отъ колкото да ограничаваме неговитѣ права. И ето защо, азъ мислж, че не трѣбва да вървимъ назадъ, а да прогресираме, до гдѣто достигнемъ оная степень, която г-нъ Марковъ пò-прѣди отъ трибуната съобщи, че ние единъ день ще трѣбва да дойдемъ съ единъ законъ да признаемъ, че само единъ засѣдателенъ сждъ, само едни жури самостоятелно трѣбва да се произнасятъ за прѣстжпления отъ тѣжъкъ характеръ. И по тая причина, безъ да говорж пò-нататъкъ, азъ ще ви молж, да се съгласите да приемете прѣдложението на г-на Пешева, което съответствува съ новия Наказателенъ законъ, съ системата на тоя законъ, и който съответствува още и съ врѣмето. Да се съгласите т. е. да приемете прѣдложението въ смисъль, щото сждътъ, съ участие на сждебни засѣдатели, да разглежда всичкитѣ ония прѣстжпления, които се наказватъ по закона съ тѣжъкъ тъмниченъ затворъ, т. е. прѣстжпленията, които влѣкжтъ наказание отъ 1—15 години или доживотенъ тъмниченъ затворъ. Това казвамъ е съгласно съ системата на Наказателния законъ и съ врѣмето, въ което ние проживѣваме, па най-сетнѣ и съ състава на Нар. Събрание, което е титулирано, че се състои отъ интелигентни сили. Ние не трѣбва да противорѣчимъ на това название, което е намъ дадено и да се връщаме назадъ въ ония врѣмена, когато съвършенно, или отчасти, е било отказано правото на народа да се произнася върху извѣстни прѣстжпления. Заради това, ако щете, г-да прѣдставители, за още пò-голѣма ясность, въ прѣдложението на г-на Пешева прибавете и слѣдующето: Дѣлата по всичкитѣ прѣстжпления на Наказателния законъ, за които е опрѣдѣлено наказание строгъ тъмниченъ затворъ изобщо — безъ да се казва повече отъ 5 години — и за които има и допълнително наказание — отнимание гражданскитѣ и политически права — се сждятъ отъ коронни сждии съ участието на сждебни засѣдатели. Това е, което имахъ да добавж къмъ прѣдложението на г-на Пешева.

Петко Каравеловъ: Азъ, г-да прѣдставители, не можахъ да чуж рѣчьта на г-на докладчика, но до колкото разбрахъ, той е говорилъ, че сегашнитѣ присяжни не удовлетворяватъ ония условия, които се изискватъ отъ единъ народенъ сждъ. Естественно е, че въ бждще ще може да се очаква, щото правителството да внесе и попълни института за присяжнитѣ. Това ме много радва, защото тамъ сж монтѣ симпатии. Азъ съмъ убѣденъ, че народната свобода, за която толкова се мжчимъ, ще може да се запази само отъ обществеиитѣ, а не отъ короннитѣ сждии. Короннитѣ сждии ще гледатъ винжги на оногова, който ги е назначилъ.

Историческа истина е, че първото нѣщо въ конституционнитѣ страни е да въвеждатъ присяжни сждилища за политическитѣ прѣстжпления, и особенно по печата, и за други такива обществени прѣстжпления, както ги наричатъ. Слѣдователно, азъ бихъ желалъ дѣйствително въ бждще да очакваме подобно нѣщо, но сега малко ме очудва, защо трѣбва да се съкрати компетенцията на тия присяжни и да се прѣнася отъ 3 на 5 години. Вие всички знаете, че по всички избирателни закони, тоя, който е осжденъ на 3 години, за прѣстжпления по изборитѣ, лишава се и отъ граждански и политически права. Тоя законъ не е измѣненъ, па даже и въ новия законопроектъ сжществува сжщото. Слѣдователно, щомъ има подобно нѣщо, желателно е да се произнася обществениятъ сждъ, а не коронниятъ. Азъ нѣма какво повече да добавж, но желалъ бихъ да се не въвежда тоя законъ. Какъ ще редактирате членътъ, да ли както г-нъ Такевъ прѣдлага, или както се прѣдлага отъ стария законъ—3 години, или както каза г-нъ Пешевъ, за мень е равнозначително, но за мень е желателно да не намалявате до сегашната компетентность на присяжнитѣ. Какво ще стане въ бждще, не знаж, но сега нѣма нужда да се прави това, защото, щомъ отнѣмате политическитѣ и граждански права на нѣкого, трѣбва да му се прѣдостави и пълна свобода да се защити. Така щото, азъ съмь противенъ да се намалява компетенцията на присяжнитѣ. Сега, кое прѣдложение ще приемете, да ли това на г-на Такева, или това на г-на Пешева, за мене е разнозначуще. (Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателътъ г-нъ Д-ръ Георги Янковъ.)

Георги Юруковъ: Г-да народни прѣдставители! Туй прѣдложение на правителството е станжло слѣдъ гласуването на Наказателния законъ и послѣдствие на чл. 15-й и послѣдующитѣ членове отъ сжщия законъ. Станжло е това по една нужда отъ нѣкои закони, а не отъ нѣкакви политически съображения, и, слѣдователно, всички въпроси, които се повдигнахж днесь, за назначението на сждебнитѣ засѣдатели, споредъ моето разбирание, нѣмахж си мѣстото. Два въпроса има да се разрѣшатъ. Първиятъ е тоя: да ли злодѣянията у насъ по-напрѣдъ, по Турския Наказателенъ законъ и по съотвѣтствующитѣ процесуални закони, се сждехж отъ сждебни засѣдатели? — Сждехж се, но прѣстжпленията не се сждехж. А по настоящия законъ ще се сждятъ и прѣстжпленията и злодѣянията, за които има прѣдвидено наказание и минимумъ и максимумъ и които всѣкога по-голѣмото поглъща въ себе си по-малкото. Ще рѣче, че старата мѣрка, която имаше Турскиятъ Наказателенъ законъ, не може да се търпи. Освѣнъ туй и подраздѣлението на прѣстжпленията, злодѣянията и закононарушенията е съвършенно друго въ настоящия законъ, защото има друга норма за мѣркитѣ въ него, а друга е била въ стария законъ. Слѣдователно, на кжсо казано, прѣдложението, което г-нъ Пешевъ направи, ми се види не цѣлесъобразно.

Обаче, той отиде и до друга крайность. Г-нъ Пешевъ каза, че понеже има сждии, които може да осжждатъ на строгъ тъмиченъ затворъ отъ 1 до 15 години, то всичкитѣ прѣстжпления, които се наказватъ съ строгъ тъмиченъ затворъ, да се даджтъ въ ржцѣтѣ на сждебнитѣ засѣдатели. Да се даджтъ такива едни широки права на сждебнитѣ засѣдатели, въ туй положение, въ което се намира нашето отечество, нашиятъ народъ, не до толкова узрѣлъ, азъ намирамъ за много прибързано. Мень ми се струва, че ние трѣбва да погледнемъ на въпроса по-сериозно и да не даваме на сждебнитѣ засѣдатели толкова много права. (Миланъ Макавѣевъ: Ти имъ давашъ да сждятъ тогова, който убива, а не имъ давашъ да сждятъ тогова, който строши нѣкому ржката!) Азъ говоржа да сж атрибутитѣ имъ широки, но права толкова широки да нѣматъ. Понеже отъ една страна, г-да народни прѣдставители, чл. 15-й дава единъ голѣмъ максимумъ, а въ сжщото врѣме дава и единъ голѣмъ минимумъ, който нѣмаше въ стария законъ, за това, мислж, че Министерството на Правосждието е направило много добрѣ, че е намѣрило срѣдното число между тритѣхъ години, отъ които нагорѣ напрѣдъ имахж право да сждятъ сждебнитѣ засѣдатели, а сега споредъ тоя законъ отъ 5 години нагорѣ. Напрѣдъ имали сж максимумътъ 15 години, а нѣмали сж минимумътъ една година, та слѣдва, че между едната година и 15-тѣхъ години, срѣдното число 5 години е най-добрѣ да се приеме. До туй мнѣние ме довежда и приетиятъ законъ въ Франция, щото сждебнитѣ засѣдатели, да сждятъ отъ 5 години нагорѣ. Прѣдъ видъ на тия съображения, азъ ще молж, г-да народнитѣ прѣдставители, да приемжтъ прѣдложението на правителството, както е то прѣдставено.

Относително въпросътъ, който повдигнж г-нъ Караведовъ, че правата на сждебнитѣ засѣдатели трѣбвало да бждятъ много по-голѣми, азъ, при всичко че не му е врѣмето да се отговаря, на кжсо ще му отговоржа, че ако сждиитѣ сж опасни за това, че правителството ги назначава, то сждебнитѣ засѣдатели сж още по-опасни, защото пъкъ тѣхъ тълпата назначава. И еднитѣ и другитѣ иматъ своитѣ опасности. И мень ми се струва, че не трѣбва много да се ласкаемъ отъ нашитѣ сждебни засѣдатели, най-повече отъ тоя институтъ, както той сжществува у насъ. Прѣдъ окржжния сждъ се казва: че вие, които имате неограничена власть, вие рѣшавате сждбата на подсждимия. Обаче, като го осждите, нѣмате неограничена власть, защото той отива прѣдъ аппелативната инстанция и тамъ наново се сжди безъ участието на сждебни засѣдатели. Ще рѣче, че това е една подигравка съ обществената съвѣсть. Прѣдъ видъ на всички тия съображения, азъ ще молж почитаемитѣ народни прѣдставители, да приемжтъ проекта на Министерството на Правосждието тъй, както е прѣдставенъ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Юруковъ се поправи. Азъ не сподѣлямъ неговитѣ възгледове по въпроса, но слѣдъ поправката, която той направи, азъ виждамъ, че тѣ се приближаватъ до моитѣ възгледове. Той каза отъ една страна, че не трѣбва да се даватъ голѣми права на сждебнитѣ засѣдатели, а отъ друга страна, че трѣбва да се дадатъ на тѣхния сждъ всички по-сериозни прѣстжпни дѣяния, т. е. да се даде тѣмъ всичкото значение, което трѣбва да иматъ присяжнитѣ сждии. Съ това

послѣдното съмъ напълно съгласенъ. Но въ такъвъ случай, явява се непослѣдователна оная логика на прѣдговорившия ораторъ, който искаше да намали правата на сждебнитѣ засѣдатели, защото вамъ е извѣстенъ принципътъ: quid potset maxima, potest minima. Ако единъ сждебенъ засѣдатель може да каже, че си виновенъ за убийство, то той още повече може да каже, че си виновенъ за друго по-легко прѣстжпление. И азъ бихъ желалъ да дойде деньтъ да бжде прието онова, което г-нъ Пешевъ прѣдложи: qui dit crime, dit juris. Азъ съмъ партизанинъ на тоя институтъ, но има една непрактичность, която правителството трѣбваше да отстрани. Тя е слѣдующата: ако би да приемемъ това прѣдложение на г-на Пешева, което е умѣстно отъ всѣка страна, то рискуваме да имаме сждебни засѣдатели за прѣзъ цѣлия мѣсецъ. И ето защо. Отворете новия Наказателенъ законъ и хвърлете единъ погледъ върху простора на наказанията, които сж прѣдоставени на сждилищата. Вие ще се намѣрите прѣдъ едно голѣмо затруднение, вслѣдствие исчезванието тройственното раздѣление на прѣстжпнитѣ дѣяния. Ние сега се намѣрваме прѣдъ двойственната система. Съ двойственната система на прѣстжпнитѣ дѣяния, ние ще отидемъ до наказания, които иматъ 3 и 6 мѣсеци затворъ максимумъ. Сега, съ прѣдложението на правителството, като отнемаме тия прѣстжпни дѣяния отъ компетентностьта на окржжнитѣ сждилища и ги вписваме въ оная на мировитѣ сждии, гдѣто тѣ ще бждатъ сждени безъ участието на сждебни засѣдатели, то въ такъвъ случай се явява нелогично да прѣдписваме участието на сждебни засѣдатели въ случаитѣ на дѣлъ II-й отъ Наказателния законъ, който третира нарушенията. Г-нъ Юруковъ не бѣше правъ като каза, че отъ минимума на Турския Наказателнъ законъ отъ 3 години въ окови, ние отиваме на единъ минимумъ отъ 5 години. Ние сега нѣмаме минимумъ до три години, тъй като минимумътъ е до 24 часа, и ще се намѣрваме при такава възможность, щото да сж развързани ржцѣтѣ на сждиитѣ да се движатъ въ двѣтѣ степени наказания, т. е. да минаватъ отъ единъ родъ въ другия. А минаване отъ единъ родъ наказание въ другъ какво е? — То е да се минава отъ строгъ въ легкъ тъмниченъ затворъ. Слѣдователно, непрактичностьта, която ще послѣдва съ приеманието прѣдложението на г-на Пешева, е тая, че всичкитѣ прѣстжпления, които бихж влачили наказание строгъ тъмниченъ затворъ една година минимумъ, ще се прѣхвърлятъ на сждебнитѣ засѣдатели. А вие знаете, че тия прѣстжпления, които водятъ слѣдъ себе си наказание простъ тъмниченъ затворъ отъ 1 до 3, или до 5 години, ще бждатъ въ бждще намножени до такава степень, щото сждебнитѣ засѣдатели въ вѣкои окржзи ще трѣбва да засѣдаватъ непрѣкжснато прѣзъ цѣлата година. Ако хвърлимъ единъ погледъ на статистиката, ще намѣримъ слѣдующето. Ние имаме 22 окржга, които иматъ по едно окржжно сждилище, а всичко 22 окржжни сждилища, и иматъ 10 мѣсеца прѣзъ годината, въ които сждебнитѣ засѣдатели засѣдаватъ — два мѣсеца спиратъ до като стане избора имъ. Въ тоя случай, ако даже бихме приели, че въ единъ окржгъ всѣки мѣсецъ ще засѣдаватъ сждебнитѣ засѣдатели само по 10 дена, то въ 10-тѣхъ мѣсеци ще засѣдаватъ всичко 100 дена. Азъ не съмъ видѣлъ въ окржжния сждъ никога на таблата залѣпено обявление, въ което да сж записани повече отъ двѣ такива дѣла насрочени на день. Добрѣ; 100 дена по 2 дѣла, тѣ сж 200 дѣла, които всѣки единъ окржженъ сждъ би разгледалъ въ годината при участието на сждебни засѣдатели. Тия 200 дѣла помножени на числото на окржзитѣ — 22 — ще намѣримъ, че всичкитѣ разгледани дѣла ще бждатъ 4400. Увѣрявамъ ви, че ако приемете туй прѣдложение на г-на Пешева, то всички тия дѣла, които ще се даджтъ на сждебнитѣ засѣдатели, и онія, които ще се даджтъ и по новото распрѣдѣление на прѣстжпленията, които водятъ какъвъ-годѣ строгъ тъмниченъ затворъ, а така сжщо и онія дѣла, които се прѣслѣдватъ по обвинителни актове, ще станатъ толкова много, щото ще трѣбва послѣднитѣ да се прѣостановятъ, а отъ това ще послѣдва цѣль хаосъ.

За това, азъ ви молж, за тая година поне, туй прѣдложение, както е внесено, отъ правителството да бжде прието. И прѣзъ идущий Октомврий, когато пакъ ще се съберемъ, да се изучи тоя въпросъ по-основателно, било отъ страна на народното прѣдставителство, било по инициативата на правителството, и азъ заявявамъ, че ще бждж партизанинъ на това разширѣние. Да видимъ на дѣйствие какви резултати ще даде това прѣдложение, което става прѣдметъ на разисквание днесь; нека се прилага отъ мѣсецъ Май нататъкъ до мѣсецъ Октомврий — защото по-рано нѣма да влѣзе въ сила законътъ — и въ 5—6 мѣсеци ще се види това распрѣдѣление на дѣло какъ ще отива.

Заради това, г-да прѣдставители, азъ ви молж да се съгласите съ туй прѣдложение, което правителството внася и което азъ имахъ честьта да ви докладвамъ.

Ако при това приемете веднага да стане и третото му четение, азъ нѣмамъ нищо противъ.

Теодоръ Теодоровъ: Г-да прѣдставители! Една голѣма часть отъ това, което имахъ да кажж на народното прѣдставителство, се изказа отъ г-на Маркова и отъ части отъ г-на Юрукова; така щото, моето говорение се съкратява значително. Но като взехъ думата, ще искажж и азъ моитѣ възгледове.

Уважавамъ напълно мотивитѣ, които лѣжатъ въ основата на аргументацията на г-на Пешева, както и на другитѣ г-да, които въ въпросното прѣдложение виждатъ едно намаление на компетенцията на сждилищата съ участието на сждебни засѣдатели. Тия г-да разсждаватъ така, че като до сега всички дѣла, които влѣкатъ тѣжко наказание всѣкога сж се разглеждали при участието на сждебни засѣдатели, защо тогава да стѣсняваме по видимому кржга на дѣлата, които сж отъ компетенцията на сждебнитѣ засѣдатели. На ли сждебнитѣ засѣдатели сж, които даватъ по-голѣма гаранция, и защо да намаляваме тая гаранция? Тия сж аргументитѣ, които изложихж, и които трѣбва да се ползуватъ съ симпатията на всички насъ, но разгледана работата по-основателно, страхътъ излиза неоснователенъ. Работата е, че новиятъ Наказателенъ законъ, който вотирахме, съвсѣмъ не слѣдва системата на Турския На-

казателенъ законъ. По тоя законъ прѣстѫпление се нарича това дѣяние, което се наказва съ затворъ до три години, а всички прѣстѫпления, които се наказватъ съ затворъ въ окови отъ три години на горѣ, ги счита злодѣяния, и за туй въ нашето углавно сѫдопроизводство се казва, че при сѫдението на злодѣянията, ще има сѫдебни засѣдатели, а при сѫдението на другитѣ прѣстѫпления нѣма да има. Новиятъ, обаче, Наказателенъ законъ не се придържа о тоя максимумъ — три години — за да разграничи прѣстѫпленията отъ злодѣянията; напротивъ, почти $^3/_4$ отъ дѣянията, които по Турския Наказателенъ законъ се наричатъ прѣстѫпления, сега по новия Наказателенъ законъ, при извѣстни обстоятелства, може да влѣкѫтъ наказание легкъ или строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години. Каква е разликата? — Минимумътъ се намалява. Новиятъ законъ дава индивидуално значение на човѣка и дава право на сѫдиитѣ, както могѫтъ да се качватъ отъ 5 години на горѣ, така сѫщо да могѫтъ и да слизатъ на долу и въ другитѣ случаи, въ които споредъ Турския Наказателенъ законъ не можехѫ за прѣстѫпления да налагатъ по-долу отъ 6 мѣсеци и по-горѣ отъ 3 години. Сега сѫдиитѣ ще могѫтъ да наказватъ за прѣстѫпления отъ единъ мѣсецъ, даже отъ 24 часа до 5 години. Сѫщо така и наказанията почти за всичкитѣ злодѣяния, захващатъ отъ 5 години строгъ тъмниченъ затворъ на горѣ. И сега, като се поставя граница на компетентностьта на еднитѣ и другитѣ сѫдии, то и за еднитѣ и за другитѣ пакъ сѫ се ржководили отъ сѫщитѣ съображения. Вие ще видите, че и въ бѫдѫще, дѣлата, които ще се гледатъ съ сѫдебни засѣдатели, не сѫ само дѣла по злодѣяния, но нѣщо повече. И азъ молѫ всички тия г-да прѣдставители, които се боѫтъ отъ това прѣдложение, да направѫтъ справка, каквато азъ направихъ въ новия Наказателенъ законъ, и ще се убѣдѫтъ въ това. Азъ ще ви цитирамъ само два случая. Напримѣръ въ чл. 193-й, се говори за свидѣтелствуване и лъжовна клѣтва. На г-да юриститѣ адвокати е извѣстно, че лъжесвидѣтелствуването се наказва споредъ Турския Наказателенъ законъ съ затворъ отъ 6 мѣсеци: когато лъжесвидѣтелствуването е направено по углавни дѣла, наказанието е отъ 6 мѣсеци до три години максимумъ, а когато е направено по граждански дѣла — до 2 години. По новия, обаче, Наказателенъ законъ, ако дойдемъ на терминитѣ на Турския Наказателенъ законъ, ние трѣбва да го признаемъ за délict, защото е прѣстѫпление. Ако приемемъ прѣдложението на г-на Пешева, щото прѣстѫпленията, наказуеми съ строгъ тъмниченъ затворъ, да бѫдѫтъ гледани при участието на сѫдебни засѣдатели, значи, лъжесвидѣтелствуването, което се счита за обикновенно прѣстѫпление, и което до сега се гледаше безъ сѫдебни засѣдатели, тоже ще отива тамъ, отъ тѣхъ да се гледа. Вземете и другъ случай, случаятъ за мошеничеството, който се наказваше по статия 233-а отъ сега дѣйствующия Наказателенъ законъ съ затворъ отъ 3 мѣсеци до 3 години, пакъ безъ участието на сѫдебни засѣдатели, и погледнете съотвѣствующата статия въ новия Наказателенъ законъ 344-а, че се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ до 5 години. Само ако стойностьта на и.отната щета не надминава 100 лева, наказанието е до 6 мѣсеци. Та искамъ да кажѫ, че ако приемемъ прѣдложението на г-на Краева, щото дѣлата по прѣстѫпленията, които влѣкѫтъ наказание затворъ отъ 3 години на горѣ да се гледатъ съ сѫдебни засѣдатели, ето какво ще излѣзе. — Ще излѣзе, че и прѣстѫпленията лъжесвидѣтелство, мошеничество и др. ще трѣбва да се гледатъ съ сѫдебни засѣдатели; и тогава дѣйствително $^4/_5$ отъ прѣстѫпленията ще отиватъ да се гледатъ съ jury. А по-нататъкъ какво ще излѣзе? — Както г-нъ Марковъ каза, че тия засѣдатели, които сега засѣдаватъ по 10 дена всѣки мѣсецъ, ще трѣбва да засѣдаватъ по 30 дена въ мѣсеца. А пъкъ тѣ и така считатъ това една тѣжка дань, тѣжка повинность, защото мжчно е да рѣшавашъ сѫдбата на другитѣ хора и да налагашъ смъртно наказание на човѣка. Тѣ като хора честни се намиратъ въ борба между дълга си, и человѣколюбието, между справедливостьта и законностьта. Ако приемемъ прѣдложението на г-на Краева, най-напрѣдъ ние ще накараме хората да отбѣгватъ, да не искатъ да бѫдѫтъ сѫдебни засѣватели и да не отиватъ въ сѫдилищата, било по причина на болѣсть, или по други причини. И второ — както г-нъ Марковъ каза — сѫдилищата не ще могѫтъ да разглеждатъ повече отъ едно двѣ дѣла на день. Но казвамъ, че всички тия аргументи може би не сѫ достатъчни, или не би били убѣдителни, ако бѣхме знаяли едно нѣщо, а именно, че съ участието на сѫдебни засѣдатели, даваме по-голѣма гаранция за справедливо раздаване на правосѫдието. Азъ, г-да прѣдставители, не съмъ на това мнѣние, и ето защо. Азъ имамъ голѣма почетъ къмъ института на присяжнитѣ и ще искажѫ сѫщото желание, което изказа г-нъ Марковъ и други — да видимъ часъ по-скоро установенъ въ България института на журитѣ, и да махнемъ това смѣсено учреждение, което сега сѫществува и което г-нъ Пешевъ и други по-напрѣдъ нарѣкохѫ сакато учреждение. Но защо е за сега това страхуване да се не лишимъ отъ журитѣ? Не е за това, че журитѣ даватъ по-правилни рѣшения, по-правилно ще се произнасятъ споредъ законитѣ, и че отъ тѣхъ се очаква по-правилно раздаване на правосѫдието Въ това отношение, азъ напълно съмъ съгласенъ съ г-на Юрукова и казвамъ, ако имаме страхъ, че коронните чиновници ще повлияѫтъ на журитѣ, че ще повлияе властьта на тѣхната съвѣсть, толкова повече трѣбва да повѣрваме, че страхътъ сега е по-голѣмъ отъ журитѣ, на които тълпата, комшиитѣ и пр. може да диктуватъ да бѫдѫтъ пристрастни и да не рѣшаватъ право. За това, институтътъ на присяжнитѣ, като юридически институтъ, е възбудилъ критика противъ себе си въ всички държави, и тамъ авторитети по углавното право сѫ противъ него, като юридически институтъ. Болшинството поне е противъ него, и то за това, защото за жури се взиматъ хора отъ улицата, взиматъ се случайно отъ обществото хора неподготвени, правѫтъ ги присяжни сѫдии, и тѣ никога въ своитѣ сѫждения не могѫтъ да се сравнѫтъ съ коронните сѫдии, които притѣжаватъ знанието по правото, знаѫтъ процедурата, защото сѫ боравили съ законитѣ съ години.

И какво е тогава прѣвъсходството на журитѣ? Защо поддържатъ тоя институтъ? Поддържатъ го за това, защото е единъ политически институтъ. Журитѣ иматъ своето начало въ Англия, и това е едно допълнение къмъ свободата на страната; то е политическа санкция за свободата на народа, противъ случайни угнетители отъ страна на властьта. Ето защо се поддържа това учреждение. И като такова учреждение, ние трѣбва да го пазимъ и бранимъ като зѣницата на окото си, та било и въ тая му скромна форма, на сждебни засѣдатели, особенно за политически прѣстжпления. Ето кое е важното. Но недѣйте търси жури за обикновеннитѣ мошенници, за ония, които убиватъ човѣка, недѣйте ги търси за хора подпалвачи; за тѣхъ не искайте жури, защото въ такива случаи журитѣ сж по-строги, отъ колкото сж короннитѣ сждии. Когато се касае за обикновенни крадци, короннитѣ сждии сж по-великодушни, когато журитѣ сж много по-строги и не признаватъ никакви смѣгчающи вината обстоятелства. Търсете и запазете института на сждебнитѣ засѣдатели за политическитѣ прѣстжпления. Тамъ е важното. И новото прѣдложение на Министерството го запазва. То казва, че всички политически прѣстжпления, които влѣкжтъ наказание 6 мѣсеци, ще се разглеждатъ съ участието на сждебни засѣдатели, и напротивъ, обикновеннитѣ прѣстжпници въ извѣстни случаи, когато влѣкжтъ слѣдъ себе си по-малки наказания, да не бждатъ сждени съ участието на сждебни засѣдатели, но на общо основание само отъ коронни сждии. И ние трѣбва да бждемъ увѣрени, че нито едно правителство нѣма да се намѣри, което да отиде да инфлюансира надъ една сждейска съвѣсть по дѣло за лъжовна клѣтва, за кражба, за мошеничество и т. н. Ето защо, азъ ви молж да не приемате прѣдложението на г-на Краева, щото максимумътъ на наказанието, което да изисква участието на сждебни засѣдатели, да бжде три години, нито пъкъ да приемете прѣдложението на г-на Пешева, щото дѣлата за прѣстжпленията, които влѣкжтъ наказание строгъ тъмниченъ затворъ, да бждатъ гледани съ участието на сждебни засѣдатели. И въ особенности послѣдното прѣдложение не може да се приеме, защото, ако то се приеме, не възможно ще бжде гледанието на дѣлата. Функционирането на сждилищата ще се спре. Това, което желажтъ г. г. Краевъ и Пешевъ може да се въведе у насъ, но трѣбва да изминжтъ десетилѣтия. Сега трѣбва да се задоволимъ съ цифрата петь години строгъ тъмниченъ затворъ, като сте увѣрени, че всички политически прѣстжпления оставатъ да се гледатъ при участието на сждебнитѣ засѣдатели. И когато приемемъ института на присяжнитѣ засѣдатели, тогава ще имъ посочимъ изрично статиитѣ отъ Наказателния законъ, по които ще гледатъ дѣлата, и ще се произнасятъ засѣдателитѣ. Това дѣйствително ще бжде хубаво, да се опрѣдѣли, но то ще стане тогава, когато ще се занимаемъ съ въвеждането института на журитѣ. И азъ не съмъ противъ да се въведе единъ день, защото считамъ, че нашето общество значително е узрѣло, за да се ползува отъ тоя институтъ. Но до него врѣме, нищо нѣма по-практично и по-цѣлесъобразно отъ това, което ни се прѣдлага. Въ углавната процедура голѣма роль играе цѣлесъобразността — нѣщо, което именно съдържа прѣдложението на правителството.

За това, азъ прѣдлагамъ, г-да народни прѣдставители, да приемете прѣдложението на правителството, и бждете, увѣрени, че съ него никакъ не се ограничаватъ свободата и правата на българскитѣ граждани. Прѣдлагамъ да се прѣкратжтъ дебатитѣ.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Молж ония г-да прѣдставители, които желажтъ да се продължжтъ дебатитѣ, да си вдигнжтъ ржката. (Меншество.) Дебатитѣ се прѣкратяватъ.

Атанасъ Краевъ: Молж г-на докладчика, да даде едно обяснение, прѣди да се гласува прѣдложението, именно: съвпадатъ ли въ кржга на компетентността на журитѣ и дѣлата за прѣстжпления, чрѣзъ печата? Това трѣбва да се обясни.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Има прѣстжпления, които по Закона за печата сж чисто отъ политически характеръ. (Атанасъ Краевъ. Всичкитѣ сж такива!) Не могжтъ да бждатъ всички такива, защото има и частни. Ако ме изругажтъ, политическо прѣстжпление ли е? — Разбиратъ се дѣла, извършени чрѣзъ печата, които иматъ политически характеръ. (Михаилъ Такевъ: Които сж отъ публиченъ характеръ!) Естественно.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Полагамъ на гласувание, и молж ония г-да народни прѣставители, които приематъ измѣнението на чл. 20-й отъ Допълнението къмъ Врѣменнитѣ сждебни правила, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Които желажтъ да се даде спѣшность за третото чение на тоя сжщи законъ, да си вдигнжтъ ржката. (Болшинство.) Приема се спѣшность.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Има една забѣлѣжка, направена отъ г-на Макавѣева, щото настоящиятъ законъ да влѣзе въ сила, съгласно постановлението на Наказателния законъ, отъ 1-й Май т. г. Азъ се съгласихъ на тая забѣлѣжка.

Сега ще прочетж закона на трето четение заедно съ забѣлѣжката на г-на Макавѣева (Чете.)

„Законъ

за измѣнение на чл. чл. 12 и 20-й отъ допълнението къмъ Врѣменнитѣ сждебни правила.

Чл. 12-й се измѣнява така:

За прѣстжпления, които се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, прѣдварителното слѣдствие е безусловно необходимо.

Чл. 20-й се измѣнява така:

Дѣлата по всичкитѣ прѣстжпления въ Наказателния законъ, за които е опрѣдѣлено наказание строгъ тъмниченъ затворъ повече отъ петь години, както и всичкитѣ политически прѣстжпления, подлѣжжтъ на разглеждание съ участието на сждебни засѣдатели.

По тия дѣла прѣдсѣдательтъ на сжда, слѣдъ като отвори засѣданието, отъ числото на повиканитѣ и неотстранени сждебни засѣдатели избира трима по жребие, които

се привождатъ подъ особна клѣтва, и, слѣдъ това, занимаватъ мѣсто задъ сѫдейската маса на лѣво отъ прѣдсѣдателя.

Забѣлѣжка. Въ състава на сѫда съ сѫдебнитѣ засѣдатели наедно трѣбва да има още трима сѫдии, въ това число и прѣдсѣдательтъ.

Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1-й Май 1896 година."

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Молѫ ония г-да прѣдставители, които приематъ на трето четение прочетения законъ, да си вдигнѫтъ рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Г-нъ докладчикътъ ще прочете на второ четение и законопроекта за измѣнение чл. 1-й отъ сѫдопроизводството по углавнитѣ дѣла, които сѫ подсѫдни на мировиитѣ сѫдии.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Законъ

за измѣнение на чл. 1-й отъ Законъ за сѫдопроизводството по углавни дѣла, които сѫ подсѫдни на мировиитѣ сѫдии."

Заглавието е прието отъ коммисията безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Ще се гласува. Който приема заглавието тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 1. Подвѣдомството на мировиитѣ сѫдии подлѣжѫтъ:

а) всичкитѣ нарушения, прѣдвидени въ Наказателния законъ, дѣлъ II, съ исключение на нарушенията, прѣдвидени въ гл. IX отъ сѫщия дѣлъ — чл. чл. 529—534-й.

б) прѣстѫпленията, прѣдвидени въ Наказателния законъ, дѣлъ I, чл. чл. 234, 293, 294, 298, ал. 2-ра, 301, 302, 305, 314, 320, 334, 335, 336, 338, ал. 2-ра, 344, ал. 2-ра и 380-й ал. 2-ра."

Членътъ е приетъ отъ коммисията, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Ще се гласува. Който приема чл. 1-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„*Забѣлѣжка I.* Мировиитѣ сѫдии при опрѣдѣлението на наказанията и глобитѣ, се рѫководѫтъ отъ уставитѣ за нарушение на казеннитѣ управления, устава за повинноститѣ и за търговията, устава за питейнитѣ сборове, устава за акциза и тютюна и други тѣмъ подобни устави, безъ да излѣзватъ вънъ отъ максимума на наказанията, прѣдвидени за прѣстѫпленията и нарушенията, означени въ прѣдидущия членъ, до колкото дѣлата по нарушения на тия устави не сѫ исключени отъ вѣдомството имъ съ особни закони."

И забѣлѣжката е приета безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Ще се гласува. Който приема забѣлѣжка I-а тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„*Забѣлѣжка II.* Означенитѣ въ прѣдидущия членъ дѣла не подлѣжѫтъ на разглеждание отъ мировиитѣ сѫдии въ слѣдующитѣ случаи:

а) когато наказанието за простѫпъка е съпряжено съ запрѣщение да търгува или промишлява, или съ затваряние дюкяна или промишленното заведение;

б) когато възнаграждението за причинень врѣдъ или загуба чрѣзъ прѣстѫпление или нарушение надминава хилядо лева."

Тоже и тая забѣлѣжка е приета отъ коммисията безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Ще се гласува. Който приема забѣлѣжка II-а тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се. (Гласове: Сега да стане и третото четение на тоя законъ!)

Който приема сега да стане третото четение на тоя законъ, да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Молѫ г-на докладчика да прочете закона изцѣло.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Законъ

за измѣнение на чл. 1-й отъ Закона за сѫдопроизводство по углавнитѣ дѣла, които сѫ подсѫдни на мировиитѣ сѫдии."

Чл. 1. Подъ вѣдомството на мировиитѣ сѫдии подлѣжѫтъ:

а) всичкитѣ нарушения, прѣдвидени въ Наказателния законъ, дѣлъ II, съ исключение на нарушенията, прѣдвидени въ гл. IX отъ сѫщия дѣлъ — чл. чл. 529—534-й.

б) прѣстѫпленията, прѣдвидени въ Наказателния законъ, дѣлъ I, чл. чл. 234, 293, 294, 298, ал. 2-ра, 301, 302, 305, 314, 320, 334, 335, 336, 338, ал. 2-ра, 344, ал. 2-ра и 380-й ал. 2-ра.

Забѣлѣжка I. Мировиитѣ сѫдии при опрѣдѣлението на наказанията и глобитѣ, се рѫководѫтъ отъ уставитѣ за нарушение на казеннитѣ управления, устава за повинноститѣ и за търговията, устава за питейнитѣ сборове, устава за акциза и тютюна и други тѣмъ подобни устави, безъ да излѣзватъ вънъ отъ максимума на наказанията, прѣдвидени за прѣстѫпленията и нарушенията, означени въ прѣдидущия членъ, до колкото дѣлата по нарушения на тия устави не сѫ исключени отъ вѣдомството имъ съ особни закони.

Забѣлѣжка II. Означенитѣ въ прѣдидущия членъ дѣла не подлѣжѫтъ на разглеждание отъ мировиитѣ сѫдии въ слѣдующитѣ случаи:

а) когато наказанието за простѫпъка е съпряжено съ запрѣщение да търгува или промишлява, или съ затваряние дюкяна или промишленното заведение;

б) когато възнаграждението за причинень врѣдъ или загуба чрѣзъ прѣстѫпление или нарушение надминава хилядо лева."

Атанасъ Краевъ: Прѣдлагамъ да се прибави една третя алинея, въ която да се каже, кога влиза въ сила тоя законъ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1-й Май 1896 година."

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Който приема на трето четение настоящия законопроектъ тъй, както се прочете отъ г-на докладчика и съ прибавката, че влиза въ сила отъ 1-й Май 1896 год., да си вдигне рѫката. (Болшинство.) Приема се.

Г-нъ секретарътъ ще прочете прѣдложението за . . . .

Тоне Радевъ: Часътъ е 7 г-не Прѣдсѣдателю! Да се затвори засѣданието.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Само това прѣдложение да се прочете, друго нѣма.

Секретарь Георги Юруковъ: Министерството на Войната, съ писмото си отъ 26-й Януарий 1896 год. подъ № 586, е испратило на разглеждание законопроекта за допълняние въоръжението, снаряжението, припаситѣ и пр. на войската. Съ Указъ на Негово Царско Величество Князя отъ 25-й Януарий т. г. подъ № 9 се разрѣшава да се внесе на разглеждание въ Събранието тоя законопроектъ.

Атанасъ Краевъ: Азъ ви молѣ да отнемете думата не секретаря. Това не е турнато на дневния редъ.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Сѣднете на мѣстото си. Кога ви дамъ думата, тогава да говорите.

Секретарь Георги Юруковъ: (Чете.)

„Законопроектъ

за допълняние въоръжението, снаряжението, припаситѣ и пр. на войската.

Чл. 1. Разрѣшава се на Военното Министерство кредитъ отъ 8,500.000 лева за допълняние недостига въ войската на артиллерия, ржчно оржжие, огнестрѣлни припаси, снаряжение, конье, инжинерно и санитарно имущество и фортификационни постройки.

Чл. 2. Разрѣшава се на Военното Министерство да употрѣби отпустнатия му кредитъ отъ 1,500.000 лева по §§ 3-й и 4-й отъ таблицата, приложена къмъ утвърдения съ Височайши Указъ № 11 отъ 1891 година Законъ за свързсмѣтенъ кредитъ за:

а) исплащание двѣ баржи, купени прѣзъ 1892 год. на сумма 120.000 лева.

б) за набавяние транспортни и боеви срѣдства на флотилията — 1,380.000 лева

Чл. 3. Расхода на горѣказанитѣ кредити, както и начина на заготовлението и доставката на материялитѣ отъ тѣхъ, да става по усмотрѣнието и разрѣшението на Министерския Съвѣтъ.

Чл. 4. Расходитѣ, прѣдвидени въ настоящия законъ, ще се покриятъ отъ: а) приходитѣ отъ продажбата на маломѣрнитѣ земи и б) отъ излишъцитѣ на бюджетнитѣ упражнения отъ 1896 год. и нататъкъ.

Воененъ Министръ, Почетенъ Флигелъ-Адютантъ отъ Генералния Щабъ, Полковникъ: Петровъ.“

Атанасъ Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Мене ме поразява обстоятелството, че безъ да е направено прѣдварително съобщение отъ страна на бюрото на Събранието....

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Съобщено е. Не си билъ тукъ.

Константинъ Досевъ: Сега е съобщено. Какъ си позволявате г-не Прѣдсѣдателю, отъ високото положение .....

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Нѣмате думата.

Манолъ Стефановъ: Въ Петъкъ се съобщи г-нъ Досевъ! И комисията го разгледа тогава.

Атанасъ Краевъ: Възмущавамъ се, дѣто се нарушава флагрантно правилникътъ!

Константинъ Досевъ: (Къмъ г-на прѣдсѣдателствующия. Вие не трѣбваше да допускате да се разглеждатъ въпроси, които не сѫ турени на дневния редъ.)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: То не е Ваша работа.

Атанасъ Краевъ: Недѣйте ни третира като Ваши слуги, г-не Прѣдсѣдателю! Не е Ваша собственность Нар. Събрание!

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Говорете по прѣдмѣта.

Атанасъ Краевъ: Г-да прѣдставители! Съгласно чл. 33-й отъ Правилника за вѫтрѣшния редъ на Нар. Събрание всичкитѣ законопроекти, прѣдложения и други въпроси, внасяни за разгледване въ Нар. Събрание, прѣдварително се съобщаватъ отъ Прѣдсѣдателя на Събранието и послѣ се опрѣдѣля деньтъ за прочитанието имъ.

Иванъ Абрашевъ: По въпроса говорете, а не ни четете правилници!

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Съобщено е въ LIV-то засѣдание г-нъ Краевъ, на 26-й того. Имате думата само по приеманието му по начало.

Атанасъ Краевъ: Турено ли е на дневния редъ?

Манолъ Стефановъ: Турено е.

Атанасъ Краевъ: Г-да народни прѣдставители! Искатъ се отъ насъ, нито повече нито по-малко, а тамамъ $8^1/_2$ милиона лева още, за да хвърлимъ въ всепоглѫщающето гърло на военния колосъ. Искатъ се отъ държавното съкровище, което и безъ това е истощено и е праздно, да дадемъ за снабдяване войската съ нѣкакви припаси още $8^1/_2$ милиона лева въ расположението на Военното Министерство по усмотрѣнието на Министерския Съвѣтъ. Г-да народни прѣдставители! Когато едно правителство се обърне къмъ Камарата съ искание да се разрѣши нѣкакъвъ кредитъ, винаги трѣбва да прѣдставя мотивитѣ, които налагатъ нуждата отъ тоя кредитъ; винаги то трѣбва да прѣдставя съображенията, които го каратъ да иска подобенъ единъ кредитъ. (Манолъ Стефановъ. Вие знаете много добрѣ тия съображения!) Заявявамъ съ всичката своя искренность, че не ги знаѫ. (Коста Ранковъ: Той не е членъ на Вашия клубъ, та да ги знае!) Ако сѫ ги съобщили вамъ тайно въ клуба, то е друго. (Манолъ Стефановъ: Нѣма нужда въ клуба да се съобщаватъ!) Искатъ се съ чл. 2-й 1,500.000 лева за не знаѫ какви цѣли, а остатъкътъ 7,000.000 лева ще бѫде исхарченъ за цѣлитѣ, означени въ чл. 1-й. Мене ми се струва, че ако нѣма обяснителна записка къмъ тоя законопроектъ, би трѣбвало г-нъ Военният Министръ, който вѣрвамъ да почита Нар. Събрание, да ни даде извѣстни обяснения поне днесь, за да можемъ и ние да се убѣдимъ въ нуждата, въ необходимостьта отъ такъвъ единъ кредитъ. Питамъ азъ: нашата армия нѣма ли оржжие, пушки, патрони, топове, гюллета за тия топове и пр.? Нашитѣ войници голи ли ходятъ? (Иванъ Абрашевъ: Ще освобождаваме Македония!) Война ли ще обявяваме нѣкому? Какви сѫ извънпреднитѣ обстоятелства, въ които е испаднала страната, че се искатъ отъ насъ тия $8^1/_2$ милиона лева? Вий казвате г-нъ Абрашевъ, че Македония ще освобождаваме;

но фактитѣ опровергаватъ Вашитѣ думи. Ако искахме Македония да освобождаваме, щѣхме да проявимъ това желание по единъ по-реаленъ начинъ, не бихте приели чл. 165-й отъ проекта за Наказателенъ законъ, не бихте ходили въ Цариградъ да получавате декорации. (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Важенъ е въпросътъ. Говорете по прѣлмета!) Много е важенъ, г-да народни прѣдставители. (Манолъ Стефановъ: Нека се искажатъ, г-не Прѣдсѣдателю!) Имаме право да се искажемъ. Да, защото сме пратени отъ нашитѣ избиратели, отъ народа да говоримъ и да се застѫпяме за неговитѣ интереси и да искаме отчетъ, когато се иска отъ насъ гласуване на кредитъ отъ 10,000.000 лева. Азъ не съмъ избранъ съ щикове, за да гласувамъ всичко, каквото се иска отъ полицията. Правителството се хвали, че е постигнало и осѫществило реализирането на народния идеалъ — помирението съ Руссия. Прѣди да стане това, една голѣма часть отъ васъ трѣбѣхте отъ всички страни, че веднѫжъ подобрѣни нашитѣ отношения съ Руссия, нѣма нужда отъ такава голѣма армия, (Ржкоплѣскание отъ лѣвицата.) нѣма нужда отъ прахосване на пари за въоржжаване и прѣвъоржжаване на армията. Харчехме тия суммы за кефа на Австрия, за кефа на Стамболова и защото Князътъ не бѣше признатъ. Е, добрѣ; гдѣ оставатъ вашитѣ думи, че веднѫжъ помирени съ русситѣ, ние вечъ нѣма да бѫдемъ принудени да държимъ такава грамадна армия, да харчимъ толкова милиони за поддържанието и прѣвъоржжаванието ѝ? Гдѣ останѫ увѣрението, което се даваше на Българския народъ, че веднѫжъ помирени съ нашата освободителка, медъ и масло ще потече у насъ, законность и благоденствие ще има, бюджетътъ ще се намали и въобще ще бѫдемъ обезпечени въ всѣко отношение? Излиза, че или едното не е вѣрно, или другото; сирѣчь, или вие не сте направили помирението, та продължавате пѫтя на покойния Стамболовъ, или, споредъ както квалифицираръ неговитѣ дѣйствия, продължавате да угодничите на Австрия, или пъкъ, ако сте направили помирението, не е вѣрно, че ще олекне нѣщо на народа. Фактически доказвате, че облекчение нѣма, че продължавате да тупате немилостиво брашнения чувалъ. Г-да прѣдставители! Ако страната ни се намира въ опасность, ако е въпросъ за животъ или смъртъ на нашето отечество, ние сме готови не 10,000.000 лева, но да туримъ на разположението на това отечество и живота си. Така е готовъ цѣлия Български народъ, нашитѣ избиратели. (Гласове: Браво!) Кажете: въ. такава ли опасность е отечеството ни? Ако е опасността такава, отстранете публиката, направете засѣданието тайно и обяснете. Но безъ никакви мотиви и оправдателни съображения, туко-тъй топтанъ да се иска една такава сумма отъ 10,000.000 лева, ние не можемъ да гласуваме, при всичко, че не по-малко сме българи и патриоти отъ васъ. И ако вие го направите, заявяваме ви, че вие правите едно кръвно оскърбление на нашата нация, вие правите едно прѣстѫпление прѣдъ нещастния, и безъ това изтощенъ Български народъ, за което, нѣма да бѫде далечъ врѣмето, ще бѫдете повикани да дадете отговоръ.

Иванъ Абрашовъ: Г-да прѣдставители! Когато се явява въ Събранието въпросъ за подобни суммы, народното прѣдставителство трѣбва да бѫде толкова скромно, щото да приема съ ржкоплѣскание и нѣма нужда да се искатъ обяснения отъ г-на Военния Министръ, за какво ще се употрѣбѫтъ тия суммы. Ние всички знаемъ да четемъ и виждаме, защо се искатъ тия пари. Слѣдователно, нѣматъ право нѣкои г-да да казватъ, че ако се помирихме съ Руссия не трѣбва да държимъ армия. Тия работи не трѣбваше да се говорѫтъ. Вие знаете за какво се искатъ. (Гласове: За какво се искатъ?). За това, г-да прѣдставители, ще се ограничѫ и нѣма да говорѫ по-нататъкъ, защото, съвѣстьта не ми позволява да говорѫ за такива работи. Като човѣкъ, избранъ въ тая священна ограда, азъ се отказвамъ да говорѫ и прѣдлагамъ, да се приеме прѣдложението на г-на Военния Министръ съ ржкоплѣскание.

Михаилъ Такевъ: Г-да прѣдставители! Прѣди да кажѫ своето мнѣние върху гласуването на 10 милиона лева кредитъ — защото, забѣлѣжете $8\frac{1}{2}$ милиона лева се искатъ сега, а другитѣ $1\frac{1}{2}$ милионъ сѫ гласувани въ 1891 год., но не изразходвани — азъ ще помолѫ г-на Прѣдсѣдателя и 10 души отъ моитѣ колеги да ме поддържѫтъ, да поискаме да се изпразнѫтъ галериитѣ, съ една рѣчь, да стане тайно засѣдание и тогава г-нъ Военниятъ Министръ да има възможность да даде обяснения, за нуждитѣ да се изразходватъ 10 милиона лева, и то до такава степень обяснения, които нѣма да накърнѫтъ държавнитѣ интереси. Т. е. да се освѣтли народното прѣдставителство, за да гласува кредитъ отъ 10 милиона лева, безъ да се поставя държавата въ опасность. Съгласете се съ мене, г-да прѣдставители, че е невъзможно сега, когато балансирахме нашия бюджетъ горѣ-долѣ, да отпущаме такива суммы, безъ да знаеме да ли нуждитѣ сѫ налѣжащи и неотлагателни. Има причини да не се съгласяваме за отпущанието на такива суммы, защото, ако бѣше тукъ г-нъ Министрътъ на Финансиитѣ, щѣше да каже, че е абсурдъ да се мисли, че ще се покрие тая сумма отъ 10 милиона лева отъ продажбата на маломѣрнитѣ правителственни земи, а и г-нъ Военниятъ Министръ не ще откаже това.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: За улесненне на работата, понеже правите прѣдложение за тайно засѣдание, то азъ ще го положѫ на гласуване.

Михаилъ Такевъ: Азъ съмъ съгласенъ да спрѫ, като си запазвамъ правото тугакси, като се изпразнѫтъ галериитѣ, да продължѫ думата си. Тъй щото, сега прѣдлагамъ и молѫ 10 души г-да прѣдставители да ме поддържѫтъ, за да се изпразнѫтъ галериитѣ и г-нъ Военниятъ Министръ да бѫде добръ да ни даде обяснения.

Министръ Полковникъ Рачо Петровъ: Съгласенъ съмъ съ прѣдложението на г-на Такева.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Които приематъ прѣдложението на г-на Такева, щото засѣданието да бѫде тайно, да си вдигнѫтъ ржката. (Шумъ.) На това прѣдложение се съгласи и г-нъ Военниятъ Министръ. Които приематъ засѣданието да бѫде тайно, да си вдигнѫтъ ржката. (Шумъ.)

Петко Каравеловъ: Това не е по формата! Когато става прѣдложение за тайно засѣдание, вие имате право да приемете прѣдложението на г-на Военния Министръ и Такева. Има ли прѣдложение подкрѣпено отъ десеть души, нѣма защо да питате: приема ли Нар. Събрание да се изпразнятъ галериитѣ. Нека се испразнятъ галериитѣ да се дадатъ обяснения и послѣ пакъ да се пусне публиката, когато ще се рѣшава.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Прѣдложението на г-на Такева е прието. Молѫ публиката. . . . (Гласове: „Не е прието!“ — Шумъ.) Азъ констатирахъ болшинство, но понеже има възражения, ще се гласува пакъ. Молѫ ония, които приематъ засѣданието да стане дверемъ затворенимъ, да станѫтъ прави.

Молѫ г-да квесторитѣ да провѣрѫтъ.

Квесторъ Димитръ Йоновъ: Меншество. 35 души сѫ станѫли.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Колко присѫтствуватъ?

Квесторъ Иванъ Московъ: 87 души.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Слѣдователно, меншество е. Не се приема прѣдложението на г-на Такева.

Михаилъ Такевъ: Г-да прѣдставители! Понеже г-нъ Министрътъ се съгласи да даде обяснения по единъ въпросъ, който позволете ми да кажѫ, е тѣсно свързанъ съ нѣкои държавни тайни, на които мѣстото не е тукъ....

Министръ Полковникъ Рачо Петровъ: Не съмъ се съгласилъ за открито засѣдание.

Михаилъ Такевъ: Азъ ще говорѫ на явѣ, разбира се, като ще се стараѫ да дамъ повече обяснения, върху начина на искането на тия суми, върху начина на оправдаването имъ и върху начина на попълването на тия суми.

Г-да прѣдставители! Искатъ се отъ насъ два кредита, отъ които единиятъ $1\frac{1}{2}$ милионъ е гласуванъ въ 1891 г., но не е изразходванъ, а другиятъ отъ $8\frac{1}{2}$ милиона, сега се иска да се гласува. Да почнемъ обратния порядъкъ. Иска се да утвърдимъ, т. е. да дадемъ право на г-на Военния Министръ, щото суммата 1,380.000 лева, прѣдвидена въ законопроекта, да се похарчи за нашата флотилия. Пакъ испъква на сцѣната нашата флотилия. Г-нъ Министрътъ е, който признава, че нашата флотилия не е ни морска, не е ни военна, не е друго, освѣнъ единъ бездѣненъ джобъ за прахосване държавни пари, не е друго освѣнъ свърталище на всевъзможни злоупотрѣбители, кражбитѣ на които сѫ констатирани и за които прѣстѫпления много души пострадватъ. Увѣренъ съмъ, че и за напрѣдъ ще пострадватъ, ако флотилията не се постави подъ единъ строгъ контролъ, и ако все така ще се наказватъ ония, които злоупотрѣбляватъ. Нѣма съмнѣние, че това положение на флотилията по никой начинъ не може да ни даде право да гласуваме кредитъ за нещо отъ $1\frac{1}{2}$ милионъ. За какво се иска тая сумма? Ще купуваме нови търговски параходи, ще купуваме военни параходи, или отъ нашата флотилия, която е само въздухъ, която нѣма нищо, ще искаме да създаваме военна или търговска марина? Вѣрвамъ, че г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи, че това е не възможно. Нито съ тоя кредитъ отъ 1,380.000 лева, нито съ кредитъ отъ 2 и 3 милиона лева ще създадемъ военна марина. Това не може да се откаже. Ако е невъзможно и съ тая сумма да създадемъ нѣщо, защо да не отидемъ да ѫ спечелимъ до тогава, до когато г-нъ Военниятъ Министръ не прѣдстави проектъ за реорганизацията на нашата флотилия, до когато не прѣдстави проектъ за начина, по който може да се допълни нашата флотилия, за да може да излѣзе нѣщо отъ неѫ, или военно-гражданска, или чисто военна, или чисто търговска флотилия? За сега, както отиватъ работитѣ въ флотилията, и по свѣденията, които имамъ, увѣрявамъ г-на Министра, че тая сумма ще отиде тамъ, гдѣто сѫ отишли десятки милиона лева до сега. Нѣма да имаме нищо, освѣнъ прахосване на държавния бюджетъ, прахосване на $1\frac{1}{2}$ милиона лева. Прочее, не могѫ да се съгласѫ, да дадемъ ауторизация на г-на Министра да похарчи тия пари. На нашата флотилия трѣбва да се тури точка, защото не е полезна, а врѣдителна на нашитѣ интереси. Тя само поглъща суми, безъ да принася приходъ. Азъ вѣрвамъ, че г-нъ Министрътъ нѣма да откаже, че колкото суми поглъща нашата флотилия, ни четвърть не принася приходъ. Ако бѣше военна, бихъ разбралъ да не принася полза, но ако можеше да удовлетвори нѣкои важни цѣли. Обаче, ако е търговска, трѣбва да има приходъ. Но понеже никакви приходи не дава, а врѣди на държавата, тъй като само поглъща суми и развращава хората, азъ молѫ г-на Министра да се съгласи съ мене, и за сега да се изостави флотилията, безъ да желаѫ да му давамъ съвѣтъ. Азъ, като народенъ прѣдставитель, казвамъ, че моето желание е, да се заинтересува Военното Министерство повече съ въпроса за флотилията, да изработи положение за начина на реорганизацията ѝ и идущата година да го прѣдстави. И тогава азъ ще бѫдѫ първиятъ, който ще гласувамъ 2—3 милиона, за да сформируваме нѣщо. Но сега, когато съмъ дълбоко убѣденъ, че тия пари ще отидѫтъ въ вагабонтскитѣ и гешевтарскитѣ джобове на разни прѣдприемачи, ортаци, сѫщо и въ джобоветѣ на разни лица, азъ не ще гласувамъ тия пари за джоботѣ на тия спекуланти.

Г-да прѣдставители! Ако е цѣлта да се удовлетвори нѣкакъвъ луксъ, ако е цѣлта да ходимъ и да се расхождаме съ флотилията, ако е цѣлта да се удовлетворѫтъ нѣкои прищевки, азъ мисльѫ не е сега моментътъ. Не е сега моментътъ, когато и тоя бюджетъ отъ 92 мил. лева нѣма отъ гдѣ да го попълнимъ. А знаете ли, колко става сега бюджета съ тоя кредитъ, който се иска?—Става 102 мил. лева. До 18-й Май 1894 г. бюджетътъ възлизаше на такава сумма и именно противъ него г-нъ Гешовъ, сега Министръ на Финансиитѣ, написа извѣстната, знаменитата статия за брашняния човалъ. Всички виждате кждѣ ще отидемъ съ тоя бюджетъ. Ако бѣше тукъ г-нъ Министрътъ на Финансиитѣ вѣрвамъ, че не можеше да отговори на запитванията, които щѣхѫ да му се отправѫтъ. Навѣрно г-нъ Министрътъ на Финансиитѣ не е далъ съгласието си за искането на

такъвъ кредитъ, защото никога не могѫ си помисли, че той може да се съгласи, че е възможно, тия 10 мил. лева да могѫтъ да се покриѫтъ отъ продажбата на маломѣрни държавни земи. Колко приходъ има отъ продажбата на тия земи? Бивалъ ли е случай да постѫпѫтъ повече отъ 40.000 лева? — Не. Това е най-голѣмата сумма. А вие искате да попълните една сумма отъ 10 мил. лева, чрѣзъ такъвъ единъ приходъ. Това не е ли явно заблуждение, това не е ли хвърляние прахъ въ очитѣ на народното прѣдставителство? Трѣбва ли да вѣрваме, че Законътъ за отчетностьта по бюджета е спазенъ, щомъ като г-нъ Военниятъ Министръ е указалъ источника, отъ който може да се покрие суммата 10 мил. лева? Г-нъ Военниятъ Министръ е мислилъ — право или криво, това е негова работа — че ще може да се покрие кредитътъ отъ продажбата на маломѣрнитѣ земи, но за мене е ясно, че това мнѣние е погрѣшно и че суммата не ще може да се покрие. Азъ не могѫ да мисльѫ, че г-нъ Военниятъ Министръ вѣрва, да се покрие тая сумма отъ продажбата на маломѣрнитѣ мѣста. Още по куриозно е, че ще се покрива суммата и отъ икономиитѣ на бюджета за 1896 и слѣдующитѣ години. Какъ, г-да прѣдставители, вие вѣрвате, че въ бюджета за 1896 г., който се балансира на 92 мил., ще могѫтъ да се направѫтъ икономии? (Гласове: Непрѣмѣнно!) Азъ ще бѫда първиятъ, който ще ржкоплѣщѫ на г-на Военния Министъръ и на г-на Министра на Финансиитѣ, ако могѫтъ да направѫтъ не 10 милиона лева икономия въ бюджета за 1896 г., а само единъ милионъ. Едва ли ще могѫтъ да направѫтъ икономия отъ 100,000 лева. Вие знаете, че слѣдъ като балансирахме бюджета, ние гласувахме сумми за пенсии, гласувахме помощи, които не влизатъ въ бюджета; съ една рѣчь гласувахме сумми приблизително $1^1/_2$ милионъ лева вънъ отъ бюджета, гласувахме разни Сѫботашни прошения и разни свѣрхсмѣтни кредити. Свѣрхъ всичко това, единъ бюджетъ отъ 92 милиона, ще може ли като се удовлетворѫтъ всичкитѣ нужди на държавата, да даде икономия отъ 10 милиона лева? Съгласете се, г-да, че това е ирония; съгласете се, че е немислимо, който и да е Министръ на Финансиитѣ да направи икономия 10 милиона лева, въ такъвъ бюджетъ отъ 90 милиона лева. Това значи да прѣдвиждаме расходи 90 милиона лева, а въ сѫщность да бѫдѫтъ 80 милиона. Такава разлика вѣрвамъ, че самъ г-нъ Гешовъ, който е добъръ икономисти нѣма да направи. Това е немислимо. Но по-куриозното е, че сѫщата икономия ще слѣдва и отъ слѣдующитѣ бюджети. Нима ние можемъ да вържемъ ржцѣтѣ на бѫдѫщитѣ законодатели за слѣдующитѣ бюджети? Ние гласуваме заеми и съ тѣхъ можемъ да вържемъ ржцѣтѣ на бѫдѫщитѣ поколения, но съ бюджети не можемъ, защото, не знаемъ въ какво положение ще бѫде нашата страна; не знаемъ да ли утрѣ ще бѫдемъ заставени да гласуваме дефицити по отношение на всички кредити. Какъ ще можемъ да гласуваме сумми за слѣдующитѣ бюджети, когато не знаемъ какво може да стане? Може ли отъ сега да се каже, каква ще бѫде икономията за 1897 г., когато не знаемъ обстоятелствата, които ще съпровождатъ нашата политика? Слѣдователно, това е само думи, за да се испълни буквата на закона, като се каже, че тия 10 милиона лева ще се покриѫтъ отъ бѫдѫщи въображаеми икономии. Ако, г-да прѣдставители, въ бѫдѫщитѣ бюджети ще въведете тия икономии, азъ съмъ готовъ да ржкоплѣщѫ на г-на Министра на Финансиитѣ. Но той е вече тукъ и още сега може да каже, че космитѣ му се свиватъ както и лани, когато трѣбваше да се уравновѣси бюджета. Вчера гласувахме 316.000 л. за кръщението. Ще гласуваме нѣщо и за други работи, защото виждаме какъ се развиватъ работитѣ. Г-нъ Министрътъ на Финансиитѣ съ тая данъчна система, която не може да се развие и подобри, за да искаме още данъкъ отъ населението, вѣрвамъ, че ще бѫде първиятъ, който ще каже: или ми приемете оставката, или приемете бюджетътъ, който могѫ азъ да балансирамъ. Като е така, нѣма съмнѣние, че такива икономии отъ бѫдѫщитѣ бюджети и отъ продажбата на маломѣрни мѣста, не може да бѫде и дума, че иматъ значение, понеже азъ считамъ, че испълнението на Закона за отчетностьта по бюджета не се удовлетворява, за това, защото въ тоя законъ е казано, да се укажѫтъ реалнитѣ источници, отъ които ще се покрие тоя кредитъ. Разве считате вие реални источници приходитѣ отъ продажбата на маломѣрни мѣста и икономиитѣ отъ бѫдѫщи бюджети? Фиктивна е още бѫдѫщата икономия. Това не сѫ реални источници. Вѣрвамъ съ това г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи.

Другъ е въпросътъ, ако г-нъ Военниятъ Министръ каже: искамъ отъ васъ 10 милиона лева за всѣка случайность, които да бѫдѫтъ на расположението на Военното Министерство въ случай на нужда. Въ всички държави военнитѣ министерства иматъ на расположение единъ кредитъ; прѣдоставя се право на правителството да сключи било заемъ, или да има готови пари за въ случай на необходимость. Прѣдставете си единъ 2-й Ноември 1885 год., когато държавата се намира въ невъзможность да не отговори на една обявена война и за такива случаи, всички държави прѣдвиждатъ извѣстни сумми готови, за да се отговори на врѣме, до като се свика Камарата, да се произнесе за нуждитѣ на държавата. Но тукъ работата не е така. Тукъ се искатъ сумми за обикновенни расходи, а обикновенни расходи, когато се правѫтъ за обикновенни нужди, ние народнитѣ прѣдставители имаме право да искаме точна смѣтка отъ г-на Министра. Г-нъ Военниятъ Министръ иска кредитъ за купуване на пушки, топове и пр. Но г-нъ Министрътъ не се съгласява, че тия работи се искатъ за допълнение на въоржението, т. е. за допълнение на обикновенната норма на нашитѣ въоржени сили. Добрѣ. За да знаемъ ние въ какво положение се намиратъ нашитѣ въоржени сили, за да знаемъ да ли има нужда отъ тоя кредитъ $8^1/_2$ милиона, нѣма съмнѣние, че като се касае за обикновенни расходи, а не за извънредни, ние имаме право да искаме отъ г-на Военния Министъръ да ни даде обяснения. Така сѫщо имаме право да искаме да знаемъ: да ли това въоржение, което имаме днесь, е достатъчно, защото сме длъжни да знаемъ, може ли то да испълни прѣдназначението си. Ето защо, колкото се касае до суммата 1,380.000 лева по отношение на флотилията,

вѣрвамъ, че г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи да не се харчи и да не иска ауторизация, защото и той е убѣденъ, че нѣма да хване мѣсто.

Колкото за $8\frac{1}{2}$ милиона лева: за артиллерия, ржчно оржжие, огнестрѣлни припаси, снаряжение, конье, инжинерно и санитарно имущество и фортификационни постройки, нека ми позволи г-нъ Военниятъ Министръ да кажж, че така, както се искатъ тия суммы, не може да се гласуватъ. Какво прѣчеше на г-на Военния Министръ да прѣдстави единъ проектъ съ всичкитѣ обяснения и да иска 50 милиона лева за артиллерия, оржжие, снаряжение и пр., нищо не имѣющи общо съ обикновеннитѣ расходи? Ако имаме пълно довѣрие у г-на Министра, че нѣма да тури паритѣ въ джоба си, ще му ги отпуснемъ; но като народни прѣдставители, длъжни сме да знаемъ, за да можемъ да дадемъ отчетъ на нашитѣ избиратели, какво сме гласували. Защото и ние не можемъ да кажемъ: понеже имаме пълна вѣра у г-на Военния Министръ, въ неговата вѣщина, въ неговото безкористие, въ неговата лоялность, ние му даваме $8\frac{1}{2}$ милиона лева. Нашитѣ избиратели, цѣлиятъ Български народъ и нашата журналистика иматъ право да ни заплюжтъ, защото никждѣ не се даватъ кредити само на довѣрие, безотчетно и не съобразно съ нуждитѣ на страната. За туй, азъ съмъ противъ тоя кредитъ, защото въ Конституцията е казано, че ни единъ сантимъ повече не може да се наложи на населението безъ знанието на Нар. Събрание. Ето защо, азъ мислж, че имаме пълно право да искаме точни обяснения отъ г-нъ Военния Министръ за необходимостьта на тоя кредитъ отъ $8\frac{1}{2}$ милиона лева.

Едно нѣщо още, на което искамъ да обърнж вниманието на г-на Военния Министръ и на Нар. Събрание, е, послѣднята нужда, която се иска да се удовлетвори, именно фортификационнитѣ постройки. Г-да прѣдставители! Ние сме почнжли, както всички да се охраняваме чрѣзъ фортификационни постройки, врѣменни или полуврѣменни, още въ 1891 година. Отъ тогава до сега, г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи, че сме похарчили масса пари и не десятки хиляди, но милиони сж похарчени. Г-нъ Военниятъ Министръ не е да не знае, че даже въ старата епоха, намѣри се единъ народенъ прѣдставитель, запасенъ офицеръ, който запита тогавашния Воененъ Министръ: кждѣ отиватъ милионитѣ левове за циментъ, кждѣ отива тоя циментъ, когато ние го виждаме да се търкаля по земята. Г-нъ Военниятъ Министръ Савковъ, който сега е помежду насъ, отговори, че не може да даде обяснения по тоя начинъ. Съобразно съ Конституцията, каза той, азъ ще дамъ обяснения, като поиска да се освободи Камарата отъ посѣтители. Естественно, че той не е могълъ да дава обяснения за нашата фортификационна охрана, като е нѣмалъ възможность другояче да се съобрази съ всичкитѣ условия. Тоя упрѣкъ не може да се направи намъ, защото ние поискахме да се изпразднжтъ галериитѣ и г-нъ Министрътъ се съгласи, но Нар. Събрание не даде съгласието си. Понеже г-нъ Министрътъ се съгласи да се говори публично, то и азъ ще говорж така.

Фортификационнитѣ постройки, г-да прѣдставители, расходитѣ по тия постройки, отдавна сж прѣдметъ на разискване въ нашата журналистика. Тя твърдѣ справедливо и твърдѣ патриотично постжпва, като отива да пише само за тия работи, които могжтъ да бжджтъ турени на публичность. Тя прикрива държавнитѣ интереси, не отива да съобщава ония работи, които е нуждно да се крижтъ и които сж полезни за непріятелитѣ ни, а опасни за насъ. Но ако прослѣдимъ и това, което е написано въ нашата пресса, по отношение на тия работи, които могжтъ да получжтъ гласность, и то е много, за да откажемъ да гласуваме кредитътъ на г-на Министра за фортификационни постройки. Г-нъ Военниятъ Министръ нѣма да откаже, че нашата фортификационна линия се укрѣпява по начинъ твърдѣ нецѣлесъобразенъ и твърдѣ неотговарящъ на финансовитѣ способности на страната; защото има на много мѣста харчени пари и правени распорѣждания, които сж явно въ ущърбъ на държавнитѣ интереси.

Не могж да не бждж по-откровенъ, за да обнаружж нѣкои работи, за които г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи, ако и да не сж станжли въ негово врѣме, но по-напрѣдъ, че и той и ние не искаме да ставатъ и за напрѣдъ такива работи. Какво е това единъ пжть да се направжтъ укрѣпления на нѣкои мѣста, а послѣ да се растуржтъ? Нѣма съмнѣние, че ние имаме право да искаме да се обясни това нѣщо. Започнжти били, г-да прѣдставители, да се правжтъ на нѣкои мѣста укрѣпления и били доста изкопани, но като се видѣло отъ нѣкои, види се, по-учени инжинери, че има други нѣкои мѣста по-сгодни за тая цѣль, рѣшено било първитѣ да се изравнжтъ, а другитѣ да се изкопажтъ и насипжтъ. Всичко това костува на държавата съ милиони и понеже има нѣкои работи, които се обнаружихж чрѣзъ печата, въ който се писа, че има дадена една сумма отъ 2,000.000 лева за циментъ, който не е годенъ за нищо, то азъ ще говорж.

Министръ Полковникъ Рачо Петровъ: Колко милиона казахте, г-нъ Такевъ?

Михаилъ Такевъ: Два милиона.

Министръ Полковникъ Рачо Петровъ: Много смѣшно, защото до сега сж дадени 2,000.000 л. за всички укрѣпления.

Михаилъ Такевъ: (Продължава.) Но въ всѣки случай, това е писано въ вѣстницитѣ и тия факти сж дали възможность да се заведжтъ углавни процеси въ сждилищата. Г-нъ Военниятъ Министръ знае, че има заведени углавни процеси за наклѣветявание самаго него и тия г-да, които иматъ за назначение да ржководжтъ работитѣ по укрѣпленията. Всички командировки, всички пжтни и дневни пари, които сж похарчени за тая цѣль, съ една рѣчь, само тѣ сж били достатъчни, за да се построи едно укрѣпление, само пжтнитѣ и дневнитѣ пари сж били достатъчни за направата на укрѣплението, което е било построено и послѣ разрушено, понеже го намѣрили за не на мѣстото си. Азъ не знаж да ли е вѣрно това или не, но г-нъ Военниятъ Министръ е тукъ и вѣрвамъ, че той ще може да ни даде по-точно освѣтление по тая работа. И за това азъ ще му ржкоплещж; но поне за сега, колкото се касае за тия факти, които ми сж извѣстни, не могж да не кажж, че укрѣпленията не служжтъ за нищо друго, освѣнъ за печеление на пжтни

и на дневни пари. Като е така, азъ нѣма да гласувамъ и за тая сума.

Г-да прѣдставители! Слѣдъ туй слѣдва „санитарно имущество, конье, снаряжение“ и пр.

Да се спремъ сега на коньетѣ.

Въ тазгодишния бюджетъ ние прѣдвидѣхме една сума отъ 200.000 лева за купуване на конье. Ако г-нъ Военниятъ Министръ бѣше намѣрилъ за необходимо, че трѣбва да се ремонтиратъ всичкитѣ наши артилерийски и кавалерийски конье, нѣма съмнѣние, че той щѣше да прѣдложи тая сума въ бюджета. На мѣсто 200.000 лева, щѣше да поиска 500.000 лева. Какъ тогава г-нъ Министрътъ не съзна нуждата отъ ремонтирането на конье, а сега въ надвечерието при закриване на сесснята се почувствува тая нужда и иска увеличението на тоя кредитъ? Азъ не могж да се съгласиж, защото, когато се пише единъ бюджетъ, г-да прѣдставители, той се обсѫжда цѣла година, той се пише слѣдъ като се вземе съгласието на Министерския Съвѣтъ, слѣдъ като се вземѫтъ прѣдъ видъ всичкитѣ условия и споредъ нуждитѣ, които сѫ се указали тая година, г-нъ Министрътъ въ съгласие съ всичкитѣ служащи, които сѫ около него и които сѫ назначени да редактиратъ бюджета, го редактира така, като и указва на всички нуждни прѣдмети. Г-нъ Военниятъ Министръ, г-да прѣдставитвли, когато се разискваше военниятъ бюджетъ, каза така: гласувайте бюджета както е прѣдставенъ и нито единъ сантимъ свърхсмѣтенъ кредитъ нѣма да искамъ. Той и миналата година каза, че нѣма да иска свърхсмѣтенъ кредитъ и не иска, така щото устоя на думата си. Заради това, и тая година азъ бѣхъ наклоненъ да вѣрвамъ, че той ще се съгласи да си остане така, както е приетъ бюджета, и то до като сѫществува тоя Законъ за организацията на нашата армия, та да не се искатъ свърхсмѣтни кредити; защото иначе ние може да имаме малъкъ бюджетъ, фиктивенъ въ сѫщность, а пъкъ съ свърхсмѣтнитѣ кредити да го направимъ невъзможенъ. Ние трѣбва да знаемъ, че като гласуваме една сума, само тя ще бѫде похарчена, защото само тогава може да държимъ балансъ на бюджета, а иначе не. За туй азъ казвамъ, че г-нъ Военниятъ Министръ бѣше правъ като искаше да се гласува оня бюджетъ, съ условие да не го намаляваме, но и съ условие да не иска свърхсмѣтни кредити. Но той какво направи сега? — Слѣдъ като му гласувахме бюджета, той иде и казва: дайте ми още 8,500.000 лева свърхсмѣтенъ кредитъ. Г-нъ Военниятъ Министръ трѣбва да се съгласи съ мене, че това не е до толкова парламентарно, защото когато се иска единъ кредитъ и когато се обусловлюва само съ едно условие, не може да се каже друго, освѣнъ, че той или тогава е билъ непрѣдвидливъ, или сега. Слѣдователно, отъ тая точка зрѣние, не може да бѫде и дума, че кредитъ за конье не може да се иска сега.

Дохождамъ до ржчното оржжие, огнестрѣлнитѣ припаси снаряжения и пр. Всичкитѣ тия работи, г-да прѣдставители, ржчни оржжия, купувание снаряжения, топове и т. н., сѫ толкози растѣгаеми, щото никога не може да има никаква юзда въ ржцѣтѣ на почитаемото Министерство; защото, кждѣ ще бѫде края на купуването на тия топове, бомби, гранати, шарпнели, пушки, сабли и не знаж още какво? Дайте да знаемъ кждѣ е границата, до кога ще продължаваме и до кждѣ ще отидемъ. Ние знаемъ, че до тамъ може да отидемъ, до гдѣто може да позволятъ нашитѣ податни и икономически способности, до гдѣто може нашиятъ гражданинъ да носи данъкъ. Ако г-нъ Военниятъ Министръ вѣрва, че Българскиятъ народъ може да носи повече отъ това, което сега му е турнжто, съгласенъ съмъ да гласуваме тая сума. Азъ вѣрвамъ, че за Военното Министерство, за армията, за държавната охрана и за интереситѣ на нашата армия, по-добрѣ е, да имаме 5,000.000 пушки и безбройно число патрони, да имаме 500 оржжия, 1,000.000 кола обозъ и т. н. Вѣрвамъ, че всичко това е много добро нѣщо, но г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи, че аслж и теорията на военното искуство казва, че военната способность на една държава не се измѣрва само по численността на хората, които може да даде, ами и по тия податни сили, съ които може да разполага, за да се поддържа. Можемъ ли ние да туримъ на България единъ или два милионна армия? — Естественно е, че не. Защото вие знаете, че стрѣмлението на нашето Военно Министерство е да се постигне оная идеална система, която иска народътъ въ всѣка държава да има оржжие и цѣлиятъ народъ да бѫде солдатинъ. Всички ние утрѣ, когато пукне пушка да бѫдемъ устроени и задружно да вземемъ пушки и да пазимъ своето огнище. Но това ще направимъ до толкова, до колкото разполагаме съ пари. Защото не е достатъчно само да нарамимъ пушката, но трѣбва да имаме съ какво да се напълни, па и човѣцитѣ да бѫджтъ облѣчени и нахранени. Ето защо и Русия, която има 120 милиона народъ, не може да въоржжи 15,000.000 души, защото не може да ги издържа, макаръ че може да събере и 20,000.000 солдати. Заради това, не може да бѫде и дума, че г-нъ Военниятъ Министръ, като ни прѣдстави бюджета, трѣбваше да ни убѣди, че дѣйствително Българскиятъ народъ притѣжава повече податни сили и че може да носи такъвъ товаръ.

Г-да прѣдставители! Сега е моментътъ, когато ние— понеже не се съмнѣваме, че тоя кредитъ ще се гласува, тъй като почитаемото болшинство, можеби е наклонно да вѣрва, че се има такава нужда отъ тоя кредитъ — да обърнемъ вниманието на г-на Военния Министръ върху начина на расходването на тия кредити. Макаръ, че не е тукъ моментътъ, но понеже ще се гласува тоя кредитъ и понеже сега се искатъ тия суми, то да помолимъ г-на Военния Министръ да се не повтарятъ историитѣ, които сѫ ставали по-прѣди. Г-нъ Военниятъ Министръ не е да не знае историята съ колята на г-на Басмаджиева. Докладътъ на Върховната Смѣтна Палата, г-да прѣдставители, е тукъ, който може би, нѣма скоро да види бѣлъ день въ тая Камара; но идущата година ще дойдж да ви убѣдж съ оффициални данни, че тамъ има нѣкои злоупотрѣбления. Върховната Смѣтна Палата казва въ своя си докладъ: съставя се комисия за да прѣгледа колята, обаче, тя не ги приела нѣколко пѫти, но като се съставила четвърти или пети пѫть комисия, тя ги приела. Това, споредъ Палатата,

било беззаконие. Ако искате да видите по какъвъ начинъ сж приели членоветѣ на тая коммисия колята, четете доклада на Върховната Смѣтна Палата и ще видите. Е добрѣ; азъ ще помолж г-на Военния Министръ, да обърне особенно внимание на тия коммисии, да не отиват да прахосватъ паритѣ така; защото, тия коммисии на Военното Министерство костуватъ не само неговия престижъ, но още и парата на даноплатцитѣ. Може-би г-нъ Басмаджиевъ — нѣмамъ нищо противъ него, той е човѣкъ търговецъ, който иска да спечели 5 пари — ще иска да прокарва това, което е въ неговъ интересъ; но Министерството, което е турено на чело на управлението на войската, което е тоже отъ срѣдата на Българския народъ, трѣбва да се загрижи да гледа съ повече вѣщо око ония интереси на България, отъ колкото ония на прѣдприемача Басмаджиева, или кой ще да бжде другъ прѣдприемачъ. Прѣдприемачътъ въ такъвъ случай нѣма да се докачи, като знае, че това Министерство е задлъжено да отговаря за интереситѣ на България. Ето защо, като имаме оффициални данни на ржцѣ за неправилно изразходване на суми, позволявамъ си да се съмнѣвамъ, че е имало по-голѣми нередовности отъ тия, които е констатирала Палатата по тия коля.

И така, г-да прѣдставители, не може да бжде и дума, че отъ всичкитѣ тия точки на зрѣние, ние не можемъ да гласуваме тоя кредитъ. Не можемъ да гласуваме тия пари първо за това, защото нѣма отъ кждѣ да ги вземемъ; второ за това, защото ще отиджтъ тамъ, гдѣто нѣма да принесжтъ полза; трето за това, защото, което се имаше за необходимо, гласува хмеза него суми въ бюджета на Военното Министерство; и четвърто, не можемъ да ги гласуваме още отъ една точка зрѣние, а именно за това, че на нашия небосклонъ заблѣщува една — както е казано — високопоставена сияюща звѣзда на Истокъ, на която ние всинца расчитваме. Азъ бѣхъ първъ, който, минжлата година отъ тая трибуна, когато отговаряхъ на г-на Сакжзова за искането да държимъ западната политика, казахъ, че не е възможно сега да водимъ западна политика съ тоя съюзъ, който расчита не на нашитѣ черни очи, а на нашитѣ 300.000 щика. И така, не можемъ съ Западъ да водимъ политика и да намалимъ нашата армия. Едно отъ двѣтѣ. Или трѣбва да продължаваме западната политика и да държимъ 300.000 щика, или трѣбва да напуснемъ западната политика и да намалимъ армията. Защото, г-да прѣдставители, вѣрвамъ не е секретъ, че макаръ и да не знаемъ ние, че е имало военна конвенция, испразднувани сж нѣкои мѣста таинственно за въ случай на война. Вѣрвамъ, че г-нъ Военнията Министръ знае, че по едно врѣме се бѣше испразднувала Видинската крѣпость. Но това ни дава право да вѣрваме, че всичко това се прави съ задня цѣль. Една крѣпость, която никога не е испразднувана, да ж испразднуваме сега, съ цѣль да даваме възможность на една друга държава, въ даденъ случай, да окупира тая крѣпость, това е повече отъ възмутително. Казвамъ, че или едното или другото ще трѣбва да поддържаме. Като обусловлювахме нашия воененъ бюджетъ съ нашата външна политика — защото всички, които се кръстехме съ титула руссофили, сме поддържали и поддържаме, че ние ще можемъ да заживѣемъ възможенъ единъ политически животъ, само когато подобримъ отношенията си съ Русия — като казвахме, че трѣбва да водимъ руссофилска политика, трѣбва да се разбира, че ще да водимъ приятелство съ Русия; защото, тогава бѣше г-нъ Военнията Министръ, който казваше: недѣйте иска намаление на военния бюджетъ, понеже виждате положението на страната, въ което се намира сега. Азъ вѣрзамъ, че минжлата година положението бѣше шаткаво, но сега не е такова, когато имаме перспектива за уреждание на нашето международно положение; когато сме поддържали и поддържаме, че се надѣемъ на нашитѣ собствени сили да можемъ да изнесемъ една война или да вземемъ участие въ една обще-европейска война. Това го говорж за това, защото сега е врѣмето, когато се иска да се гласува кредитъ за военно снаряжение, тогава, когато минжлата година ние обусловлювахме нашитѣ военни сили, нашия воененъ бюджетъ съ новата външна политика. Сега е моментътъ да кажемъ: г-да, понеже ние вече имаме основание да вѣрваме, че нашата външна политика взима онова направление, което трѣбваше да вземе, по нашето дълбоко убѣждение, прѣди и послѣ 18-й Май, и понеже ние вече можемъ да расчитаме на поддържката на оная велика сила, която се е застжпвала до сега за нашитѣ интереси и нѣма съмнѣние ще се застжпва и за напрѣдъ, то нѣма защо да искаме сега да увеличаваме военния бюджетъ, да гласуваме 8 или 10,000.000 лева; защото съгласете се съ мене, че който ще да бжде, ще има право да каже: да, сега, когато вие видѣхте, че можете да расчитате на тая сила, за която ратувахте, да имате помирение, да влѣзете въ добри отношения, защо вие, които ратувахте да се урегулира вашето външно положение, сега именно искате да увеличите вашитѣ въоржени сили, сега да натоварите вашия воененъ бюджетъ съ нови 10,000.000 лева? Съгласете се, г-да прѣдставители, съ мене: какъ ще се явимъ прѣдъ нашитѣ избиратели, какъ ще излѣземъ отъ тая ограда и какъ ще посрѣщаме общественното мнѣние, когато ще ни се възразява така? Вие, г-да прѣдставители, всѣкога сте държали за едно: да можемъ да уредимъ нашето положение, да уредимъ нашитѣ отношения. Уредихме нашитѣ отношения, но уредихме ли, намалихме ли нашия бюджетъ? Ами кога ще намалимъ нашия бюджетъ? На ли всѣкога казвахме, че не може да се намали бюджетътъ, до гдѣто сме въ това ненормално положение? Е добрѣ; понеже сега вече отиваме въ тоя пжть, въ нормалния пжть, молж г-на Военния Министръ, поне за сега да не ни отегчава съ подписването на още една смъртна присжда. Защото, забѣлѣжете добрѣ, г-да прѣдставители, че ние се намираме въ такова едно безисходно икономическо положение, щото хората съ депутации дохождатъ да молжтъ г-на Министра на Финансинтѣ да отмѣни Закона за патентитѣ, да отмѣни Закона за поземелния налогъ и всички други законоположения за даждията, които е не мислимо да се носжтъ. Г-нъ Министрътъ на Финансинтѣ всѣки день има депутации, а и сега има депутация отъ провинцията, която казва, че е не мислимо да плащатъ

такива дажди, като казва, че нѣма отъ гдѣ. Човѣкъ, който вади 150 л., вѣрвайте, за Бога, въ годината плаща 90 л. патентъ. Ето тукъ е дошълъ Куртъ-Бунарския кметъ. Той казва, че на една воденица, която донася приходъ 150 л. годишно, пада й се 60 лева данъкъ. Една тепавица, която дава 60—70 л. годишенъ приходъ, плаща 40 л. патентъ. Това сж факти, които вие ще видите и ще чуете, па ги знаете по-добрѣ и отъ мене, защото и вие сжщо така сте избрани отъ тоя народъ, който не може да носи тия данъци. Е добрѣ; какъ ще посрѣщне това общественното мнѣние? Ние, които възставахме противъ всѣко увеличение на бюджета, ние, които считахме, че е пропасть тая финансова политика на бившия президентъ-министръ, който искаше постоянно увеличение на бюджета, когато ние сега имаме 92 милиона и $8\frac{1}{2}$ ставатъ близо 101,000.000 лева и 2,000.000 л. още неизразходвани ставатъ 103,000.000 л.? Какъ ще гласуваме ние 103,000.000 лева? (Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Молж, не дѣйте се отстранява отъ въпросътъ. — Атанасъ Краевъ: Ние ви слушахме $1\frac{1}{2}$ часъ за пенсията на Владоса!)

Г-да прѣдставители! Ако ние, въ изключение на всѣка друга държава, можахме да създадемъ у насъ едни такива политически течения, които не сж съобразни нито съ здравия разумъ, нито съ каквито обичате политически и икономически възгрѣния, въ нашата страна да водимъ русофобска или русофилска политика; ако у насъ бѣхж се създали двѣ такива течения и всѣко течение експлоатираше съ онова, отъ което народа го боли, че ще правимъ помирение и пр., то ние всички поддържахме, че съ помирението ще намалимъ данъка, данъка и пакъ данъка. Какво ще направимъ ние сега съ това прѣдложение? Вѣрвамъ, че има нужда г-нъ Военниятъ Министръ и допускамъ на минута, че има нужда отъ тия кредити. Но сега ли е врѣмето да се попълнява съ въоржжение армията, когато нашиятъ селянинъ не може да намѣри единъ залжкъ хлѣбъ? Не може ли да потърпимъ една година още? — Вѣрвамъ ще се съгласите съ мень, че може. Ако може, то чакайте да видимъ какъ ще се развиятъ политическитѣ събития, какъ ще се развие нашето икономическо положение вжтрѣшно, какъ ще тръгне нашата търговия, нашиятъ вносъ и износъ и тогава да гласуваме нѣщо. Но сега, когато отъ всички страни се чуватъ само криза и бѣдность, когато тукъ единъ пароденъ прѣдставитель подхвърли хлѣбъ, който да ви е грѣхъ да го гледате, азъ мислж, че е грѣхота и срамота да гласуваме такава една сумма. Отъ тая чисто икономическа точка зрѣние, г-да прѣдставители, вѣрвамъ, че и самъ г-нъ Военниятъ Министръ ще се съгласи да се не гласуватъ нови кредити. Може би да сж необходими, но не сж политични и не сж съгласни съ податната способность на нашата държава.

Ето защо, г-да прѣдставители, безъ да ви отегчавамъ повече, азъ на първо мѣсто молж г-на Военния Министръ, да се съгласи съ мене, сега въ надвечерието на закриването сесиията да не внася такъвъ законопроектъ, защото това е въ ущърбъ на престижа му и защото, г-да прѣдставители, единъ Воененъ Министръ, който въ надвечерието на закриването сесиията прѣдлага единъ законопроектъ за кредитъ отъ 8—10,000.000 лева, нека се съгласи съ мене, че не е до тамъ политично, не е достолѣпно. Нека се съгласи г-нъ Военниятъ Министръ, че тоя законопроектъ трѣбва да се обсжда 5 дена поне. Трѣбва даже 10 дена да го обсждимъ и да видимъ да ли е необходимъ тоя кредитъ и тогава да го гласуваме, а не сега, когато ние дѣйствително се намираме подъ едно опоение, не сега когато нѣмаме врѣме да го обсждимъ. Ние, г-да прѣдставители, възставахме противъ разни закончета на пр. за филоксерата и други да се пращатъ въ комисиитѣ и тѣ да ги разглеждатъ и да видятъ до колко сж цѣлесъобразни и приемливи. И ако за такива закончета, които нищо не струватъ на държавата, искахме да се пращатъ въ комисиитѣ да се обсждатъ добрѣ, да дойджтъ послѣ тукъ, да се гласуватъ на второ и трето четение, съгласете се съ мене, че сега, когато утрѣ се закрива Камарата — защото утрѣ засѣдание нѣма да има, тъй като, на вѣрно, слѣдъ обѣдъ ще има посрѣщание, други день тоже ще има посрѣщание, по-други день ще има кърщение и т. н. — имаме ли възможность да се разгледа и гласува такъвъ единъ законопроектъ? Отъ тая точка зрѣние, не е достолѣпно по отношение на г-на Военния Министръ да прѣдлага сега такъвъ законопроектъ. Ние нѣмаме възможность да гласуваме en connaissance de cause; ние не знаемъ работата и не можемъ да гласуваме. Сжщо така не достолѣпно е още и за почитаемото Министерство въ такъвъ единъ психологически моментъ да ни взима 10,000.000 лева, разбира се, не за своя джобъ, но за военни потрѣби, които то счита за необходими, а ние ги считаме за не необходими.

За това, г-да прѣдставители, азъ прѣди всичко, молж г-на Военния Министръ, да остави тоя проектъ за до година, когато, може би, ще гласуваме по-голѣмъ даже кредитъ. Послѣ, молж и почитаемото Нар. Събрание, да се съгласи да се отхвърли за сега тоя проектъ, ако г-нъ Военниятъ Министръ не се съгласи да го отложи за идущата година, а прѣзъ годината ние ще имаме възможность да изучимъ въпроса и тогава може би съ ржкоплѣскание ще го гласуваме, ако г-нъ Министрътъ докаже, че дѣйствително такъвъ кредитъ е нуженъ за запазване външната и вжтрѣшната независимость на нашата държава.

Министръ Полковникъ Рачо Петровъ: Азъ съжалявамъ, г-да прѣдставители, че не могж да удовлетворя желанието на г-на Такева, защото събитията не се развиватъ по наша добра или лоша воля, а се развиватъ по единъ естественъ пжть. Ако можехме да прѣдполагаме, че ние нѣма да имаме нужда отъ нашата армия, отъ нашата въоржжена сила, то нѣмаше защо да ж държимъ. Ако можехме да развиемъ нашата армия въ момента, когато ще има нужда отъ нея; ако можехме да проявимъ нашата сила само тогава когато дѣйствително има нужда отъ нея, а въ обикновенно врѣме да ж нѣма никакъ — тогава нѣмаше нищо по-добро отъ това, тогава нѣмаше никаква нужда отъ воененъ бюджетъ, нѣмаше нужда отъ събиране на толкова млади сили въ редоветѣ на войската, отниманието на тѣхното врѣме и трудъ, които можехж да употрѣбжтъ много

по-полезно въ кѫщитѣ си. За голѣмо съжаление, г-нъ Такевъ, не зависи отъ насъ и не можемъ да знаемъ какъ ще се развиятъ събитията по-нататъкъ, пъкъ нѣмаме и възможностьта, онова магическо свойство, ако щѣте, щото като махнемъ съ нашата ржка, всички сили материялни, интелектуални и морални, които може да развие Българскиятъ народъ, веднага да се развиятъ и да се проявятъ, за да може по тоя начинъ да се откажемъ отъ издържанието въ мирно врѣме на една въоржжена сила и отъ едни разноски, които сѫ тяжесть и непрѣмѣнно твърдѣ голѣма тяжесть за народа. Ето защо, хората, а заедно съ тѣхъ и ние сме принудени да подготвимъ тая сила още съ врѣме, за да можемъ въ даденъ моментъ, когато имаме нужда отъ нея, да ѫ развиемъ както трѣбва, като имаме приготвенъ личния съставъ и всички други материални срѣдства, които сѫ нуждни, да можемъ да проявимъ дѣйствително силата, която бихме били способни, и която би могла да се прояви. И ето защо, азъ бѣхъ принуденъ да внесѫ тоя законопроектъ въ Нар. Събрание и да искамъ отъ него непрѣмѣнно да разрѣши кредитъ, съ който ще могѫ да доставѫ не още всички срѣдства, но една малка часть, поне най-необходимата, щото въ едно кратко врѣме да можемъ дѣйствително да имаме една сила та да може, тия поне разноски, които харчимъ въ мирно врѣме, когато стане нужда, да даджтъ отъ себе си плодове, каквито трѣбва да се очакватъ, а не да се укажжтъ съвсѣмъ напразно харчени. За да имаме добра войска, не е достатъчно да имаме само хора. Ако не сѫ тѣ облѣчени, ако не сѫ обути, ако не сѫ снарядени, ако не имъ дадете оржжие, ако не имъ дадете сумки за патрони, ако не имъ дадете патрони и пр., по-добрѣ е да ги нѣмате. Защо ви сѫ войници само да яджтъ? Е добрѣ; азъ бихъ желалъ, кой и да е отъ г-да народнитѣ прѣдставители, да ми укаже на минжлото и да ми покаже съ данни отъ бюджетитѣ: колко срѣдства сѫ отпуснжти за снаряжение на армията? Отпускатъ ли се по бюджета достатъчно срѣдства за въоржжение и снаряжение и имаме ли такова?

Г-нъ Такевъ се прѣструва, като да не знае какво имаме и иска непрѣмѣнно да открияѫ прѣдъ цѣлъ свѣтъ, какво се намѣрва въ войската. Азъ не считамъ за нуждно да му давамъ такива обяснения, понеже, като знае какво имаме въ флотилията, защо да не знае, какво имаме въ артилерията и въ пѣхотата. Той знае, чини ми се, въоржжението, което ние имаме въ разнитѣ части, колко е приблизително, какво количество припаси имаме и достатъчни ли сѫ тѣ; защото и той разбира отъ военното дѣло, както и други нѣкои между васъ, за да знаѫтъ тия елементарни работи. Най-послѣ, той е служилъ въ артилерията, сега е запасенъ офицеръ и трѣбва да знае какво имаме, поне въ тоя родъ оржжие и да ли имаме нужда отъ нѣщо повече или не. Ето защо, азъ не могѫ да се откажѫ отъ искането на тоя кредитъ и то сега. Не могѫ да се откажѫ заради туй, защото не могѫ да прѣдвидѫ кога собственно ще имаме дѣйствителна нужда отъ армията. Не могѫ да се откажѫ отъ тоя кредитъ за туй, защото въ това врѣме, когато ще имаме нужда отъ снаряди, не можемъ да си ги намѣримъ тукъ, въ България. Почти всичко, съ исключение на твърдѣ малко отъ онова, което искаме да доставимъ за войската съ искания кредитъ, трѣбва да се доставя отъ вънъ. Азъ не съмъ кривъ, че въ България не е тъй силно развита индустрията, за да можемъ да си произвеждаме всичко, което е потрѣбно за войската, и да не бѫдемъ въ зависимость отъ други държави, зависимость, която ще бѫде гибелна въ извѣстенъ моментъ за живота на народа. Ако би имало възможность всичко това, което се иска сега, да се добие въ момента, когато ще имаме нужда отъ него, както и по-рано казахъ, азъ бихъ желалъ Нар. Събрание веднага да отхвърли законопроекта. Но за голѣмо съжаление, нека ми кажжтъ: гдѣ въ България можемъ да направимъ не единъ топъ, но единъ затворъ за тоя топъ? Нека ми кажжтъ: кѫдѣ въ България се правятъ снаряди, кѫдѣ се прави барутъ, който може да се употрѣби въ войската? Нека ми покажжтъ най-послѣ кои материяли за флотилията, които могжтъ да ѫ прѣвърнжтъ въ боево срѣдство, и които могжтъ да се доставятъ въ България? А между тѣмъ, въ тоя моментъ, когато ще имаме най-много нужда, може би, границитѣ на другитѣ държави ще бѫджтъ затворени за насъ. Отъ гдѣ тогава ще си ги доставимъ? За какво ще ни е тогава тая армия? Защо ще ѫ поддържаме, ако нѣмаме припаси, за да прояви своята сила, когато стане нуждна? Съ юмруци не ще можемъ да се биемъ, за голѣмо съжаление. Слѣдователно, виждате ясно, че ние трѣбва да приготвимъ съ врѣме тия припаси, защото въ страната не може да се намѣрятъ и направятъ.

Азъ дѣйствително не спомѣнжхъ въ законопроекта точно и опрѣдѣлено количеството на прѣдметитѣ, които трѣбва да купимъ; обаче, категорията на прѣдметитѣ съмъ опрѣдѣлилъ. Причината на това е, че купуването и доставянието имъ трѣбва да става съобразно съ важностьта и значението имъ, а така сѫщо и съ цѣлитѣ имъ — работи, които ще разрѣшава Министерскиятъ Съвѣтъ. Азъ опрѣдѣлихъ, че трѣбва да купимъ най-напрѣдъ артилерия. Г-нъ Такевъ знае много добрѣ съ какво е въоржжена нашата полева артилерия. Той знае много добрѣ колко оржжия имаме, и достатъчни ли сѫ тѣ. Азъ спомѣнжхъ още при разискването на бюджета, че за една армия, каквато е нашата, споредъ Закона за въоржженитѣ сили въ Княжеството и споредъ кадритѣ, които държимъ за въ военно врѣме, или за една мобилизация, ако приемемъ за мѣрка само дѣйствующата армия, то само развитието на постоянната армия ще трѣбва да ни даде 100—120 батальона войска, а съотвѣтствующето количество артилерия на такова едно количество пѣхота, като се смѣтатъ по 4 топа най-малко на хиляда души — такива сѫ послѣднитѣ заключения на науката — трѣбватъ ни отъ 400 до 480 оржжия полева артилерия. Азъ не говорѫ за артилерията на другитѣ категории войски. Всички вие знаете, колко полева артилерия е купена отъ съществуването на България до сега, и, слѣдователно, колко може да имаме, заедно съ онова, което е оставено отъ Русия, и не ще и дума, че сте съгласни съ мене, че ние нѣмаме толкова оржжия, колкото помѣнжхъ по-горѣ

Азъ не говоръ за нѣкои стари оржия, които сж останли съвършено негодни сега, негодни по система, по старото имъ устройство, и негодни, защото сж материяли стари, извѣхтѣли и исхабени. Пита се сега: длъженъ ли съмъ азъ, като посъ една отговорность прѣдъ Нар. Събрание, прѣдъ Българския народъ и прѣдъ Княза, длъженъ ли съмъ азъ да искамъ, непрѣмѣнно да искамъ, да се достави ако не всичкото нуждно количество артилерия, поне една часть отъ него? — Естественно е, че съмъ длъженъ, и колкото по-рано се иска и достави, толкова по-добрѣ; защото толкова по-голѣма възможность ние имаме да се считаме, че сме въоржжени, а, слѣдователно и че сме силни.

Същото нѣщо азъ ще трѣбва да признаж и за другитѣ части на въоржжението — за ржчното въоржжение. Азъ съмъ длъженъ да признаж, че ние нѣмаме достатъчно въоржжение за всички части и хора, които трѣбва да извадимъ въ случай на мобилизация по Закона за въоржженитѣ сили въ Княжеството. Една часть трѣбва да се допълни. Естественно е, че ако се купува оржжие, трѣбва да се вематъ и припаси. Казахъ ви, че въ страната не може да се направятъ и трѣбва да се купятъ отъ вънъ. Независимо отъ горнитѣ съображения, отъ нѣколко години насамъ не е прѣдвиждано въ бюджета отъ моитѣ прѣдшественници никаква сума за попълнение на изразходванитѣ снаряди за артилерията и за ржчнитѣ оржия, които отиватъ за обучението на войницитѣ. Като вземете въ внимание, че нашата послѣдня покупка на снаряди е била прѣди 5 години и че отъ тогава насамъ нищо не се е купувало, а всѣка година се е харчило, вие ще разберете подиръ това, имаме ли нужда отъ попълняването на тия снаряди или нѣмаме. Не съмъ азъ кривъ, че моитѣ прѣдшественници не сж прѣдвидѣли, или не сж могли да прѣдвидятъ въ бюджета сума за попълнението на тия снаряди; не съмъ азъ кривъ, че въ бюджета отъ нѣколко години насамъ не сж прѣдвиждани срѣдства за попълнението на изразходвания барутъ; не съмъ азъ кривъ, че при моитѣ прѣдшественници, когато станж до извѣстна степень реорганизуването на армията и прѣформирането на кавалерийскитѣ части, не е прѣдвидено въ бюджета сума, нито за единъ конь даже; не съмъ кривъ най-послѣ азъ, че въ продължение на нѣколко години, до сега въ бюджета не се е прѣдвиждало достатъчна сума за попълняване на естественнитѣ загуби въ конския съставъ, които загуби се явяватъ отъ остарѣване и други причини. Ето коя е причината, между прочемъ, която ме е накарала да искамъ сумми за попълнението на конския съставъ. Вие знаете много добрѣ, че съ приеманието Закона за устройството на въоржженитѣ сили въ Българското княжество, трѣбваше да сформируватъ 6 нови ескадрони, сотни, дивизионна кавалерия. Като приемемъ, че всѣка сотня трѣбва да има най-малко 120 коня, то за формирувание на тия сотни, което е още тогава извършено, трѣбваше да се прѣдвиди въ бюджета кредитъ за 720 коня, освѣнъ оня, за обикновенния ремонтъ на конетѣ въ войската. Срѣщо това, обаче, е било прѣдвидено за ремонтъ само 200.000 лева и формирувание на сотнитѣ е станжло за смѣтка на сжществувавшитѣ ескадрони, съставътъ на които, вмѣсто да бжде отъ 150 конье е достигнжлъ до 60—70 коня. Ще отидж по-нататъкъ и ще кажж, че съ кредита отъ 200.000 л. прѣдвижданъ въ бюджета, много пжти не е могло да се попълняватъ и естественнитѣ загуби, които се явяватъ въ конския съставъ. Даже нѣщо повече. Има години, когато и самиятъ кредитъ, прѣдвиденъ въ бюджета, не се е исхарчвалъ по разни причини — било по това, че сж се разваляли контрактитѣ, било по това, че не сж могли да се състоятъ покупкитѣ. Всичко това, въ течението на нѣколко години е докарало нашата кавалерия до тамъ, щото е дошла да има половинъ съставъ. Е тогава, за какво харчимъ милионитѣ за поддържанието на армията, ако не прѣдвидимъ сумми за попълнението на необходимитѣ припаси въ всичкитѣ нейни части, които тя трѣбва да има, за да прѣдставлява отъ себе си дѣйствителна боева сила?

Относително постройката на укрѣпленията, длъженъ съмъ да заявж на г-на Такева, че положително не е истина, че е могло да бжде купенъ за 2,000.000 лева цимента. Г-нъ Такевъ може да види въ минжлогодишнитѣ бюджети, че всичката сумма, отпусната за постройката на укрѣпления, не надминава $2\frac{1}{2}$ милиона лева, които въ никакъвъ случай, не могатъ да бждатъ употрѣбени за цимента. Не за 2,000.000 лева цимента, но за 500.000 л. не е купенъ. Г-нъ бившиятъ воененъ министръ, прѣзъ врѣмето на когото е купуванъ цимента, е при Васъ и може да ви каже г-нъ Такевъ: да ли стойностьта на всичкия цимента е надминжла суммата 200 или 250 хиляди лева, или не. Азъ не могж да разберж, какъ може ли се прѣвърне суммата отъ 200.000 лева на 2,000.000 лева и въ тѣхъ кражба и загуби едва ли не на милионъ лева. Ако е работата съ измислици и изопачаване на факти да оскърбяваме тогозъ или оногозъ и да обвиняваме хората въ злоупотрѣбления, каквито тѣ не сж извършили, то е другъ въпросъ. Трѣбваше да го кажете.

Относително прѣхвърлянието на едно укрѣпление отъ едно мѣсто на друго, прѣработката му и пр. и тамъ ще ви кажж, г-нъ Такевъ, че много се лъжете; защото при постройката на укрѣпленията се избиратъ най-напрѣдъ пунктоветѣ и по-нататъкъ тия укрѣпления, споредъ условията, да ли трѣбва по-скоро или по-полегка да се строятъ, могатъ — както вие сами знаете отъ фортификацията — да се построятъ съ профилъ по-малъкъ и послѣ да се усилятъ. Едно укрѣпление може да бжде прѣдназначено за една цѣль и послѣ тая цѣль промѣнена; единъ пѣхотенъ люнетъ може да бжде построенъ въ батарея, както и една отъ началото трашея — въ люнетъ, редутъ и пр. Врѣмето, съ което се разполага за постройката, цѣлитѣ, които се гонятъ, опрѣдѣлятъ и начертанието и профилитѣ — силата на укрѣпленията Тия, които сж се разпореждали съ постройката на укрѣпленията, въ началото не сж прѣдполагали да разполагатъ съ достатъчно врѣме, и още по-малко съ достатъчни срѣдства, и сж били принудени въ кжсо врѣме да укрѣпятъ много и обширни пунктове. Естественно бѣше тогава укрѣпленията да се

строѭтъ съ слаби и полски профили и съ течението на врѣмето да се усилватъ. Естествено е това, че всичко това ще изисква допълнения и тия допълнения не могѫтъ да се избѣгнѫтъ. И азъ не могѫ да разберѫ, защо се хвърля това въ вина на тия хора, които сѫ строили онія укрѣпления. Ако бѣхте се взрѣли хубаво, щѣхте да признаете, че тукъ нѣма онова, за което говорихте, и ще се съгласите съ мене, че не е имало нужда, и още по-малко възможность, да се прѣнася едно укрѣпление отъ едно мѣсто на друго; защото вие сами разбирате, че щѣше да бѫде прѣдпочитително да се построи ново укрѣпление, като старото се остави непокѫтнато. Най-малкото слѣдствие на послѣдното обстоятелство щѣше да е, да не ви дава поводъ да говорите и обвинявате въ злоупотрѣбление. Азъ не считамъ възможно да говорѭ повече за нашитѣ укрѣпления и нѣма да слушамъ какво пишѫтъ нашитѣ вѣстници; тѣ пишѫтъ достатъчно мръсно, за да се не четѫтъ. Азъ въ тоя кредитъ съмъ прѣдвидѣлъ дѣйствително една сума, която се касае до фортификационни постройки. Но тая сума въ всѣки случай, нѣма да надмине 200—300—500.000 лева ако щѣте, и нѣма да се исхарчи за една година, а за двѣ или три години. Сумата, която е прѣдвидена или може да се прѣдвиди за фортификационни постройки, се отнася главнимъ образомъ до материялитѣ, които се купуватъ отъ вънъ съ пари, и не могѫтъ съ труда на войската да се доставѫтъ. Сега, ще строимъ ли ние врѣменни или полеви укрѣпления, това ще зависи отъ условията, отъ важностьта на различнитѣ пунктове, отъ врѣмето и отъ срѣдствата, съ които разполагаме.

Относително Видинската крѣпость и нѣкакви конвенции, г-нъ Такевъ може да попита моя прѣдшественникъ, който сѣди до него: сѫществуватъ ли такива конвенции, защото, въ всѣки случай въ мое врѣме не сѫ се сключвали. Ако прѣзъ врѣмето на моитѣ прѣдшественици е имало нѣщо, азъ не знаѭ; но въ архивитѣ на Военното Министерство азъ не намѣрихъ никакви слѣди, които да указватъ, че е имало подобна конвенция. Колкото до испразнуването на Видинската крѣпость, вслѣдствие на нѣкаква конвенция, могѫ да кажѫ, че това е положителна лъжа. И сетнѣ, г-нъ Такевъ, ще се съгласи съ мене, че една крѣпость може да има извѣстна важность и значение при извѣстни обстоятелства, а при други условия, да си изгуби значението. Право е, че Видинската крѣпость нѣкога, заедно съ Калафатъ, е прѣдставлявала единъ затворъ на течението на Дунава и е прѣдставлявала твърдѣ удобни дебушета отъ двѣтѣ му страни, за дѣйствията на турскитѣ сили; но това е било когато турцитѣ сѫ имали и Ромѫния и всичкия Балкански полуостровъ въ ржцѣтѣ си. Но сега е друго нѣщо. Азъ ще говорѭ малко по-инакъ, когато стане дума за значението на Видинъ, но сега нѣма причини да се впускамъ тукъ и да указвамъ: има ли Видинъ какво да е значение или не. Това е въпросъ, който ще рѣшава Военното Министерство, като единъ чисто технически въпросъ, когато дойде да разглежда въпроса за военната важность на извѣстни пунктове, и за тѣхното значение при распрѣдѣлението на военнитѣ сили и т. н. Тукъ въ Събранието, нито му е мѣстото, нито му е врѣмето, нито има смисълъ да отивамъ да изброявамъ различнитѣ пунктове на България, които може да иматъ нѣкакво значение въ военно врѣме.

Колкото до испразднуването на Видинъ, пакъ моятъ прѣдшественникъ, като по отъ рано завзетъ съ господарственната отбрана, може да укаже: да ли Видинъ е билъ съвършенно испразднѐнъ, или че само материялитѣ, които тамъ сѫ се пазили и сѫ били значително повече, отъ колкото е имало нужда, една часть отъ тѣхъ е била прѣнесена на друго мѣсто. Защото, г-да, не е само Видинъ, който може да има значение за България, защото не е само Видинъ на границитѣ на България; не само Видинъ въ извѣстенъ моментъ може да бѫде въ опасность. Има и други граници, които Военното Министерство, като се е нагърбило да ржководи военнитѣ сили, трѣбва да вземе мѣрки за да ги охрани дѣйствително.

Азъ нѣма да се впущамъ тукъ относително важностьта на политическитѣ ни отношения съ тая или оная държава, защото трѣбва да кажѫ, че не е твърдѣ моя работа да говорѭ за външната ни политика. Обаче, длъженъ съмъ да отговорѭ на г-на Такева, че не за нашитѣ черни очи хората ще ни поддържатъ; не отъ нѣкакви симпатически чувства и родствени, братски и религиозни връзски могѫтъ вечь различнитѣ господарства да се ржководѫтъ въ политиката си и да се интересуватъ за насъ. Политиката не се ржководи отъ сантименталности, а отъ интереси, интереси главно материални, които до извѣстна степень може би духовнитѣ връзки да усилватъ и улѣсняватъ. И първото нѣщо, г-нъ Такевъ, което азъ считамъ, че ще послужи за да се опрѣдѣлѭтъ нашитѣ отношения, съ която да е друга държава, то сѫ нашитѣ сили, съ които разполагаме. Трѣбва да бѫдемъ силни, за да бѫдемъ независими и самостоятелни. (Ржкоплѣскание.) За да имаме значение, за да ни цѣнѫтъ не вражески намъ държави само, но и приятелскитѣ, тия, които могѫтъ да иматъ влияние на бѫдѫщето наше развитие, ние трѣбва да прѣдставляваме сила, и сила материална. За това, г-да прѣдставители, азъ искамъ непрѣмѣнно да ми се гласува тая сума, защото тя ще ни усили.

Относително колята, за които говори г-нъ Такевъ, ще отговорѭ, че дѣйствително имаше назначени комисии; обаче, тѣ не сѫ получавали инструкции да приематъ тия коля. Тия комисии сѫ показвали недостатъцитѣ, които, слѣдъ като сѫ били поправяни, колята пакъ сѫ прѣгледвани, и тогазъ приемани. Г-нъ Такевъ, за да намѣри неправилности, се ссилава и на Смѣтната Палата, която въ доклада си счита тия коля неправилно исплатени, понеже били приети късно, една година по-послѣ при истичанието крайния срокъ отъ контракта — и споредъ нея трѣбвало било да се исплатѫтъ отъ бюджета на годината, прѣзъ която се е завършила доставката, а не отъ бюджета на годината, въ която е сключенъ контракта. Трѣбва да забѣлѣжѫ на това, че прѣди всичко, не всичкитѣ, а една малка, послѣдня, часть коля сѫ били тия, за които е имало да става споръ между

Министерството и Смѣтната Палата отъ една страна, и отъ друга пакъ Върховната Смѣтна Палата — длъженъ съмъ да го кажа — не знае законитѣ, които сѫществуватъ по отношение доставката на каквито да е войскови припаси. По закона за доставкитѣ на такива припаси — тоя законъ е внесенъ отъ моя прѣдшественникъ и въ него е прѣдвидено, че бюджетътъ се гласува за една година, а се упражнява и харчи въ продължение на двѣ години — колята трѣбваше да се исплатятъ отъ сѫщия кредитъ, за който сж били законтрактувани. Тоя срокъ не бѣше истекълъ и колята се исплатихж отъ сѫщия бюджетъ, който е билъ въ сила, когато е сключванъ контракта. Ако Смѣтната Палата бѣше обърнѣла внимание на тоя законъ, то нѣмаше да става дума за споръ между неж и Министерството. Ако нѣкой пѫть Военното Министерство е било принудено да прави отстѫпки, не въ качеството, а да продължава срока, прѣдвиденъ въ контракта за доставкитѣ, причината на това е била, че то е било принудено по неволя, за да не загуби кредита прѣдвиденъ въ бюджета, да приема материялитѣ по-кжсно; защото инъкъ внесениятъ залогъ щѣше да бжде конфискуванъ дѣйствително въ полза на държавата, но кредитътъ щѣше да бжде загубенъ и Военното Министерство нѣмаше да получи материялитѣ. И това е правено отъ всички мои прѣдшественници. И за колята на Басмаджиева първитѣ отстѫпки сж били направени отъ моя прѣдшественникъ.

Относително флотилията, ще спомѣнж на г-на Такева, че не могж да се съгласж съ неговото прѣдложение. Той казва, че паритѣ, които щѣли да бжджтъ исхарчени за флотилията, щѣли да бжджтъ хвърлени. Азъ мислж, че той ще види отъ прѣдложението, което правж съ настоящия законопроектъ, моята добра воля да направж нѣщо добро отъ тия пари, а не да ги прахосвамъ. Тоя кредитъ отъ единъ и половина милионъ лева е гласуванъ прѣди нѣколко години, билъ въ расположението на Военното Министерство, което е могло да го похарчи и по-напрѣдъ, можахъ да го исхарчж и азъ до сега, но не сме го исхарчили. И ако е внесенъ на ново законопроектъ, за да може да го исхарчи сега, то е направено за това, защото Министерството е искало да го употрѣби съ полза, за да направи полезни нѣща въ военно отношение за флотилията. Искате да видите тая флотилия усилена, да е боева сила, а не давате срѣдства. Искате да ж реорганизирате, но съ какво ще направите това, като нѣма срѣдства, гдѣто да може да служи за прѣвозване, а камо ли за боева сила. Ами какво ще работятъ и кждѣ ще проявятъ своитѣ трудове и познания ония, които сж повикани за уреждането на тая часть отъ боевата ни сила? За туй, първото нѣщо, което трѣбваше да кажете и на което трѣбваше да се съгласите, то е, да дадете срѣдства, за да се реорганизира флотилията, и да ж направите, намѣсто транспортна, боева сила. Ето защо не могж да не искамъ тоя кредитъ.

Мислж, г-да прѣдставители, че съ това исчерпихъ по-главнитѣ и важни въпроси, които се касаяхж до прѣдложението ми за единъ кредитъ за допълнение войсковото снаряжение, материялната часть, конския съставъ на войската и пр.

Нѣма особенно много да говорж за послѣдния параграфъ на тоя законопроектъ, който прѣдвижда попълнението или доходитѣ, отъ които ще стават тия расходи, които прѣдвижда настоящиятъ законопроектъ.

Г-нъ Такевъ се лъже малко, ако прѣдполага, че доходитѣ отъ маломѣрнитѣ земи ще бжджтъ малко. По исчисленията на г-на Финансовия Министръ, тия приходи достигатъ до около 6,000.000 лева. Слѣдователно, има отъ гдѣ да се попълни почти $^2/_3$ отъ тоя расходъ, и като прибавите споредъ послѣднята алинея на сѫщия тоя параграфъ излишъцицѣ . . . . (Никола Хр. Габровски: Въ приходния бюджетъ не е прѣдвидена такава сумма!) Азъ не съмъ длъженъ да ви казвамъ колко сж; направете смѣтка. Г-нъ Финансовиятъ Министръ е правилъ смѣтка и той ми каза, че сж толкова. (Никола Хр. Габровски: Имаме приходниятъ бюджетъ на ржка!) Азъ говорж за маломѣрнитѣ земи; за другото не знаж. Г-нъ Такевъ се лъже, ако мисли, че не може да останжтъ излишъци. Тамъ, гдѣто е възможно, ще се направятъ, стига да имаме добрата воля да се направятъ икономии. Въ тазъ годишния бюджетъ имаме икономия отъ 1,500.000 лева; може да се направятъ икономии въ продължение на нѣколко още години, въ които ще се исхарчи кредитътъ, и слѣдователно, може да се счита, че тия расходи ще се покрижтъ съ излишъци, които въ тия нѣколко години може да надминжтъ недостатъцитѣ 2—3 милиона лева. (Ржкоплѣскание отъ болшинството. — Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!)

Тоне Радевъ: (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!) Азъ не щѣхъ много да говорж, но само едно щѣхъ да кажа. Всѣкога съмъ билъ скжпъ при бюджета и всѣкога съмъ билъ да има икономия; но отъ друга страна, понеже тукъ виждамъ въ тоя законопроектъ особенно да се казва за санитарната часть, ще кажа, че нѣма човѣкъ, който да не знае каква е била санитарната часть прѣди войната, и въ Сърбско-Българската война, и още може да бжде такава. Ние знаемъ, г-да прѣдставители, че повечето отъ нашитѣ ранени момчета лѣжахж тукъ въ Александровската болница, нѣмахж нищо и много пострадахж особенно отъ доктори. Азъ знаж това много добрѣ, и даже имамъ XIX-й томъ на Периодическото Списание отъ Д-ра Ораховацъ, който казва, че 27 дни е лѣжалъ въ Александровската болница непрѣвързанъ. За това, нѣма да говорж повече. Но сега ми дойде на умъ едно нѣщо, напомни ми се отъ единъ колегъ, и искамъ да го кажа, че макаръ да бѣхъ противенъ на увеличението, и днесь, когато се разглеждаше прѣдложението на г-на Министра на Войната, дойде ми на ума, че той трѣбва да е челъ вчерашния брой на „Народни Права,“ гдѣто се казваше че нашата войска била разслабена. (Шумъ. Ржкоплѣскание отъ болшинството.) Прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ. (Гласове: Исчерпанъе въпросътъ!)

Константинъ Досевъ: На всѣкждѣ въ конституционнитѣ страни народното прѣдставителство е стражъ на народната пара и на всѣкждѣ народното прѣдставителство . . . . . (Димитръ Йоновъ: Исчерпанъ е въпросътъ! Дайте на гласуване! — Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги

Янколовъ: Далъ съмъ думата на г-на Досева, и той ще говори. — Димитръ Ил. Стамболовъ: Другаритѣ му избѣгахѫ! Не искатъ и тѣ да го слушатъ!) Г-да народни прѣдставители! На всѣкѫдѣ, въ всички конституционни страни, народното прѣдставителство е стражъ на народната пара; на всѣкѫдѣ народното прѣдставителство има за задача, колкото е възможно, да намалява расходитѣ, такива расходи, които нѣма да принесѫтъ оная полза, която би трѣбвало да има държавата и за която се харчѫтъ тия пари. Народното прѣдставителство, когато ще дава пари, които се искатъ отъ страна на правителството, прѣди да вдигне ржка да вотира суммата, трѣбва да види кассата: да ли има паритѣ, които се искатъ, за да ги даде, или, ако ги нѣма, отъ кѫдѣ трѣбва да ги земе. (Единъ прѣдставитель: Съ заемъ!) У насъ върви всичко наопаки; нашитѣ народни прѣдставители сѫ се считали като задължителни да испълняватъ всѣко искание на правителството, да испълняватъ, бозъ да държѫтъ смѣтка, да ли е потрѣбно или не това искание и да ли имаме тия пари, които се искатъ, или ги нѣмаме. И азъ мислѫ, че нашитѣ нар. събрания сѫ замязали не като стражъ на народната пара, но като филоксера на тая пара. Щомъ имъ се поискатъ пари, не смѣятъ да отговорятъ, да противорѣчѫтъ и да не вдигнѫтъ ржка. Всички ония, които сѫ влѣзли въ тая ограда, прѣди да влѣзѫтъ сѫ играли ролята на опозиционери и сѫ осѫждали бившия режимъ като разсипнически, като режимъ, който е харчилъ народната пара, гдѣто щѣло и гдѣто не щѣло, а като влѣзохѫ тукъ, въ оградата на Нар. Събрание, не смѣятъ зѫбъ да обѣлятъ, когато се иска единъ кредитъ отъ десеть милиона лева, и то 15—20 дена или мѣсецъ нѣщо, слѣдъ вотирането на бюджета. Казва се въ законопроекта, че расходитѣ щѣли да се покриятъ между другото и отъ икономии. Когато се разискваше бюджетътъ ние викахме за икономии, и пакъ отъ тукъ, отъ това мѣсто, гдѣто е г-нъ Военниятъ Министръ, казваше ни се, че не е възможно нито стотинка да се направи икономия. Е добрѣ; защо тогава да не можеше нито стотинка да стане икономия, а сега прѣдвиждаме милиони икономия? Не помните ли съ каква сила и натискъ едва 500.000 лева икономия се направихѫ, и то отъ гърлото на самитѣ войници? Азъ молѫ г-да народнитѣ прѣдставители, да иматъ добрината да бѫдѫтъ вѣрни на своитѣ начала, да даджтъ всичко, каквото имъ се иска отъ страна на правителството; азъ ще ги молѫ, да не компрометирватъ правителството, като откажѫтъ каквато и да е сумма, искана отъ тѣхъ; азъ ще ги молѫ да държѫтъ по-високо партийнитѣ интереси отъ отечественнитѣ, да държѫтъ партийната дисциплина по-високо отъ народната кисия, защото само за това тѣ сѫ способни и защото сѫ забравили това, което сѫ говорили прѣди два мѣсеци. (Единъ прѣдставитель: Прието!) Азъ знаѫ, че ще бѫдешъ първъ, който ще приемешъ. Това ще ви бѫде въ честь, защото друго не сте въ положение да направите.

Манолъ Стефановъ: Мене не остава нищо да кажѫ, слѣдъ като чухъ обясненията на г-на Военния Министръ. Независимо отъ това, ние въ комисията сме разисквали тоя въпросъ и на насъ ще ни направи честь, ако вотираме тоя кредитъ. (Д-ръ Димитръ Вачовъ: Съ акламация!) Да, съ акламация г-нъ Вачовъ, както става въ другитѣ камари, а не както прави нашата лѣвица. (Д-ръ Димитръ Вачовъ: Но ние сме агитирали, че ще правимъ икономии!) Армията е гордость на отечеството. Когато е въпросътъ за гордостьта и честьта на нашето отечество, прѣдлагамъ да се приеме тоя кредитъ съ акламация. Прѣдлагамъ да се прѣкратятъ и дебатитѣ.

Петръ Папанчевъ: Г-да народни прѣдставители! На разглеждание ни е прѣдставенъ отъ г-на Военния Министръ единъ Законъ за допълнение въоржението, снаряжението, припаситѣ и пр. на войската. До сега доста г-да народни прѣдставители говорихѫ по тоя въпросъ, и азъ, до колкото помнѫ, можахъ да схванѫ отъ говорението било на еднитѣ, било на другитѣ, въ какво се заключава сѫщностьта на въпроса, за какво се иска тоя кредитъ. Така щото, г-да народни прѣдставители, именно слѣдъ тия говорения, особенно слѣдъ говоренията на г-на Военния Министръ, ще ми остане твърдѣ малко да кажѫ, и нѣма дълго да уморявамъ вашето търпение съ говорението си.

Г-да народни прѣдставители! Не трѣбва да си правимъ никакви илюзии, защото въобще за сега политическото положение въ Европа е твърдѣ мѫгляво и че е твърдѣ лошо. Това положение е направило всичкитѣ европейски държави отъ день на день да се въоржаватъ и въоржаването е достигнѫло до тамъ, щото всички сѫ въоржени отъ петитѣ до главата и се приготовляватъ за ония събития, които всички желаятъ да избѣгнѫтъ, но които, може би, въ единъ скорошенъ день да настанѫтъ. На наша България, г-да прѣдставители, която се намира сѫщо въ Европа, по неволя се налага обязанностьта и тя да направи онова, да послѣдва примѣра на ония европейски държави, които сѫ направили нѣщо за въоржаване на своитѣ военни сили, за да може единъ день да бѫде готова да защити своитѣ интереси и родина. (Никола Хр. Габровски: Тъй ли пишеше въ вѣстникъ „Сливенъ“?) Пакъ тъй пишехъ. Наша България, г-да прѣдставители, както казахъ, е една държава, която не може да остане въ своето въоржаване надирѣ отъ другитѣ държави и да не направи онова, което другитѣ правятъ; защото ако ние останемъ безъ войска, безъ въоржение, безъ снаряди, безъ бомби, безъ пушки и пр., България единъ день може да дойде въ такова положение, щото врагътъ да дойде върху насъ и да не можемъ нищо да направимъ за да се спасимъ. Г-да народни прѣдставители! Щомъ е така, естественно слѣдва, че ние трѣбва да се приготвимъ. Кое е най-компетентното лице, което може най-добрѣ да знае, отъ какво имаме нужда по отношение въоржаването и снабдяването съ припаси нашата войска? (Никола Хр. Габровски: Като се помирихме съ Русия, защо ни е въоржена войска?) То е, г-да народни прѣдставители, Военниятъ Министръ, комуто като е повѣрено управлението на войската.. (Шумъ. — Гласове: Не впускайте се толкова!) Ако не щете да говорѫ, да слѣзѫ. (Гласове: Не щѣме!) Но азъ ще говорѫ, до като не слѣзѫ.

Г-да народни прѣдставители! Респективният министръ, казвамъ, който е натоваренъ да се грижи за доброто състояние на войската, за нейната дисциплина, за готовността ѝ да послужи на цѣлта, за която тя се приготовлява, внася единъ законъ и казва, че трѣбва да допълнимъ нашето въоржжение, снаряжение и пр. Какво е това? Да купимъ оржжия, бомби, барутъ и пр. Е сега, може ли да откажемъ на това? — Разбира се, не можемъ; защото той знае, колко войска на брой имаме, той знае, колко барутъ, бомби, патрони и пр. ни трѣбватъ. Не искамъ да кажж, че ние нѣмаме такива припаси, че нашата войска е дезорганизирана. Не. Нашата войска сега е добра и напраздно в. „Народни Права“ вчера излѣзе, та ѭ сравнява едва ли не съ кюрдитѣ въ Азия. Нашата войска е такава, (Единъ гласъ: Вѣрно!) че може дѣйствително да отговори на неприятеля, който би се явилъ. Но, г-да прѣдставители, види се, че има нужда да се направи още нѣщо за войската. Ако имаме 10.000 бомби, г-нъ Министрътъ е намѣрилъ за нуждно да имаме още 2000. Трѣбва да ги купимъ, за да бжде всичко приготвено. (Ржкоплѣскание.) Азъ знаж, че това се иска, за да не може да испаднемъ въ това положение, въ което бѣхме испаднжли въ врѣме на послѣдната наша война. (Ржкоплѣскание. — Смѣхъ.) Именно, цѣлъ единъ отрядъ, толкова хиляди души готови да се бижтъ всички съ ентусиязмъ, отправили гърлата на топоветѣ и нѣмаше съ какво да ги напълнѭтъ! (Гласове: „Вѣрно! — Ржкоплѣскание.)

Независимо отъ това и за флотилията може да се каже сжщото. Искатъ се пари, за да може нашата войска да отговори на назначението си. За това, азъ казахъ, че нѣма да говорѭ и ще свършж, като кажж, (Ржкоплѣскание.) че само тоя е уважаванъ, който е силенъ и ще свършж съ латинската поговорка: Si vis pacem, para bellum — ако искашъ миръ, готви се за война. (Ржкоплѣскание. Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ!)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Понеже 7 души сж говорили и има прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ, ще дамъ на гласуване прѣдложението за прѣкратяване на дебатитѣ. (Гласове: Нѣма 7 души да сж говорили!) Които желаѭтъ да се продължѭтъ дебатитѣ, да си вдигнѭтъ ржката. (Меншество.) Прѣкратяватъ се дебатитѣ.

Онія, които приематъ прочетения законопроектъ на първо четение, да си вдигнѭтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Атанасъ Данковъ: Прѣдлагамъ да стане сега и второто му четение!

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Които приематъ сега да стане второто му четение, да си вдигнѭтъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Георги Губидѣлниковъ: Г-да прѣдставители! Длъженъ съмъ да съобщж слѣдующето, че въ Петъкъ военната коммисия бѣше събрана отъ г-на прѣдсѣдателя, и между другитѣ въпроси, разгледа и прие и въпросния законопроектъ. (Д-ръ Димитръ Вачовъ: Кога е испращанъ на коммисията?) Тъй, както е прѣдставенъ отъ правителството. При това коммисията въ пъленъ съставъ изслуша обстотелственно разяснениятa на г-на Министра и дойде до убѣждение въ пълната необходимость, да се отпусне кредитътъ, който се изисква въ въпросния проектъ, вслѣдствие на което коммисията моли почитаемото народно прѣдставителство да приеме и гласува закона тъй, както е приетъ отъ неѭ, а именно: (Чете.)

„Законъ

за допълнение въоржжението, снаряжението, припаситѣ и пр. на войската“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Желае ли нѣкои да говори върху заглавието на законопроекта? (Никой не иска думата.) Понеже никой не желае да говори ще дамъ на гласуване. Който приема заглавието тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Георги Губидѣлниковъ: (Чете.)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Военното Министерство кредитъ отъ 8,500.000 лева за допълняние недостига въ войската на артилерия, ржчно оржжие, огнестрѣлни припаси, снаряжение, конье, инжинерно и санитарно имущество и фортификационни постройки“.

Приетъ отъ коммисията безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 1-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Георги Губидѣлниковъ: (Чете.)

„Чл. 2. Разрѣшава се на Военното Министерство да употрѣби отпуснѭтия му кредитъ отъ 1,500.000 лева по §§ 3 и 4-й отъ таблицата, приложена къмъ утвърдения съ Височайши Указъ № 11 отъ 1891 година Законъ за свръхсмѣтенъ кредитъ за:

а) исплащание двѣ баржи, купени прѣзъ 1892 година на сумма 120.000 лева;

б) за набавяние транспортни и боеви срѣдства на флотилията — 1,380.000 лева“.

Приетъ отъ коммисията безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 2-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Георги Губидѣлниковъ: (Чете.)

„Чл. 3. Расходътъ на горѣказанитѣ кредити, както и начина на заготовлението и доставката на материялитѣ отъ тѣхъ, да става по усмотрѣнието и разрѣшението на Министерския Съвѣтъ“.

Приетъ отъ коммисията безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 3-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Михаилъ Такевъ: Искамъ думата г-не Прѣдсѣдателю! (Гласове: Приетъ е вече членътъ!)

Докладчикъ Георги Губидѣлниковъ: (Чете.)

„Чл. 4. Расходитѣ, прѣдвидени въ настоящия законъ, ще се покриятъ отъ: а) приходитѣ отъ продажбата на маломѣрнитѣ земи, и б) отъ излишъцитѣ на бюджетнитѣ упражнения отъ 1896 год. и нататъкъ".

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Ще се гласува. Който приема чл. 4-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Единъ прѣдставитель: Прѣдлагамъ спѣшностъ за трето четение!

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Които приематъ, сега да стане третото четение на тоя законопроектъ, да си вдигнятъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Георги Губидѣлниковъ: (Чете.)

„Законъ

за допълнение въоржжението, снаряжението, припаситѣ и пр. на войската.

Чл. 1. Разрѣшава се на Военното Министерство кредитъ отъ 8,500.000 лева за допълняние недостига въ войската на: артилерия, ржчно оржжие, огнестрѣлни припаси, снаряжение, конье, инжинерно и санитарно имущество и фортификационни постройки.

Чл. 2. Разрѣшава се на Военното Министерство да употрѣби отпуснятия му кредитъ отъ 1,500.000 лева по § § 3 и 4-й отъ таблицата, приложена къмъ утвърдения съ Височайши Указъ № 11 отъ 1891 година Законъ за свръхсмѣтенъ кредитъ за:

а) исплащание двѣ баржи, купени прѣзъ 1892 година на сумма 120.000 лева;

б) за набавяние транспортни и боеви срѣдства на флотилията — 1,380.000 лева.

Чл. 3. Расходътъ на горѣказанитѣ кредити, както и начина на заготовлението и доставката на материялитѣ отъ тѣхъ, да става по усмотрѣнието и разрѣшението на Министерския Съвѣтъ.

Чл. 4. Расходитѣ, прѣдвидени въ настоящия законъ, ще се покриятъ отъ: а) приходитѣ отъ продажбата на маломѣрнитѣ земи, и б) отъ излишъцитѣ на бюджетнитѣ упражнения отъ 1896 год. и нататъкъ".

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Който приема прочетения законопроектъ изцѣло, на послѣдно четение, тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се. (Ржкоплѣскание отъ болшинството. Гласове отъ меншеството: Да ви е честито! — Други гласове: Да се вдигне засѣданието!)

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янковъ: Които приематъ да се затвори засѣданието, да си вдигнятъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Прѣди да се вдигне засѣданието, има да съобщя на г-да прѣдставителитѣ, че е постжпилъ законопроектъ за лова. Ще се тури на дневния редъ.

Има постжпило прѣдложение отъ Босилоградския народенъ прѣдставитель г-нъ Манолъ Стефановъ за измѣнение на чл. 49-й отъ Закона за горитѣ.

Постжпило е прѣдложение отъ народния прѣдставитель г-нъ Дим. М. Ябланski за учреждавание кодификационна комисия, и четвърто, прѣдложение отъ Сливенския народенъ прѣдставитель, г-нъ Петръ Папанчевъ, за допълнение нѣкои членове отъ Закона за печата.

(Звъни.) Засѣданието се затваря

(Затворено въ 8 часа 45 минути вечерьта.)

Прѣдсѣдатель: **Т. Теодоровъ.**

Подпрѣдсѣдатели: **Д-ръ Г. Янковъ.** **Д-ръ Ст. Даневъ.**

Секретари: **Дам. Цековъ.** **Дим. Марковъ.** **Ат. Краевъ.** **Геор. Юруковъ.**

Секретари: **Мих. Такевъ.** **Никола Козаревъ.** **Алекси П. Ангеловъ.** **Манолъ Стефановъ.**

Началникъ на Стенографическото Бюро: **Хр. П. Константиновъ.**